

Univerzita Palackého v Olomouci
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Úspěchy a implementace regulace obchodu s produkty ze slonů

Diplomová práce

Bc. Helena Vlčková

2017

Bibliografické identifikační údaje včetně abstraktu a klíčových slov – česky

Předkládaná práce představuje programy, které vyvinula Úmluva CITES s cílem monitorovat a regulovat nelegální obchod se slonovinou. Práce popisuje vývoj, cíle a představuje způsob práce programů ETIS, MIKE a NIAP's. Hlavní výzkumné otázky, které si práce klade, jsou: Od kdy a jak se vyvíjely iniciativy MIKE, ETIS a CITES National Ivory Action Plans? Co je jejich hlavními cíli a jak se je daří naplňovat? V první fázi analytické části práce představuje souhrn hlavních dat sesbíraných programem ETIS za období 1989-2009 a programem MIKE za období 2003-2015. Studie se v této části dále zaměřuje na komparaci průběhu NIAP's dvou vybraných smluvních stran CITES – Kamerunu a Nigérie. Studie dochází k závěru, že Kamerun si v implementaci NIAP's vede lépe než Nigérie.

Klíčová slova: slonovina, sloni, regulace, obchod, CITES, ETIS, MIKE, NIAP's, Nigérie, Kamerun

Bibliografické identifikační údaje včetně abstraktu a klíčových slov – anglicky

This thesis presents programs developed by the CITES Convention to monitor and regulate illegal trade in ivory. The work describes their development, aims and represents the way of work of ETIS, MIKE and NIAP's programs. The main research questions are: Since when and how did the MIKE, ETIS and CITES National Ivory Action Plans take place? What are their main goals and how are they fulfilled? In the first phase of the analytical part the thesis presents the summary of the main data collected by the ETIS program for the period 1989-2009 and of the main data collected by the MIKE program for the period 2003-2015. The study further focuses on the NIAP 's comparison of two selected CITES Parties parties- Cameroon and Nigeria. The study concludes that Cameroon is more succesfull in NIAP's implementation than Nigeria.

Key words: ivory, elephants, regulation, trade, CITES, ETIS, MIKE, NIAP's, Nigeria, Cameroon

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Olomouci dne 11. 5. 2017

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, Mgr. Petru Pavlíkovi, za nápomocný a povzbudivý přístup při vypracovávání práce. Jsem také vděčná rodině a přátelům za podporu a cenné rady.

Obsah

Seznamy grafů, tabulek, zkratk	6
Úvod	9
Cíle a metody	10
1. CITES.....	11
1.1 Sloni	13
1.1.1 Slon africký.....	13
1.1.2 Slon asijský	15
2. Programy v rámci CITES zabývající se problematikou produktů ze slonů	17
2.1 Monitoring Illegal Killing of Elephants (MIKE).....	18
2.1.1 PIKE.....	19
2.1.2 TAG.....	20
2.2 Analýza dat MIKE-Bayesian belief networks (BBNs).....	20
2.2.1 Cíle analýzy	20
2.2.2 Data zpracovávaná v rámci analýzy	21
2.2.3 Jak MIKE dosahuje svých cílů?	22
2.2.4 Akční plán pro slona afrického.....	23
2.3 The Elephant Trade Information System (ETIS)	24
2.3.1 Souvislosti vzniku	25
2.3.2 Základní cíle ETIS	25
2.3.3 Vývoj ETIS	26
2.4 CITES National ivory plan (NIAP's).....	27
2.4.1 ICCWC.....	30
3. Reporty o situaci obchodu se slonovinou od TRAFFIC.....	31
3.1 Konference 2002	31
3.1.1 Vstupní informace o analýze pro 12. zasedání smluvních stran.....	31
3.1.2 Výsledky shlukové analýzy.....	32
3.1.3 Doporučení na základě analýz	33
3.2 Konference 2004	34
3.2.1 Vstupní informace o analýze pro 13. zasedání smluvních stran.....	34
3.2.2 Výsledky shlukové analýzy.....	35
3.2.3 Nejdůležitější výstupy na základě analýzy	36
3.3 Konference 2007	37
3.3.1 Vstupní data analýzy pro 14. zasedání smluvních stran	37
3.3.2 Výsledky shlukové analýzy.....	38

3.3.3 Výstup.....	40
3.4 Konference 2009	41
3.4.1 Vstupní situace analýzy pro 15. zasedání smluvních stran	41
3.4.2 Výsledky shlukové analýzy.....	42
3.4.3 Hlavní výstup analýz.....	43
3.5 Konference 2013	43
3.5.1 Vstupní situace analýzy pro 16. zasedání smluvních stran	43
3.5.2 Výsledky shlukové analýzy.....	44
3.5.3 Trhy konečné spotřeby-Thajsko a Čína.....	47
4. Současný stav studované problematiky	48
4.1 Výstupy 17. zasedání smluvních stran.....	48
4.2 Report TRAFFIC – Vstupní informace	49
4.2.1 Wasserova forenzní analýza.....	49
4.3 Shluková analýza	50
4.3.1 Výstupy shlukové analýzy	53
4.4 Rozhodnutí ze 17. zasedání smluvních stran CITES.....	54
5. Analytická část.....	56
5.1 MIKE a ETIS.....	56
5.1.1 Data programu MIKE.....	56
5.1.2 Data programu ETIS	62
5.2 Komparované státy – Kamerun a Nigérie	65
5.2.1 Nigérie-obecná charakteristika	65
5.2.2 Kamerun-obecná charakteristika	66
5.2.3 Data MIKE a ETIS pro Kamerun a Nigérii	67
5.2.4 Komparace NIAP’s Kamerunu a Nigérie	73
6. Diskuze	78
7. Závěr	80
8. Internetové zdroje	82
9. Literatura	86
10. Přílohy	89
10.1 NIAP’s–1. pilř	89
10.2 NIAP’s–2. pilř	92
10.3 NIAP’s–3. pilř.....	94
10.4 NIAP’s–4. pilř	97
10.5 NIAP’s–5. pilř	100
10.6 NIAP’s–6. pilř	104

Seznamy grafů, tabulek, zkratk

Seznam grafů

Graf č. 1: Součet všech nalezených sloních koster programem MIKE v jednotlivých zemích a souhrnný počet všech nalezených koster dohromady v letech 2003-2015

Graf č. 2: Celkový počet sloních koster nalezených programem MIKE na území smluvních stran primárního zájmu v období 2003-2015

Graf č. 3: Počet záchytů nahlášených programu ETIS na území smluvních stran primárního zájmu v období 1989-2009

Graf č. 4: Počet záchytů nahlášených programu ETIS na území Kamerunu a Nigérie v průběhu období 1989-2009

Graf č. 5: Meziroční změny v záchytech slonoviny v Kamerunu a v Nigérii nahlášené programu ETIS

Graf č. 6: Počet nalezených koster na území Kamerunu a Nigérie v období 2003-2015; „II.“-ilegálně zabití sloni, „C.“-celkový počet nalezených koster

Graf č. 7: Meziroční změna v počtu nalezených koster na území Kamerunu a Nigérie v období 2003-2015; „II.“-ilegálně zabití sloni, „C.“-celkový počet nalezených koster

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet sloních koster nalezených programem MIKE v období 2003-2015

Tabulka č. 2: Počet reportovaných záchytů programu ETIS na území smluvních stran v období 1989-2009 (Zdroj: Burn a kol., 2009)

Tabulka č. 3: Přehled vyhodnocení situace Kamerunu a Nigérie prostřednictvím shlukových analýz tvořených programem ETIS v období 2002-2016

Tabulka č. 4: Výsledky analýzy pro jednotlivé pilíře Kamerunu a Nigérie a celkové skóre obou logických rámců

Seznam zkratk

BBNs-Bayesian belief networks

BIDs-Bad Ivory Database System

BSB-Binational Sena Oura Boubou Ndjida (Yamoussa)

CBD-Convention on Biological Diversity

CITES-Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin

CMS-Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals

COMIFAC-Commission des Forêts Afrique Centrale (Central African Forest Commission)

DEFRA-Department for Environment, Food and Rural Affairs

ENAM-L'École nationale d'administration et de la magistrature

ETIS-The Elephant Trade Information System

FD-Federal Department of Fisheries-Nigérie

FEMNV-Federal Ministry of Environment, Department of Forestry

FMO-Forces de Maintien de l'Ordre Cameroon

GEF-Global Environment Facility

HDI-Human Development Index

ICCWC-International Consortium on Combating Wildlife Crime

INTERPOL-International Criminal Police Organization

IPPC-International Plant Protection Convention

IT PGRFA-International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture

IUCN-International Union for Conservation of Nature

IUCN/SSC-International Union for Conservation of Nature/ Species Survival Commission

LAB-Lutte contre le Braconnage

LAGA-Elephant Action League

MIKE-Monitoring Illegal Killing of Elephants

MIKE-ETIS TAG – MIKE-ETIS Technical Advisory Group

MINATD-Ministère de l'Administration Territoriale et de la Décentralisation (Ministry of Territorial Administration and Decentralization)

MINDEF-Ministère de la Défense (Ministry of Defence)

MINFOF-Ministère des Forêts et de la Faune (Ministry of Forestry and Wildlife)

MINJUSICE-Ministère de la Justice (Ministry of Justice)

MINREX-Ministère des Relations Extérieures (Ministry of Foreign Affairs)

NESREA-National Environmental Standard Regulation and Enforcement Agency

NIAP –National Ivory Action Plan

OSN–Organizace spojených národů

PIKE–Proportion of Illegally Killed Elephants

RAPAC-Réseau des Aires Protégées d'Afrique Centrale (Central African Network of Protected Areas)

SED-Secrétariat d'Etat à la Défense (Gendarmerie)/ (State Secretary's Office for Defence (Gendarmerie))

SMART-Spatial Monitoring and Reporting Tool

TAG–Technical Advisory Group

TRAFFIC–The Wildlife Trade Monitoring

TRIDOM-Tri-National Dja-Odzala-Minkébé

US FWS–United states Network Fish and Wildlife Service

UNDP-United Nations Development Programme

USAID-United States Agency for International Development

WWF–World Widelife Fund

ZSL-Zoological Society of London

Úvod

Problematika obchodu s ohroženými druhy je dnes aktuálním tématem. Ve své práci se budu zabývat obchodem se slonovinou, který je hnacím motorem pro postupně stoupající ohrožení tohoto živočicha. Motivace k hubení slonů spočívá především ve snaze získávat sloní kly, protože obchod se slonovinou, ač je v dnešní době téměř zakázaný¹, rozhodně nevymizel a kvůli stále existující poptávce načerno běží dál. Potlačit nelegální lov slonů se snaží mnohé neziskové organizace a iniciativy ochránců přírody. Velmi významným hráčem, který má možnost ovlivnit i postoje jednotlivých států, je Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin-CITES. Tato úmluva reguluje obchod s ohroženými druhy, které jsou zařazeny do třech kategorií na základě míry ohrožení. Zavazuje tzv. „smluvní strany“² k tomu, aby nepřekračovaly povolené kvóty obchodu, a aby respektovaly nařízení CITES. V rámci Úmluvy existují specifické programy pro ochranu vybraných druhů, a jedním z vybraných druhů jsou právě sloni. Jádrem této práce bude představení a rozbor vzniku, cílů, aktuální činnosti a výsledků činnosti těchto programů. Do nelegálního obchodu se slonovinou je zapojeno velké množství rozvojových států. Děje se tomu proto, že nelegální obchod se slonovinou a nelegální zabíjení slonů je často spojeno s problémy korupce, zločineckou činností a s nízkou schopností zavádět a vymáhat v zemi právní předpisy, což je nezdárka i problémem složité situace rozvojových zemí.

¹ Od roku 1989 platí mezinárodní zákaz obchodu se slonovinou, ač se od té doby vyskytly jisté výjimky – např. pro rok 2017 jsou pro vybrané země určeny kvóty, kolik ze zásob slonoviny mohou obchodovat. Podle aktuálního seznamu Species+ mezi tyto země patří Kamerun, Namibie, Jihoafrická republika, Mosambik, Tanzanie, Zambie a Zimbabwe (Loxodonta africana, SPECIES+, 2017).

² Parties-státy, které jsou součástí CITES

Cíle a metody

Ve své práci se budu zabývat popisem vývoje a činností programů, které Úmluva CITES vyvinula pro účel monitorování a regulování nelegálních činností spojených s nelegálním obchodem se slonovinou. Pomocí těchto programů CITES určuje prioritní oblasti a iniciuje opatření, která by měla vést k potlačování této nezákonné činnosti.

Otázky, které si práce klade, jsou:

Od kdy a jak se vyvíjely iniciativy MIKE, ETIS a CITES National Ivory Action Plans?

Co je jejich hlavními cíli a jak se je daří naplňovat?

Teoretickou část práce vytvořím především na základě studia informací a dokumentů dostupných na stránkách CITES. Popíši jednotlivé programy – MIKE, ETIS, a NIAP's-jejich vývoj, hlavní cíle, nástroje a postupy, kterými svých cílů dosahují. V analytické části budu prezentovat nejdůležitější výsledky, které na základě činností programů ETIS a MIKE vznikají. Pro to, abych analyzovala program NIAP's si vyberu dvě smluvní strany hlavního zájmu, které si vytvořily své Národní akční plány o slonovině a provedu jejich komparaci.

Hlavní výzkumné otázky analytické části:

Která ze dvou porovnávaných zemí má lepší skóre v naplňování jednotlivých pilířů svého Národního akčního plánu o slonovině?

Která ze dvou porovnávaných zemí má lepší celkové skóre logického rámce v naplňování svého Národního akčního plánu o slonovině?

Konkrétněji použitou metodologii popisuji v kapitole 5.2.4 Komparace NIAP's Kamerunu a Nigérie.

1. CITES

Aby bylo zřejmé, na jakém základě programy vztahující se k regulaci obchodu se slonovinou vznikají a jaké myšlenky sledují, představím v práci nejprve platformu jejich původu. CITES³, Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, byla navržena po setkání IUCN⁴ v roce 1963. Znění úmluvy 3. 3. 1973 vytvořili zástupci 80 zemí ve Washingtonu a 1. 7. 1975 tato Úmluva vstoupila v platnost. Česká republika je smluvní stranou od 1. 1. 1993 (jako ČSR od 28. 5. 1992). Originál Úmluvy je uložen v čínštině, angličtině, francouzštině, ruštině a španělštině a v každém znění má stejnou platnost. CITES je mezinárodní dohoda, kterou se zúčastněné státy rozhodly dodržovat dobrovolně. Státy, které se dohodly, že budou vázány úmluvou, jsou známy jako „Parties“, což je v této práci překládám jako „smluvní státy“ nebo „smluvní strany“. Přestože je Úmluva CITES právně závazná pro obě zúčastněné strany, nemá místo ve vnitrostátních právních předpisech zúčastněných zemí. Je to spíše rámec, který musí každá zúčastněná strana respektovat a na jeho základě zavést vlastní regulace. Je tedy třeba, aby každý stát přijal vnitrostátní právní předpisy, které zajistí, že jeho jednání bude v souladu s nařízeními Úmluvy CITES. Dosud je úmluva CITES ratifikována 183 státy (What is CITES?, CITES, 200?).

Cílem této Úmluvy je zajistit, aby obchod s ohroženými druhy neznemožňoval jejich přežití. První diskuze vznikaly v 60. letech dvacátého století, kdy bylo toto téma relativně nové. V dnešní době obchod s ohroženými druhy ročně kalkuluje s miliardami dolarů a zahrnuje stovky milionů živočichů a rostlin. Obchod se týká živých zvířat a rostlin, ale také živočišných a rostlinných produktů včetně potravinářských výrobků, exotického koženého zboží, dřevěných hudebních nástrojů, dřeva, turistických kuriozit a léků. Zahrnutý do úmluvy jsou nejen bezprostředně ohrožené druhy, ale i potenciálně ohrožené druhy, a to proto, aby se zamezilo kritické situaci a druhy nebyly přivedeny na pokraj vyhubení. Dnes je s některým ze stupňů ochrany podle CITES v souladu přes 5 000 druhů živočichů a 30 000 druhů rostlin a jejich produktů (What is CITES?, CITES, 200?).

CITES podrobuje kontrole mezinárodní obchod s exempláři vybraných druhů. Všechny dovozy a vývozy, na něž se úmluva vztahuje, je nutné autorizovat pomocí systému licencí. Každá smluvní strana musí určit jeden nebo více orgánů odpovědných za řízení systému licencí a jeden nebo více poradních vědeckých orgánů, který se zabývá účinky obchodu na stav druhu. Za tímto účelem byl zřízen seznam druhů rozdělený do tří příloh

³ Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

⁴ International Union for Conservation of Nature

podle stupně ochrany, který je pro situaci druhu adekvátní. Příloha I obsahuje druhy ohrožené vyhynutím. Obchod s exempláři těchto druhů je povolen pouze ve výjimečných případech. Příloha II obsahuje druhy, které nejsou nezbytně ohrožené vyhynutím, ale u nichž musí být obchod řízen tak, aby nebyly využívány způsobem, který by ohrožoval jejich přežití. Třetí příloha zahrnuje druhy, které jsou chráněné minimálně v jedné zemi a ta tímto žádá ostatní země o podporu v kontrole obchodu s tímto druhem (How CITES works, CITES, 200?).

Základní administrativní náklady sekretariátu, zasedání členů smluvních stran a jejich pomocných orgánů, stálý výbor a další trvalé výbory, jsou financovány z CITES Trust Fund. Tento svěřenecký fond je tvořen z příspěvků stran Úmluvy.

Dalším významným příjmem pro svěřenecký fond jsou externí příspěvky. Významná podpora externě přichází od Evropské komise, USA, Dánska, Francie, Německa, Hong Kongu, Číny, Japonska, Norska, Kataru, Švédska, Velké Británie a Severního Irsku. Tyto země poskytují finanční prostředky pro vytváření kapacit, pro provozování aktivit souvisejících s vědou, pro dohlížení a vynucování vnitrostátních právních předpisů, a také pro realizaci programu MIKE a ETIS (How is CITES financed?, CITES, 200?).

CITES patří mezi členy tzv. „Úmluv orientovaných na biodiverzitu“⁵. Na rozdíl od ostatních členů tohoto shluku, Úmluva CITES představuje spíše specializovanější fórum pro řízení biodiverzity, protože se zaměřuje výhradně na mezinárodní obchod. Rámec úmluvy CITES není navržen tak, aby její aktivity komplexně čelily hrozbám zranitelných druhů. Přesto jsou zaváděné politiky důkazem toho, že téma obchodu a ochrany ohrožených druhů spolu souvisí, a že zákaz či regulace obchodu s některými druhy může ovlivnit stav životního prostředí. Smluvní strany CITES se tedy snaží o režim, který dovolí přístup odpovídající vhodnému managementu druhů tak, aby populace žily udržitelným způsobem. CITES se zaměřuje na mezinárodní obchod, protože národní situace trhu jednotlivých států spadá pod jejich vlastní kompetence, avšak prostřednictvím některých speciálních druhových programů se CITES někdy snaží ovlivnit i domácí situaci smluvních stran (Caddell, 2013, str. 266).

Usnesení ohledně druhů slonů se poprvé objevují po konferenci CITES, která

⁵ Biodiversity-related Conventions je shluk sedmi jádrových dohod aplikace globální ochrany přírody. Patří mezi ně: Úmluva o biologické rozmanitosti-CBD, Úmluva o ochraně migrujících druhů-CMS, CITES, Mezinárodní smlouva o genetických zdrojích rostlin pro výživu a zemědělství-IT PGRFA, Ramsarská úmluva o mokřadech, Úmluva o světovém dědictví a Úmluva o mezinárodní ochraně rostlin – IPPC (Biodiversity-related Conventions, Convention on biological diversity, 200?).

proběhla v roce 1997 v Harare. Na základě této konference vzniklo usnesení Trade in elephant specimens, kde se zmiňuje brzké zavedení programů, které představím níže – MIKE a ETIS. V tomto roce vyšlo také usnesení ohledně návrhů na přeložení některých populací slona afrického z přílohy I do přílohy II. V roce 2013 na základě 16. zasedání smluvních stran CITES vyšlo usnesení African Elephant Action Plan and African Elephant Fund, ohledně zdůraznění významu vytvoření akčního plánu pro slona afrického. (Member countries, CITES, 200?). Dokument kladl důraz především na to, aby akční plány pro druh slona afrického obsahovaly základní cíle směřující k tomu, aby se podařilo snížit stupeň ohrožení, a aby se zajistilo se přežití-druhu (CITES Conf. 16.9. African Elephant Action Plan and African Elephant Fund, 2013). Akčními plány se v práci budu zabývat v kapitolách níže. Než se zaměřím na již zmiňované konkrétní programy CITES, které byly zřízeny pro to, aby se zabývaly problematikou obchodu se slonovinou a udržitelností slonů, krátce tento živočišný druh představím.

1.1 Sloni

Sloni, jsou největší suchozemští savci, živí se bylinnou stravou a žijí v rodinných skupinách, přičemž vedoucím zvířetem každé skupiny je nejstarší samice. Stádo čítá okolo 10 slonů, když příliš přeroste, štěpí se. Role nejstarších samic je klíčová, v obdobích nedostatku jsou schopny nalézt místa s potravou a vodou. Díky výborné paměti mohou sloni žít v okruhu až 80 km od vodního zdroje. Zkonzumují až 300 kg rostlinného materiálu za den. Samci skupinu opouštějí, když dosáhnou věku 10-14 let a od té doby žijí v mládeneckých skupinách a později soliterně. Sloni jsou po člověku druhý druh, který nejvíce přetváří krajinu – proto, aby se dostali k větvím a ke kůře stromů nebo jako demonstraci vlastní síly, vyvracejí zejména samci celé stromy a udržují tak ekosystém otevřený. Rozmnožování slonů je velice pomalý proces. Období říje trvá u samic pouhých 2 až 6 dní a opakuje se jen každých 3 až 9 let. Březost trvá 22 měsíců a poté se rodí zpravidla jedno mládě, které je až do čtyř let ohrožováno hyenami, lvy a krokodýly. Sloni se v přirozených podmínkách dožívají okolo 65 let a umírají tehdy, jakmile se jim zcela obrousí jejich jediné mohutné stoličky a přestanou tak být schopni přijímat potravu (O slonech, SAVE-ELEPHANTS.ORG, 2017).

1.1.1 Slon africký

Donedávna panovalo přesvědčení, že existuje pouze jeden druh slona afrického,

který má jediného příbuzného – slona indického. Nejnovější výzkumy však prokázaly existenci dvou druhů afrických slonů – slona pralesního a slona savanního. Oba druhy se liší tělesnou stavbou i místy výskytu. Savanní slon, největší suchozemský savec, je geograficky rozšířenější. Samci mohou vážit až 6 tun a měřit až 4 metry, samice váží maximálně 3,5 tuny. Kly u starších samců váží v průměru 61 kg a u samic 10 kg. Rekordní zjištěná váha činila 106 kg a délka 355 cm. Slon pralesní je menší – přizpůsoben životu v pralese. Váží maximálně 3,5 tuny a má menší kly. Slonovina z nich je kvalitnější, protože se méně štěpí, kly jsou rovnější a mají žlutavou až nazlátlou barvu. Jedním z odlišovacích znamení pralesních slonů od savanních je počet nehtů na nohou – pět na předních a čtyři na zadních (savanní sloni mají na předních 4 a na zadních nohou jen 3 nehty). Sloni pralesní se vyskytují v pralesích střední a západní Afriky, největší populace jsou v Gabonu a v konžském pralese, slon savanní původně obýval většinu savanních až polopouštních regionů Afriky (O slonech, SAVE-ELEPHANTS.ORG, 2017).

Co se týče afrických slonů, první zahrnutí do příloh regulujících obchodování nastalo v roce 1976, kdy se v příloze III ocitla Ghana a potom byl postupně africký slon přesunut do přílohy II. V roce 1990 byl africký slon zařazen do přílohy I po konferenci v roce 1989 v Lausanne. Ale v roce 1997 byly zase některé regiony zapojené do obchodu s africkými slony přesunuty do přílohy II – jednalo se o Zimbabwe, Namibii a Botswanu, ke kterým se v roce 2000 přidala Jihoafrická republika (*Loxodonta africana*, SPECIES+, 2017).

Sloni se vyskytují v subsaharské Africe v rámci bažin, savan i pouští na území 35-38 států této oblasti. Často procházejí přes dlouhá území a jejich sezónní pohyb se nedá dopředu zcela spolehlivě předpovědět. Sloni tak samostatně, i v malých skupinkách, neřídka opouštějí území rezervací. Také proto je rozsah jejich výskytu vztažen na veškeré plochy, kde se sloni objeví, což samozřejmě znesnadňuje monitorovací a regulační úsilí. V severní Africe byli sloni vyhubeni od evropského středověku (Nellemann a kol., 2013, str. 15).

Nejdříve, ještě ve starověku, byli lidmi vyhubeni severoafričtí sloni a v průběhu devatenáctého století z většiny jižní Afriky slony vytlačili evropští přistěhovalci a později následovala i západní Afrika. Ještě ve čtyřicátých letech dvacátého století žilo v Africe 5–10 milionů slonů, ale s růstem lidské populace a stále častějšími střety s farmáři a zemědělci, a také především kvůli poptávce po slonovině, spadlo toto číslo na počátku osmdesátých let asi na 1 300 000, a s koncem osmdesátých let populace čítala pouhých 700 000 kusů. Od zákazu obchodu se slonovinou v roce 1989 se sice tempo poklesu zpomalilo, ale přesto dnes žije v celé Africe asi jen 450 000 slonů. Velké a životaschopné populace se udržely hlavně na východě a ve středu kontinentu (O slonech, SAVE-ELEPHANTS.ORG, 2017). Odborníci

odhadují, že v Africe je nezákonně zabito na 20 000 – 30 000 slonů každý rok, mezi lety 2011-2013 to dohromady bylo více než 100 000 (The African Elephant Coalition, 2017).

1.1.2 Slon asijský

Asijští sloni jsou do přílohy I zahrnuti od roku 1975 (*Elephas maximus*, SPECIES+, 2017). Asijští sloni se původně vyskytovali i v oblasti západní Asie – od Íránu přes Indii až do jihovýchodní Asie na Sumatru, Jávu a do Číny. V západní Asii jsou sloni dnes již od dob před naším letopočtem vyhubeni. Dnes v Asii najdeme tři druhy slonů: indického, sumaterského a srílanského. Někdy se mezi uznávané druhy řadí i pygmejský slon z Bornea (Asian elephant, World wide life, 2017). Sloni se vyskytují v Bangladéši, Bhútánu, Indii, Nepálu, Srí Lance, Kambodži, Číně, Indonésii (na Kalimantanu a na Sumatře), Laosu, Malajsii (poloostrovní Malajsie a Sabah), Barmě, Thajsku a Vietnamu. Divoké populace se vyskytují také na některých Andamanských ostrovech. Velký počet samců asijských slonů nemá vůbec kly. Počet samců s kly se pohybuje v průměru od 5 % samčích jedinců v rámci druhu srílanského slona, až k 90 % samčích jedinců s kly druhu indického slona, který se vyskytuje v jižní Indii. Tento fakt by mohl vést k domněnce, že sloni pocházející z tohoto kontinentu nejsou tak lákavou komoditou pro pytláky, ale i přes to se v tomto regionu nedovolený lov objevuje, a to i kvůli masu a kůži. Pytlačení kvůli klům má velké dopady, výrazně pozorovatelné např. v jižní Indii nebo v oblasti od Barmy k Indonésii. Protože jsou kvůli klům vybíjeni samci a současná stáda tedy sestávají spíše ze samic, snižuje se genetická variabilita a klesá plodnost. Žijí v matriarchálním uspořádání stád, která vedou nejstarší slonice rodu (*Elephas maximus*, The IUCN List of Threatened Species, 200?).

V asijských kulturách byly sloní kly spojeny s představou autorit a také s deštěm a plodností. Ze slonoviny se vyřezávaly především náramky, ale také se tento materiál využíval k vytváření náboženských sošek patronů. Zřídka se zachovávaly celé kly, v případě, že ano, tak to obvykle byla vzpomínka na velkého královského slona. Například na nižších ostrovech východních Sund a na jižních Molukách žijí společnosti, které si cení nevyřezávané sloní kly. Sloni se na těchto ostrovech nevyskytují, přesto zásobování kly až do nedávné doby nepředstavovalo velké problémy. Do těchto končin se kly dostávaly po obchodní trase z Blízkého Východu a Indie, která pokračovala přes jihovýchodní Asii a vedla do Číny. V indických védách je slon zobrazován jako symbol vznešenosti a vlády. V dřívějších stoletích byly v Asii sloní kly obchodovány především jako neodmyslitelná součást svatebního vyjednávání (Andaya, 2016).

Na začátku 20. století v Asii žilo asi 100 000 slonů, ale po roce 2000 jejich počet

klesl na polovinu a stále se snižuje. V Asii pro slony není pytláctví kvůli slonovině až tak ohrožující jako v Africe, zvířata jsou tu ale hodně zapojena i do obchodu se živými slony, především v Thajsku jsou sloni důležitou součástí turismu (Asian elephants, World Wide Fund For Nature, 200?).

2. Programy v rámci CITES zabývající se problematikou produktů ze slonů

Úmluva CITES vytvořila několik speciálních programů, které se věnují problematice druhu slonů. Patří mezi ně již zmiňované MIKE a ETIS, což jsou monitorující nástroje používané CITES v rámci komplexních předpisů pro obchod se slonovinou. Ohledně obchodu se slonovinou mezi smluvními stranami stále existuje velká polarita názorů, což ohrožuje fungování úmluvy v praxi a její základy. Z toho důvodu je důležité, aby rozhodnutí ohledně sloních případů CITES byla podložena nejlepšími možnými zdroji a informacemi. Smluvní strany MIKE a ETIS přijaly jako programy, které by měly nést zodpovědnost za získávání a poskytování co nejkvalitnějších informací. Oba systémy vznikly na desátém zasedání konference smluvních stran v roce 1997 v Harare, jako nástroj pro sledování nezákonné činnosti vztahující se na slony. Na jedenáctém zasedání v roce 2000 v Gigiri proběhlo schválení realizace systémů, a v roce 2002 na 12. zasedání v Santiagu, bylo rozhodnutí s několika úpravami potvrzeno.

MIKE a ETIS jsou zahrnuty pod supervizi CITES, s tím, že pro jejich odpovídající činnost byly vyvinuty další podpůrné systémy. Například podskupina MIKE a ETIS⁶ dohlíží na další vývoj, zdokonalování a běh programů, Technická poradní skupina MIKE a ETIS⁷ provádí technický dohled a případně podporu pro MIKE i ETIS (MIKE and ETIS, CITES, 200?).

Podskupina MIKE-ETIS vznikla v roce 1999 na podnět stálého výboru CITES na 41. schůzi (MIKE-ETIS Subgroup of the Standing Committee, CITES, 200?). MIKE a ETIS sdílí stejné cíle stanovené na 10. zasedání smluvních stran, revidované na každém dalším zasedání, s tím rozdílem, že cílem ETIS je zaznamenávat a analyzovat úrovně a trendy v oblasti nelegálního obchodu a MIKE zaznamenává a analyzuje nezákonné zabíjení slonů. Propojení MIKE a ETIS je důležité a je potřeba ho udržovat v nejtěsnějším možném rozsahu. Nejdůležitější vazba totiž vzniká na úrovni sběru dat a celkový přístup byl vyvinut tak, aby všechny případy záchytů sloních produktů, které se vyskytnou v oblastech monitorovaných MIKE a ETIS v Africe i v Asii byly nahlášeny a včas zahrnuty do databází. Primárně každý ze systémů sleduje svůj monitorovací cíl (MIKE kostry a ETIS zásilky slonoviny), ale když se v území jejich působení vyskytne i případ druhého programu, vypomohou si a zajistí si data navzájem (The Elephant Trade Information System (ETIS), CITES, 200?).

⁶ MIKE-ETIS Subgroup

⁷ Technical Advisory Group-MIKE-ETIS TAG

2.1 Monitoring Illegal Killing of Elephants (MIKE)

Jak již bylo zmíněno, celkovým cílem programu je zajišťovat informace potřebné pro státy zapojené do obchodu se slonovinou. MIKE vytváří odpovídající iniciativy pro dosažení stanovených rozhodnutí a pro budování institucionální kapacity ve zúčastněných státech v zájmu dlouhodobé udržitelnosti sloní populace. Primárním mandátem programu je monitorovat hladiny nezákonného zabíjení slonů na stanovištích rozmístěných napříč prostředím, kde žijí afričtí a asijské sloni.

Konkrétnější formulace cílů MIKE jsou následující:

- 1) měření úrovně a trendů v oblasti nelegálního zabíjení slonů
- 2) stanovení změn v těchto trendech v průběhu času
- 3) určení faktorů, které způsobují změny nebo jsou s nimi spojeny, a posouzení, do jaké míry jsou pozorované trendy výsledkem rozhodnutí přijatých na konferencích smluvních stran CITES
- 4) budování kapacit v cílových státech

MIKE operuje v 80 základnách v Africe a Asii. Sběr dat v rámci MIKE probíhá za nasazení hlídek a dalších prostředků stanovených na ústředí MIKE (Monitoring the Illegal Killing of Elephants (MIKE), CITES, 200?). Původně bylo vybráno 45 míst ve 27 státech v Africe a 15 míst v 11 státech v Asii. Metodika výběru místa se zaměřila na vytvoření reprezentativního vzorku bodů, který vznikl z kombinace různých faktorů, jako byly například následující: kombinace lesů a savan; relativní velikost sloní populace; status ochrany oblasti; historické případy nezákonného zabíjení; lokální situace obchodu se slonovinou; výskyt občanských nepokojů a vojenského konfliktu; úroveň vymáhání práva a stav oblasti na základě příloh CITES. Výběr faktorů celkově cílil na shromažďování geografických, environmentálních a sociálně-ekonomických údajů, které umožní prostorové i statistické analýzy. Již při stanovování těchto výchozích základů se totiž počítalo s tím, že v budoucnu pro výběr zásadních oblastí využije MIKE statistickou analýzu založenou na zpracování do té doby nasbíraných dat. Zároveň s tímto postupem ladil předpoklad, že až to prostředky dovolí, státy, kterých se problematika sloních produktů týká, se budou snažit implementovat MIKE do dalších potřebných oblastí. V rámci počáteční fáze vývoje MIKE je důležité pochopit, že program vznikl s cílem analyzovat problematiku slonoviny v první řadě na místní, a až poté na celostátní, regionální i kontinentální úrovni, protože analýza

trendů na národní úrovni se provádí nesnadno, dokud program nezahrnuje více lokalit (Introduction (MIKE), CITES, 200?).

S ohledem na cíle monitorovacího programu MIKE posuzuje: 1) počet nalezených mrtvých a živých slonů v daném místě monitorování; 2) příčiny úmrtnosti; a 3) míru úmrtnosti ve vztahu k intenzitě vymáhání práva, které vynakládají hlídky. Shromážděné informace jsou zařazeny do počítačového systému správy dat, což usnadňuje analýzu údajů. Velmi důležité je pro efektivní fungování systému především vedení standardizovaného systému hlášení údajů ze všech bodů MIKE, protože to výrazně ovlivňuje, jaký typ analýzy se bude volit. Zvláště důležité je vypracovávat analýzu pro všechny úrovně: národní, sub-regionální a kontinentální, a současně přitom zachovat standardizovaný přístup.

Samotná analýza se zaměřuje především na: 1) populační trendy; 2) schéma pro vymáhání právních předpisů; a 3) prostorová a časová schémata faktorů, které ovlivňují populace slonů a nezákonného zabíjení.

Pro upřesnění cíle tohoto programu je dobré vymežit, k čemu se už MIKE nehlásí, a na což také MIKE otevřeně upozorňuje. Nestará se o anti-pytlácké operace vedoucí k zastavení nezákonného zabíjení slonů, ačkoli informace, které MIKE produkuje mohou k tomuto cíli vést (Introduction (MIKE), CITES, 200?).

Program MIKE je plně financován externě, je tedy závislý na příspěvcích dárců. Mezi nejdůležitější dárce patří například: Evropská unie, USA Fish and Wildlife Service, China Wildlife Conservation Association, ministerstvo Spojeného království pro životní prostředí, výživu a záležitosti venkova-DEFRA a vlády Francie a Japonska (Donors and Partners, CITES, 200?).

2.1.1 PIKE

Když je nalezena mrtvola slona, pracovníci se snaží určit příčiny smrti a další faktické podrobnosti o konkrétním zvířeti (pohlaví, věk, stav slonovinové kosti a stádium rozkladu kostry). Informace jsou zaznamenávány do formulářů a detaily následně předloženy programu MIKE, který vyhodnocuje relativní míru pytláctví. Proto existuje tzv. podíl nelegálně zabíjených slonů-PIKE⁸, který se počítá tak, že se číslo nalezených ilegálně zabíjených slonů vydělí číslem celkově nalezených sloních koster nebo jiných sloních ostatků,

⁸ Proportion of Illegally Killed Elephants

kteřé jsou zaznamenány v určitém roce na území dané lokality. PIKE může být rozšířen na sub-regionální až kontinentální úroveň. MIKE lokality reprezentují údaje za kontinentální a sub-regionální úroveň, nikoli však za národní úroveň. Na stránkách CITES je možné nalézt volně dostupná data, která pocházejí z výstupů PIKE. Jedná se o počty nalezených koster v zúčastněných oblastech MIKE v období 2002-2015, kontinentální data PIKE pro jednotlivé regiony v Africe a v Asii v letech 2003-2015 a sub-regionální data PIKE pro jednotlivé regiony v Africe i v Asii letech 2003-2015 (MIKE Data and Reports, CITES, 200?).

2.1.2 TAG

Stálý výbor stanovuje technické poradní skupiny TAG, aby zajišťovaly technický dohled v rámci MIKE i ETIS. Toto sdružení by mělo podporovat především implementaci a rozvoj ETIS. Ve vztahu k MIKE pomáhá TAG sekretariátu s ustanovením relevantních databází a standardních reportních protokolů pro vykazování ilegálního zabíjení slonů. Asistence probíhá v rámci příslušných řídicích orgánů v těch státech, kterých se problematika slonoviny týká a monitorování se zde realizuje v konkrétních místech nebo oblastech.

V souhrnu byl TAG ustanoven, aby:

- 1) zajišťoval technickou a praktickou spolehlivost MIKE a ETIS
- 2) zajišťoval vhodnost a soudružnost návrhů, vývoje a implementace MIKE a ETIS napříč lokalitami v Africe a v Asii
- 3) poskytoval odpovídající analytické postupy a lhůty pro výstupy a produkty od MIKE a ETIS vůči smluvním stranám a relevantním orgánům, které zřídily smluvní strany.

TAG se skládá ze 12 stálých členů a několika dalších volných členů. Šest členů je nominováno vládami států šesti regionů, kde se sloni objevují. MIKE a ETIS tuto nominaci schvální. Zbytek členů jmenuje MIKE na základě vlastní expertízy. Předsedové IUCN/SSC expertní skupiny slona afrického a slona indického jsou kooptováni členové TAG (MIKE & ETIS Technical Advisory Group (TAG), CITES, 200?).

2.2 Analýza dat MIKE-Bayesian beliefnetworks (BBNs)

2.2.1 Cíle analýzy

V přístupu k analýze jsou jako základní výchozí bod brány celkové cíle programů

MIKE a ETIS. V roce 2003 byly zformulovány cíle analýzy MIKE, které jsou postaveny na těchto základních bodech:

- 1) měření a záznam úrovně trendů a změn hladiny nezákonného lovu a obchodu se slonovinou ve státech, kterých se problematika slonoviny týká (ať už jsou to státy výskytu slonů, nebo jenom státy zapojené do obchodu se slonovinou)
- 2) posouzení, zda a do jaké míry pozorované trendy souvisí se změnami v počtu sloní populace v přílohách CITES a / nebo s obnovením legálního mezinárodního obchodu se slonovinou
- 3) zřízení informační základny pro podporu vytváření rozhodnutí, která by odpovídala potřebám správy, ochrany a vymáhání
- 4) budování kapacit v dotčených státech.

Pro efektivní statistickou analýzu na sub-regionální, regionální a kontinentální úrovni je velmi důležité, že hrubá data, a nejen souhrnné údaje, jsou v hierarchii vždy přenášeny z jedné úrovně ke druhé (Burn a kol., 2003, str. 3).

Modelovací rámec, který si výzkumníci zvolili, jako vhodný pro vyhodnocení příčinných vztahů, je Bayesův síťový model. Tento model nepřináší dostatečně přesná zjištění, aby jeho výsledky bylo možné brát jako statisticky významné, ale může být použit jako indikátor k označení toho, které vztahy si zaslouží přísnější statistické analýzy. Na základě tohoto postupu by měla vznikat Bayesova síť sloní populace, která umožní doporučená opatření proti nezákonnému zabíjení a přinese podněty pro další statistické modelování faktorů, které situaci ovlivňují (Burn a kol., 2003, str. 5).

Analýzu dat chápe MIKE jako vytváření jednoduchých souhrnů, například tabulek a grafů kvůli rutinnímu hlášení. Výsledky jsou potom použity i na modely pro analýzu trendů a vytváření vztahů mezi proměnnými. Velkého množství výstupů z analýzy dat MIKE je dosahováno pomocí poměrně jednoduchých statistických metod. I přes to se vyskytnou případy, kdy si stanovené cíle MIKE vyžadují pokročilejší přístupy.

2.2.2 Data zpracovávaná v rámci analýzy

Údaje a data, ze kterých MIKE tvoří analýzy, jsou následující:

- 1) průzkumy sloní populace – údaje z trusu-především ohledně lesních slonů, značení slonů, přímé pozorování, letecké sledování
- 2) monitoring právního úsilí prostřednictvím pozemní hlídkové činnosti – výskyt pytláctví a

dalších ilegálních aktivit, nálezy koster, údaje o vymáhání práva z pozice hlídek

3) úroveň rozmístění informací – údaje o lidské činnosti v blízkosti slonů, typ ekosystémů a variabilita stanovišť

4) sekundární zdroje dat – kabinetní výzkumy.

Navíc analýza bere v úvahu rozpočty vymáhacích a personálních orgánů, pozadí socio-ekonomických informací, data o záchytech slonoviny z databáze ETIS, domácí trh se slonovinou a mapy oblastí, kde je znám výskyt slonů. Analýza si na základě dat, které zahrnuje druhý bod, klade dvě základní otázky:

1) Jak měřit intenzitu vymáhání práva?

2) Jak nastavit úsilí při měření výskytu nezákonného zabíjení? (Burn a kol., 2003, str. 7)

2.2.3 Jak MIKE dosahuje svých cílů?

Pro analýzu MIKE je stěžejní využití konkrétních softwarových programů. Pro výzkumy jsou potřeba programy ArcView GIS software a obvyklá konfigurace softwaru Microsoft Office, zejména Excel a Word. Jako systém pro správu databází v roce 2003 byl navržen Genstat. Pro analýzu Bayesovy sítě je nutné využívat program Netica, který je k dispozici poměrně levně pro nekomerční účely, a pro účely MIKE je nutná pouze jedna licence. Dále je běžně využíván program Distance (Burn a kol., 2003, str. 10).

Z vytyčených cílů je pro MIKE zásadním bodem posilování kapacit. Hlavním zájmem tréninku nových kapacit je vybavit pracovníky na všech úrovních, aby získali potřebné dovednosti pro správu a analýzu dat. Navržená strategie posilování kapacit spočívá v zahájení vzdělávacích programů zajištěných formou lokálních workshopů. Účinnost vzdělávání mohou podpořit dva způsoby. V první řadě se jedná o získání alespoň jednoho klíčového participanta z každého sub-regionu, který by byl schopen převzít na sebe roli lektora pro další zapojené účastníky, a také roli informátora pro obyvatele v oblasti (což je praktické i pro případ neanglofonní oblasti, protože tento klíčový participant by měl být schopen domluvy místními jazyky). Jako další podpůrný krok se plánovalo kreativní využívání webových metod s účelem širšího dosahu informací a jejich výměny. Tyto plány představovaly především velký potenciál do budoucna. Webové stránky by mimo využití pro tradiční dálkové studium plnily i mnohem interaktivnější roli, jejímž cílem by bylo nastavení webové komunikace mezi jednotlivými oblastmi pro vzájemnou výměnu nápadů a také pro podpoření diskuze o společných problémech, což by mohlo probíhat z iniciativy (ale i bez

ní) lektora. Vzhledem k různým jazykovým kapacitám jednotlivých oblastí proběhlo rozdělení do několika specifických jazykových částí: anglofonní západní a střední Afrika; frankofonní západní a střední Afrika; východní Afrika; jižní Afrika; jižní Asie; jihovýchodní Asie. Každý workshop by měl trvat 3 až 4 týdny, s tím, že jako hlavní cíle si školení kladou: 1) rozvoj dovedností potřebných pro správu dat, která budou analyzována; 2) naučení se principů efektivního souhrnu údajů; 3) naučení se statistických metod pro základní analýzu dat; a 4) získávání školicích dovedností. Potřeby aktuálního tréninku kapacit budou muset být stále revidovány a připraveny na změny dle vývoje programů (Burn a kol., 2003, str. 10-12).

Stálý výbor na 49. schůzi v roce 2007 přijal novou definici, protože doplnil MIKE o základní informace, a to v rámci geografické oblasti působnosti. MIKE měl po této schůzi působit v Africe v rozsahu 45 oblastí, a v Asii rozsahu, který se bude týkat 18 lokalit. Za každou oblast, odkud pocházejí výkazy, budou prezentovány tyto informace:

1. nejméně jeden průzkum sloní populace, který nesmí pocházet z období před rokem 2000;
2. úroveň nezákonného zabíjení odvozená z minimálně 12 předcházejících měsíců pro Afriku a minimálně ze 6 předcházejících měsíců pro Asii, vypočtená na základě dat získaných od hlídek;
3. popisná zpráva o charakterech ovlivňujících faktorů;
4. posouzení úsilí, které bylo vynaloženo při poskytování informací o nezákonném zabíjení; a
5. předběžná základní analýza.

Jako faktory, které významně ovlivňují počty nalezených koster jsou definovány: úsilí hlídky, velikost sloní populace, rozloha oblasti, typ území a jeho využití, CPI v zemi a nelegální ozbrojenost v oblasti. Přičemž důležitým faktorem je úsilí, které je k dispozici v lokalitách pro každý měsíc a to je: celkový počet hodin hlídky, počet hlídek, počet hodin pěších hlídek, počet hodin hlídek ve vozidle a počet lodních hlídek. Míra úsilí by měla přiměřeně korelovat s počty nalezených koster. Hlavním zájmem MIKE se nyní stalo:

- 1) Identifikovat ty atributy, které mají tendenci ovlivňovat míru nezákonného zabíjení slonů;
- 2) Použít znalosti získané zodpovězením prvního bodu, a umožnit přesnější posouzení úrovně nezákonného zabíjení (MIKE Baseline information, CITES, 2007, str. 2-10).

2.2.4 Akční plán pro slona afrického

Od 14. zasedání smluvních stran v roce 2007 program MIKE umožňuje realizaci akčního plánu pro slona afrického (African Elephant Action Plan), do kterého jsou zapojeny všechny státy, jichž se problematika slonoviny týká. CITES pověřila všechny tyto státy na

základě zasedání v roce 2007 k založení Akčního plánu pro slona afrického a Fondu slona afrického. Stály výbor CITES má na základě dat od MIKE vytvářet shrnující výstupy, které reportují přezkoumávání situace druhu slona afrického. Tento akční plán pro slona afrického si za hlavní cíle klade posílení kapacit k boji proti pytláctví a nelegálnímu obchodu se slonovinou, implementaci akčního plánu pro kontrolu obchodu se slonovinou a také minimalizaci výskytu konfliktů slonů s člověkem (African elephant action plan, CITES, 2010, str. 3-4). V reportech od TRAFFIC⁹ jsou do 15. zasedání smluvních stran CITES, které proběhlo v roce 2009, zmiňovány země „prvořadého“ či „primárního“ zájmu¹⁰. Jsou to země, na které by měly programy, jako akční plán pro slona afrického, cílit především. Až od 16. konference zasedání smluvních stran se, v rámci implementace NIAPs – národních akčních programů o slonovině, rozvinulo rozdělení na smluvní strany prvořadého a druhořadého zájmu a smluvní strany potřeby dohledu. Blíže bude tento systém představit v podkapitole 2.4 a obracet se ke zmíněnému rozdělení budu i v podkapitolách třetí části.

Detailní představení náležitostí analýzy MIKE zde bylo provedeno v zájmu přiblížení toho, co obnáší naplňování cílů, které si tento program stanovuje. Nebudu zde podrobně prezentovat výstupy jednotlivých reportů, protože tato práce si klade za cíl detailnější zaměření se na problematiku obchodu se slonovinou, spíše než na nelegální zabíjení slonů. Oba dva jevy spolu beze sporu velmi úzce souvisí a protože, jak již bylo zmiňováno v předešlých kapitolách, program MIKE spolupracuje a sdílí data s programem ETIS, který sleduje nelegální obchod se slonovinou, představí tato práce v následujících kapitolách výsledky reportů, které jsou vytvářeny na základě sesbíraných dat programem ETIS a vypovídají o situaci zemí v rámci nelegálního obchodu se slonovinou.

2.3 The Elephant Trade Information System (ETIS)

ETIS je komplexní informační systém pro monitorování nelegálního obchodu se slonovinou a dalšími sloními produkty.

Ústředním prvkem ETIS je databáze údajů o záchytech sloních produktů, ke kterým došlo po celém světě od roku 1989. Od svého vzniku je ETIS řízen programem TRAFFIC z pověření smluvních stran CITES. TRAFFIC i ETIS sídlí v jihovýchodní africké kanceláři TRAFFIC v Harare v Zimbabwe. TRAFFIC, přední nevládní organizace sledující obchod s volně žijícími druhy živočichů, je pověřen vytvářením komplexní analytické zprávy o

⁹ The Wildlife Trade Monitoring

¹⁰ „primary interest“ nebo „primary concern“

údajích od ETIS, které slouží k doložení naplnění cílů ETIS na každém zasedání konference smluvních stran. Do 90 dní od zachycení informací o ilegálním obchodu jsou smluvní strany CITES povinovány informovat TRAFFIC prostřednictvím sekretariátu CITES. I přes to, že je tento časový plán často překračován, se podařilo rozšířit databázi ze 40 zemí s přibližně 4000 záznamy v roce 1997 na 77 zemí s více než 10 340 záznamy v současné době. Podrobněji se ke zpracování dat, která sbírá ETIS dostanu ve 3. kapitole (The Elephant Trade Information System (ETIS), CITES).

ETIS je, podobně jako MIKE, financován externě. Hlavním dárce od počátků bylo především ministerstvo Spojeného království pro životní prostředí, výživu a záležitosti venkova – DEFRA, potom také Světový fond na ochranu přírody (WWF), sekretariát CITES a organizace ze Spojených států Fish and Wildlife Service (USFWS) (The Elephant Trade Information System (ETIS), CITES).

2.3.1 Souvislosti vzniku

Monitorování nelegálního obchodu se slonovinou bylo poprvé projednáváno na 10. setkání zástupců smluvních stran CITES v roce 1997 v Harare. Tam také zástupci smluvních stran přijali usnesení nazvané Trade in elephant specimens. Usnesení volalo po ustanovení dohledu, stálého výboru a po komplexním mezinárodním systému pro monitoring nelegálního obchodu s produkty ze slonů. Jako hlavní nástroj pro tyto účely byl určen již existující TRAFFIC Bad Ivory Database System (BIDS). Aby sloužil potřebám CITES efektivněji, za pomoci konzultačních procesů s mnoha odborníky z celého světa, přetransformoval se BIDS do ETIS. ETIS je efektivnějším a všestrannějším monitorovacím nástrojem. Dále bylo usnesení upřesněno a posíleno na 11. a 12. setkání smluvních stran v letech 2000 v Gigiri a 2002 v Santiagu (The Elephant Trade Information System (ETIS), CITES).

2.3.2 Základní cíle ETIS

Základní cíle monitorovacího systému obchodu se slonovinou jsou:

1. měření a záznam současného stavu, trendů a změn trendů
2. posouzení, zda a do jaké míry pozorované trendy souvisí se změnami v počtu sloní populace a upravování mezinárodních zákonů o obchodu se slonovinou
3. zřízení informační základny pro podporu tvorby odpovídajících rozhodnutí v konkrétních případech

4. budování regulační a monitorovací kapacity v rámci států

Tyto cíle jsou velmi podobné cílům MIKE, liší se samozřejmě tím, že MIKE se zaměřuje na ilegální zabíjení slonů, kdežto ETIS na nelegální obchod s produkty ze slonů. První analytické vyhodnocení ETIS bylo prezentováno na dvanáctém zasedání smluvních stran v Santiagu v Chile v roce 2002. Tento průzkum ukázal, že nelegální obchod se slonovinou se většinou váže k existenci domácích slonovinových trhů v Asii a v Africe (Burn a kol., 2004, str. 1).

2.3.3 Vývoj ETIS

Zásadní pokrok je zaznamenáván od přijetí usnesení 10. zasedání smluvních stran CITES. Na 40. setkání v Londýně 1998, stálý výbor CITES schválil základní konstrukční plány ETIS. V rámci poskytování odpovídajících informací rozeslal sekretariát CITES poprvé v roce 1998 smluvním stranám Ivory and Elephant Product Seizure Data Collection Form – formulář, který mají smluvní strany opětovně posílat zpět se záznamy záchytů. V dubnu 1999 sekretariát obeslal smluvní strany vysvětlujícími dodatky, které měly zároveň splnit funkci připomenutí reportování o záchytech slonoviny. V téže době byl za pomoci odborníků navržen a instalován software pro databázi ETIS záchytů. V první řadě byl software nainstalován na krajském úřadě do kanceláře TRAFFIC ve východní a jižní Africe. Tento krok byl prvním zásadním bodem při konverzi a vytváření plně funkčního zapojení všech předchozích dat z bývalého systému BIDS do nového programu ETIS.

První série dat byla zpracována ve zprávě pokrývající období od 1. ledna 1989 do 31. října 1999. Výstup z těchto dat vznikl v září 2001 a sekretariát CITES jej rozeslal 135 stranám. Zpráva se skládala z tabulkových přehledů všech záchytů, které se týkaly určité země. Země mohla být do tabulkového vyhodnocení zapojena tím, že přímo obchodovala se slonovinou, nebo byla identifikována jako zdroj, tranzitní nebo cílová země záchytu, případně také proto, že státní příslušníci této země byli zapojeni do nelegálního obchodu.

Zpráva o činnosti a stavu ETIS byla předložena 11. konferenci v dubnu 2000. V té době databáze obsahovala 4 361 záznamů o záchytech ze 49 zemí po celém světě. Rozšiřující databáze, které by umožnily hlubší analýzu dat byly ale stále ve vývoji, a proto v tomto roce ještě nevznikla statistická analýza. Další důvod pro odložení analýzy poskytly smluvní strany, protože včas neposkytovaly data o záchytech. Zasedání smluvních stran CITES tedy povzbudilo TRAFFIC, aby se přímo a aktivněji chopil role v budoucím sběru dat.

Druhá série zpráv ETIS o situaci zemí zahrnující období od 1. ledna 1989 do 28.

února 2001 vznikla v září 2001 a byla rozeslána 179 smluvním stranám i zemím, které nejsou zahrnuty v úmluvě CITES, v únoru 2002. Pro zvyšování povědomí a budování kapacit pro provádění ETIS, TRAFFIC v dubnu 2002 vyvinul speciální nástroj-ETIS Action Toolkit. Tento tréninkový nástroj se skládá ze sedmi detailních PowerPointových a dalších prezentací, které mají za cíl seznámit uživatele s ochranou slonů a s programem ETIS. Tyto prezentace mohly být podpořeny komplexními, dvoudenními interaktivními workshopy nebo mohly být využity ve zkrácené verzi o délce 30 minut. Workshopy se v té době konaly v Tanzanii.

V červnu 2002 TRAFFIC úspěšně dokončil vývoj všech dceřiných součástí databáze. Pro 12. konferenci smluvních stran v září 2002, TRAFFIC ve spolupráci se statistiky z University z Readingu z Centra statistických služeb vyprodukoval první komplexní analýzu dat ETIS. Tato zpráva zahrnovala informaci o stavu provozních aspektů ETIS, prostorovou analýzu, která identifikovala ty země, které se nejvýznamněji podílí na nezákonném obchodě se slonovinou, a také časovou analýzu, která posuzuje trendy nezákonného obchodu se slonovinou od roku 1989. Tyto analýzy prezentovaly hlavní poznání, že nezákonný obchod se slonovinou je řízen především neregulovanými domácími trhy se slonovinou v Africe a v Asii, a že od roku 1998 dochází k rostoucímu trendu nezákonného obchodu se slonovinou, což je do značné míry způsobeno vlivem vznikajícího slonovinového trhu v Číně.

Výsledky studií ETIS byly představeny na pátém zasedání států slona afrického a smluvním stranám CITES na 12. konferenci. Doporučení obsažená ve zprávě od ETIS vyústila v přijetí rozhodnutí, která si žádala kontroly domácích trhů se slonovinou v 10 klíčových místech: v Kamerunu, v Číně, v Demokratické republice Kongo, v Džibutsku, v Etiopii, v Japonsku, v Nigérii, v Thajsku, v Ugandě a ve Spojených státech amerických. Hodnotící zpráva byla předložena na 50. zasedání stálého výboru CITES v březnu 2004. (The Elephant Trade Information System (ETIS), CITES, 200?). Podrobnější popis jednotlivých reportů od TRAFFIC a proměn jejich strategie bude následovat kapitole 3.

2.4 CITES National ivory plan (NIAP's)

Národní akční plán o slonovině je založen na praktických nástrojích, které by rámci dohody měly smluvní strany používat. Každý plán spočívá ve stanovení konkrétních cílů, které se smluvní strana aktuálně zaváže naplnit a dodržovat. To se týká především legislativy a jejího dohlížení. Smluvní strana si zároveň stanovuje rozvrh a stěžejní časové milníky pro implementaci. I když rozvrh kopíruje obecná stanovení, každá smluvní strana si vytváří

unikátní rozložení akcí. Aby byl vhodně zasazen do boje proti obchodu se slonovinou, plán by měl identifikovat nejvyšší priority každé smluvní strany. Každý plán se odvíjí od aktuální situace dané země a jejích nejnútnejších potreb a požadavků na naléhavá opatření v problematice slonoviny (CITES National Ivory Action Plans. CITES, 201?).

Země, kterých se akční plány o slonovině týkají, se dělí na tři skupiny. A to na smluvní strany prvořadého zájmu¹¹, smluvní strany druhořadého zájmu¹² a smluvní strany s potrebou dohledu¹³. Smluvní strana je identifikována s jednou z těchto kategorií na základě její úlohy jako výchozí, tranzitní nebo cílové země nelegálního obchodu se slonovinou. Tato identifikace je založena na výsledcích průběžných analýz dat ETIS. Cílem zařazení země do jedné z těchto skupin je vhodně posílit její vlastní národní kontrolu, často nelegálního, trhu se slonovinou.

V reakci na doporučení schválená na 63. a 64. zasedání stálého výboru CITES (Bangkok, březen 2013), byly první NIAP's vyvinuty osmi stranami prvořadého zájmu (Čína, Keňa, Malajsie, Filipíny, Thajsko, Uganda, Tanzanie, Vietnam). Národní akční plány o slonovině byly dokončeny těmito stranami v květnu 2013. Pro Hong Kong a Čínu byl vyvinut samostatný, devátý, plán.

Na 65. zasedání stálý výbor vnesl ohledně slonoviny doporučení osmi stranám druhořadého zájmu, aby vypracovaly národní akční plány. Byly to země Kamerun, Demokratická republika Kongo, Egypt, Etiopie, Gabon, Mosambik a Nigérie, a navíc tři strany s potrebou dohledu-Angola, Kambodža a Laos. Národní akční plány o slonovině těchto smluvních stran druhořadého zájmu a stran potreby dohledu, měly být odevzdány na sekretariát v říjnu 2014. V lednu 2015 stálý výbor schválil doporučení týkající se obdržených národních akčních plánů. Pro případ těch států, které neposlaly návrhy, byla vystavena upozornění. Podmínkou pro strany, které nedodaly své plány bylo to, že pokud nedoručí akční plány během dalších 30 dnů, bude jim pozastaven komerční obchod s exempláři vedenými pod CITES do té doby, než budou akční plány předloženy. Jednalo se o země Kongo, Demokratickou republiku Kongo, Laos a Nigérii, a později, v březnu 2015 sekretariát vydal varovný dopis i pro Angolu.

Na jaře roku 2015 sekretariát oznámil, že všechny smluvní strany pozastaví obchod se zbožím vedeným v úmluvě CITES s následujícími státy: s Demokratickou republikou Kongo, s Laosem a s Nigérii do doby, než bude přijat od každé z těchto smluvních stran adekvátní NIAP. Oznámení, které po sléze zrušilo doporučení k pozastavení komerčního

¹¹ Primary concern

¹² Secondary concern

¹³ Importance to watch

obchodu s Demokratickou republikou Kongo bylo vydáno již 15. dubna 2015 po přijetí adekvátního revidovaného plánu. Stejně tak bylo až 15. září 2015 zrušeno pozastavení obchodu smluvních stran s Laosem.

Kvůli obavám ohledně nepatrného pokroku, kterého by na základě původně vytvořeného NIAP mělo v rámci implementace dosáhnout Thajsko, požádal stálý výbor CITES Thajsko, aby svůj plán revidovalo, včetně konkrétních opatření, která by účinně kontrolovala domácí obchod a držení slonoviny. Thajsko revidovaný národní akční plán o slonovině předložilo sekretariátu na konci září 2014. S ohledem na konkrétní pokrok, který zprávy od Thajska reflektovaly mezi zasedáními, usnesli se členové výboru, že žádná další opatření, která by se pro Thajsko zaváděla mezi jednotlivými zasedáními, nejsou potřeba. Sekretariát pro státy primárního zájmu zformuloval šablonu, ve které měly státy samy ohodnotit svůj pokrok v implementaci akčních plánů. Možnosti hodnocení vývoje byly následující: "v podstatě dosaženo", "v procesu", "náročná" nebo "nejasná" NIAPs (History of NIAPs Process, CITES, 200?).

Na 66. zasedání bylo oznámeno, že deset z jedenácti smluvních stran sekundárního zájmu a potřeby dohledu slibně rozvinulo své národní akční plány. Jediná země, které se nepodařilo předložit a adekvátně naplňovat stanovený plán, byla v tuto chvíli Nigérie, protože v době zasedání uplynuly dva ze stanovených bodů plánu, aniž by došlo k jejich naplnění. Sekretariát dále uvedl, že Angola, Laos a Nigérie na 66. zasedání vůbec nepředložily zprávu o pokroku. V důsledku toho stálý výbor doporučil všem smluvním stranám, aby pozastavily komerční obchod s exempláři CITES vedenými pod Angolou, Laosem a Nigérií, až do doby, než tyto strany předloží zprávu o pokroku při provádění jejich NIAP's, a potvrdí tak dosažení stanovené úrovně.

Zasedání stálého výboru požádalo Kamerun, Kongo, Demokratickou republiku Kongo, Egypt, Etiopii, Gabon, Mosambik a Nigérii, strany druhořadého zájmu, a Angolu, Kambodžu a Laos, strany potřeby dohledu, ke zvýšení úsilí o pokrok při provádění opatření NIAP's. Dále byly všechny jmenované strany požádány, aby pokračovaly ve svých NIAP's v době do následujícího, 67. zasedání.

Stálý výbor vyzval Mosambik, aby poskytl informace o dalších opatřeních přijatých k rozvíjení akcí, které ve své zprávě o implementaci NIAP's ohodnotil jako "náročná" nebo "nejasná", včetně přílohy jasného časového rámce, ve kterém země plánuje dokončení akcí. Až v polovině ledna 2016 obdržel sekretariát zprávu o pokroku NIAPs z Nigérie. Zpráva potvrdila, že bylo dosaženo vývoje směrem k milníkům stanoveným na duben a říjen 2015 a byla posouzena za dostatečné úsilí. Zákaz obchodu s exempláři CITES vedenými pod

Nigérii byl stažen. Brzy na to ale vyšlo oznámení o pozastavení obchodu s Angolou a Laosem, dokud tyto země nepředložily požadovanou zprávu o pokroku NIAP's.

Co se týká smluvních stran primárního zájmu, na 66. zasedání stálého výboru byla oceněna Čína, Hong Kong, Keňa, Filipíny, Thajsko a Vietnam za dosažení většiny stanovených cílů ve svých NIAP's. Stálý výbor však požádal Malajsiu, Ugandu a Tanzanii o zvýšení úsilí při dosahování pokroku při naplňování cílů NIAP's, a následně vyzval sekretariát, aby identifikoval smluvní strany prvořadého zájmu na základě analýzy dat od MIKE a ETIS pro 17. konferenci zasedání smluvních stran (History of NIAPs Process, CITES, 200?).

2.4.1 ICCWC

ICCWC¹⁴, Mezinárodní konsorcium bojující proti zločinu na divoké přírodě, je výsledkem společného úsilí pěti mezivládních organizací, které spolupracují, aby koordinovaly podporu vymáhání práv divoce žijících druhů. Partneři ICCWC jsou sekretariát CITES, INTERPOL, Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, Světová banka a Světová celní organizace. Díky členství sekretariátu CITES v ICCWC, mohly některé smluvní strany při realizaci NIAP's těžit podporu i z této strany. Například co se týká financování, technických zdrojů a také tematických školení.

Výkonná ICCWC aliance byla oficiálně založena dne 23. listopadu 2010 v Petrohradě v Rusku v rámci Mezinárodního fóra pro tygry, v momentě, kdy všichni partneři podepsali dopis porozumění. Cílem tohoto konsorcia je stíhat pachatele závažného zločinu proti divoce žijícím živočichům. Posláním ICCWC je posílit trestní systémy soudů a poskytovat koordinovanou podporu na národní, regionální a mezinárodní úrovni. V této souvislosti ICCWC pracuje jako vymahač práva pro Společenství volně žijících živočichů, protože jeho zástupci jsou lidé, kteří chytají a usvědčují zločince zapojené do trestných činů na divoce žijících živočiších. Tento program je financován z prostředků Evropské unie, Nizozemska, Norska, Švédska, Velké Británie a Severního Irska, USA a Světové banky. (What is ICCWC?, CITES, 200?).

¹⁴ International Consortium on Combating Wildlife Crime

3. Reporty o situaci obchodu se slonovinou od TRAFFIC

TRAFFIC je program, který vytváří analýzy na základě dat od ETIS. Níže bude následovat shrnutí výsledků dosavadních zpracovaných analýz od TRAFFIC. Představení výsledků nastíní odpověď na otázku, jak se daří naplňovat cíle programu ETIS, protože vytváření analýz a sledování trendů je jedním z jeho cílů. Tyto analýzy také vykreslují vývoj situace v jednotlivých státech, což programům a CITES umožňuje pro jednotlivé země vznášet odpovídající doporučení. Zároveň prezentace proběhlých analýz poukáže na zapojení důležitých proměnných, na strategii, kterou programy v průběhu let volí a vypoví, jak se jim daří monitorovat jednotlivé regiony. Podrobněji se práce zaměří především na výsledky shlukových analýz, které prezentují specifickou situaci konkrétních zemí. Pomocí představení výsledků těchto reportů se práce dostane ke konkrétnímu zhodnocení situace nelegálního obchodu se slonovinou v jednotlivých zemích, protože analýzy, které od 10. konference vypracovává TRAFFIC pro jednotlivá zasedání konferencí CITES, nejpodrobněji popisují průběh situace obchodu se slonovinou.

3.1 Konference 2002

3.1.1 Vstupní informace o analýze pro 12. zasedání smluvních stran

TRAFFIC vydal první analýzu dat ETIS v roce 2002 pro 12. konferenci zasedání smluvních stran CITES, což zahrnovalo data za období 1989–2001. Zásadní otázky, které si tato analýza kladla, byly:

Které země hrají hlavní roli v nezákonném obchodě se slonovinou?

Jaké jsou charakteristiky tohoto zapojení?

Pro získání odpovědí na tyto otázky byly použity dva typy výzkumu: explorační analýza a shluková analýza. Hlavním zájmem analýz bylo identifikovat státy prvořadého a druhořadého zájmu. Aby získaly tyto skupiny, použili výzkumníci shlukovou analýzu a implikaci všemožných statistických metod. Rezoluce z 10. zasedání smluvních stran programu ETIS zadává kompetenci, aby na základě shlukové analýzy stanovoval rozumné intervence, které by nejpotřebnějším zemím pomáhaly dostat se do souladu s požadavky úmluvy CITES. Toto seskupování je důležité, protože pomáhá odstřídit od sebe země, které takzvaně hrají první a druhé housle v rámci světového obchodu se slonovinou. Přestože shluková analýza měla širší záběr než explorační analýza, oba přístupy vyprodukovaly

pozoruhodně podobné výsledky.

Použitá data pro analýzy do roku 2002 byly: 1) databáze počtu záchytů; 2) databáze úsilí vymáhání práva¹⁵; 3) databáze efektivity vymáhání práva¹⁶; 4) míra výkazů – CITES databáze reportů za každý rok; 5) míra výkazů – databáze bilance sběru dat; 6) databáze domácího trhu se slonovinou; a 7) databáze ekonomických proměnných na pozadí. Ne všechna data byla pro tuto analýzu dostupná, a proto musely být výsledky různě modelovány a v některých případech počítány jen pro určité roky (Burn a kol, 2002, str. 10-11).

V době poslední konference smluvních stran před analýzou bylo v databázi celkem 4 361 případů týkajících se zadržených sloních produktů od roku 1989. V roce 2002, kdy vznikala tato analýza, počet záchytů rekordně stoupl na 7 124 případů záchytů slonoviny a produktů ze slonů, ke kterým došlo v 64 zemích po celém světě od roku 1989. Tyto záznamy se týkaly 150 zemí zapletených do nezákonného obchodu se sloními produkty (Burn a kol, 2002, str. 9).

3.1.2 Výsledky shlukové analýzy

Nejproblematictější se v rámci první analýzy TRAFFIC pro období 1989-2001 jevila situace v Číně, Nigérii, Demokratické republice Kongo a v Thajsku. Tyto čtyři země měly jeden z největších neregulovaných obchodů se slonovinou ve světě, což souviselo s tím, že vykazovaly velmi nízké úsilí při prosazování práva. V této analýze byly jako státy prvořadého zájmu identifikovány Kamerun, Džibuti, Etiopie a Uganda. Tyto země hrály problematickou roli, protože ve zkoumaném období představovaly jeden z nejčastějších zdrojů surové slonoviny, která opouštěla africký kontinent. Kromě toho, Kamerunu a Etiopie byly státy největších neregulovaných domácích trhů se slonovinou ve střední a východní Africe.

Podobně, ale v menším měřítku a s větším rozsahem variability, se výše uvedené charakteristiky (vývoz surové slonoviny a neregulované domácí obchody) týkaly Angoly, Burundi, Pobřeží Slonoviny, Egyptu, Indie, Korejské republiky, Filipín, Súdánu, Tchaj-wanu a některých provincií Číny. Všechny tyto oblasti měly nakročeno k tomu, dostat se na úroveň prvních dvou skupin, pokud by se nelegální obchod se slonovinou ještě znásobil. V Egyptě, Pobřeží slonoviny, Súdánu, Indii, na Tchaj-wanu a v provinciích Číny existovaly domácí

¹⁵ Law Enforcement Effort Database, vyjadřuje postavení legislativy dané země, pokud jde o její schopnost řádně prosazovat ustanovení CITES

¹⁶ Law Enforcement Efficiency Database, vyjadřuje efektivitu, se kterou dochází k vynucování práva v rámci záchytů slonoviny, přičemž jako podpůrná míra účinnosti vymáhání práva byla vyvinuta databáze na základě Indexu vnímání korupce (CPI)

trhy se slonovinou, z nich některé nezákoné. Oproti tomu Angola, Burundi a Filipíny tihly k roli obchodních cest. Korejská republika spojovala nedovolenou přepravu slonoviny z Afriky do Asie.

Daší uskupení zemí se vyznačovalo poklesem nezákoné obchodní činnosti se slonovinou v posledním období - 1996-2002. Tato skupina zahrnovala Hongkong, Japonsko, Singapur, Jižní Afriku, a v menší míře Belgii, Francii, Keňu, Malawi, Portugalsko, Velkou Británií, Zimbabwe a Zambii. Tyto země vykazovaly větší úsilí při vymáhání práva než země z předešlých skupin, ale z historických nebo aktuálních důvodů ve zkoumaném období hrály důležitou roli především jako tranzitní země. Japonsko a Hongkong byly významné jako státy konečné spotřeby zboží.

Daší souvislost analýza vykázala pro Tanzanii, důležitou tranzitní zemi, a pro USA, významný trh konečné spotřeby. Tyto dva státy se podobaly předešlé skupině, ale s tím, že se na jejich území v poslední době – 1996-2002 – obchod projevil výrazněji.

Poslední samostatnou významnou skupinu představovala Namibie, která vykazovala pozitivní výsledky, zejména co se týká počtu provedených záchytů (Burn a kol, 2002, str. 50-53).

3.1.3 Doporučení na základě analýz

Na základě výsledků časové analýzy z roku 2002 TRAFFIC doporučil, smluvním stranám, na jejichž území existuje průmysl týkající se slonoviny, který ještě není strukturovaný, organizovaný a kontrolovaný, a také těm smluvním stranám, které jsou v pozici importních zemí slonoviny, aby přijaly komplexní vnitřní legislativní, regulační a vymáhací opatření. Mezi to spadá: registrace nebo licence na všechny dovozce, výrobce, velkoobchodníky a maloobchodníky zabývající se surovými nebo opracovanými výrobky ze slonoviny a zavedení kontrolních postupů, které umožní řídicím orgánům a dalším vládním agenturám povinné kontroly nad surovou slonovinou.

Úmluva CITES došla k závěru, že všechny zmíněné problémy je potřeba řešit prostřednictvím národní úrovně a CITES by měla udržovat přiměřenou kontrolu, dohled a směřování v období mezi konferencemi (Burn a kol, 2002, str. 5).

3.2 Konference 2004

3.2.1 Vstupní informace o analýze pro 13. zasedání smluvních stran

Analýza v roce 2004, pro 13. zasedání smluvních stran, si opět kladla dvě hlavní otázky, stejné jako analýza v roce 2002.

Více méně zůstaly stejné i hlavní sledované proměnné, ale některé body byly rozšířeny. Například v rámci proměnné, která zpracovávala údaje o domácím slonovinovém trhu, byl rozšířen bodový systém kvůli zjištění, že řada zemí může na svém území přiznávat několik málo výrobků ze slonoviny, ale přesto je v problematice slonoviny jejich role především ta, že jsou výrobními centry a zpracované produkty potom putují do dalších zemí. Nová bodovací škála se týkala posouzení statusu řezbářství slonoviny v zemi.

Tato analýza byla prováděna na základě dat získaných od 28. srpna 2002, kdy byla uzavřena první analýza ETIS. Od té doby TRAFFIC získal 1 913 záznamů o záchytech sloních produktů z 50 zemí, z nichž 1609 bylo vloženo databáze ETIS. Zbývajících 303 případů čekalo na další prozkoumání (Burn a kol., 2004, str. 5).

Co se týká budování kapacit a školení, začal se používat ETIS Action Toolkit, interaktivní výuka v PowerPoint programu, kterou vyvinul TRAFFIC. Tato výuka proběhla například v Číně, s cílem podpořit zavádění systému ETIS v praxi, a naplánovány byly i další workshopy. Vzdělávací semináře se v roce 2002 konaly v Tanzanii, Etiopii, v roce 2004 v Nepálu, na Tchaj-wanu a v některých provinciích Číny. Opět byl zdůrazněn význam propojení spolupráce programů ETIS a MIKE. Především to, že je důležité, aby se veškeré nálezy slonoviny, které se uskuteční v regionech monitorovaných MIKE, včas dostaly k ETIS a mohly být zahrnuty do databází. Tento postup proběhl ve 22 případech týkajících se záchytů v Botswaně, Mali, Namibii, Zambii a Zimbabwe, kdy byly záchyty hlášeny ETIS sub-regionální podporou úředníků zastupujících MIKE. Mezi ETIS a MIKE také vznikla dohoda o sdílení zdrojů v případě potřeby (Burn a kol., 2004, str. 8).

Dle předešlé analýzy existuje velmi významná negativní korelace mezi skóre domácího trhu se slonovinou a snahou o regulace a zákazy. Jinými slovy, země, které mají velké neregulované domácí trhy slonoviny, obecně vykazují nejnižší vymáhací úsilí. Druhá nejsilnější korelace je mezi mírou korupce měřenou pomocí indexu CPI a poměrem úsilí o vymáhání. V tomto ohledu, země s nízkým CPI skóre (vysoké vnímání korupce) většinou (ale ne vždy) mají nízkou snahu vymáhat legislativní předpisy ohledně CITES.

3.2.2 Výsledky shlukové analýzy

Výsledky analýzy pro 13. zasedání konference smluvních stran ukázaly, že Demokratická republika Kongo, Thajsko, Nigérie, Kamerun, Etiopie a Čína přímo vykazovaly korelaci negativních vztahů popsaných výše. Těchto šest zemí bylo nejproblematictějšími hráči v nezákonném obchodu se slonovinou. Přesto byly v době vydání reportu pouze Demokratická republika Kongo a Kamerun producenty slonoviny. Všechny další země však sloužily jako tranzitní, manufakturní a cílové země slonoviny. Nejvýraznější spojnicí těchto zemí bylo to, že měly vysoce viditelný domácí trh se slonovinou a stále udržovaly podporu místního řezbářského průmyslu. Nigérie, Kamerun a Etiopie pravidelně vyvážely zásilky surové slonoviny z afrického kontinentu, a v Číně a Thajsku byla slonovina zpracovávána a prodávána.

S větším odstupem následovala skupina, ve které se umístily Spojené arabské emiráty, Angola, Pobřeží Slonoviny, Korea, Mosambik, Filipíny, Súdán a Uganda. Tyto státy také vykazovaly podobné problematické vlastnosti, které jsou popsány výše, ale s většími odchylkami a rozrůzněním. U některých z afrických zemí např. u Angoly, Pobřeží slonoviny, Mosambiku, Súdánu nebo Ugandy hrozilo to, že se jejich situace z hlediska nezákonného obchodu se slonovinou v budoucnu zhorší. Všechny tyto země potřebovaly podporu, aby pečlivě posoudily vlastní domácí trh slonoviny a zkvalitnily své zákony, vymáhací systém dodržování práva a zpravu záchyťových informací pro reportování ETIS.

Spojené státy, Velká Británie, Zimbabwe, Hongkong, Jižní Afrika, Singapur, Tchaj-wan, provincie Číny, Japonsko, Keňa a Malawi rovněž svou situací volaly po podpoře. Ač v předešlé analýze byly Spojené státy americké posouzeny jako území, kde vnitřní obchod se slonovinou narůstá, v této analýze vykazovaly extrémně efektivní vymáhání práva, pokud šlo o zabránění pohybu slonoviny do země. Keňa a Malawi spadaly do tehdejších aktivních obchodních cest v Africe, což byl i případ Jihoafrické republiky. Podobně jako zmíněné země v Africe, tak i v Asii fungoval jako důležitá vstupní brána k tradičním trhům konečné spotřeby Singapur, a podobně na tom byly Japonsko, Hongkong, Tchaj-wan a provincie Číny.

Francie, Švýcarsko, Namibie a Tanzanie spadaly do skupiny, která se zdála mít nejlepší souhrnné statistiky. Ve vztahu k těmto zemím existovaly jen málo zjevné problémy, ačkoliv Tanzanie musela zajistit pravidelné podávání zpráv o svých záchytech slonoviny, a ETIS musel nadále pečlivě sledovat přístav a letiště v Dar es Salaamu, kde k většině záchyťů došlo i v minulosti. Francie řešila nedostatek informací o záchytech v letech 1994 až 1998 a 2000 (Burn a kol, 2002, str. 28-29).

3.2.3 Nejdůležitější výstupy na základě analýzy

V rámci zpracování analýzy byly reflektovány důležité kroky, které už proběhly a byl nastíněn směr, jakým se iniciativy budou ubírat pro další období. Zprávy a data od zapojených zemí jsou nedílnou součástí zpětné vazby s ETIS, která těmto státům umožňuje ověření informací a lepší porozumění jejich konkrétní roli v celosvětovém obchodu se slonovinou. TRAFFIC zmínil také to, že po obdržení nejnovějšího dokumentu ETIS Country Report si Indie, která byla v předešlé analýze vnímána jako kuriozní případ, protože nikdy nereportovala žádné záchyty, vyžádala další podrobnosti o všech případech týkajících se záchytů, ve kterých vystupovala jako strana zapojená do nelegálního obchodu se slonovinou mimo vlastní území. Indická vláda oznámila svůj záměr prošetřit takové přestupky.

Při regionálním pohledu na rozložení nelegálního obchodu se slonovinou, jednu třetinu množství záchytů tvořily země v Evropě, jednu třetinu Severní Amerika, o něco méně, než čtvrtina záchytů pocházela z afrických zemí, zatímco dalších 9 % představovaly záchyty v asijských zemích. O něco více než 5 % údajů o záchytech pocházelo z regionu Oceánie, zatímco z Jižní a Střední Ameriky a karibské oblasti pocházely jen dva záznamy o záchytech.

Jihoafrická republika a Namibie poskytly nejkompletnější sady dat ETIS pro africký region. Botswana, Keňa, Tanzanie a Zimbabwe informovaly poměrně pravidelně, ale Botswana a Keňa měly mezery v prvních letech datových sad, také od Tanzanie a Zimbabwe chyběly některé údaje. V Malawi a Zambii naopak existovaly kompletní datové sady pro první léta, ale nedostatek údajů k roku 1996. Státy Egypt a Etiopie byly pochváleny za předloženou řadu záchytů, zatím však stále nevyřešily mezery v efektivnějším vymáhání práva proti nedovolenému obchodu se slonovinou.

Demokratická republika Kongo a Uganda, státy, které byly vyhodnoceny, jako hlavní hráči v nezákonném obchodě se slonovinou, za poslední dva roky nedoložily žádné údaje o záchytech slonoviny. Pozoruhodné také je, že dalších osm států výskytu slona afrického - Benin, Rovnicková Guinea, Eritrea, Ghana, Libérie, Senegal, Súdán a Togo, až do této analýzy v roce 2004 doposud nikdy předložily žádné údaje o záchytech.

Nejkompletnější informace o záchytech podávalo Japonsko a Hongkong. Ačkoli od Thajska přibylo několik záznamů od poslední konference, celkově byly jeho údaje pro většinu let neúplné. Přitom Thajsko hrálo důležitou roli v rámci nezákonného obchodu se slonovinou, a byla velká pravděpodobnost, že mnoho provedených záchytů nereportovalo

do databází ETIS. Stejně tak se čekalo více reportovaných záchytů od Singapur, který byl významnou tranzitní zemí. Bhútán a asijské sloní státy oznámily, že v průběhu celého období 1989 až 2003 žádnou slonovinu neobjevily. Kambodža, Indonésie, Laos a Myanmar doposud nikdy ETIS nehlásily žádné záchyty sloních výrobků. TRAFFIC chválil vlády Belgie, Dánska, Francie, Německa, Maďarska, Hong Kongu, Indie, Keni, Namibie, Španělska, Jihoafrické republiky, Švýcarska, Velké Británie a Spojených států za pravidelné informace o záchytech. Zároveň uznal zlepšení v poskytování dat od Austrálie, Číny, Egyptu a Etiopie (Burn a kol, 2004, str. 12-19).

Při srovnání dvou dosavadních analýz je vidět, že po výrazném zvýšení obchodu v roce 1996, nastává v obou případech prudký pokles v roce 1997. Trend aktuální analýzy také ukázal pokles v roce 1997 a opět v roce 1998, který byl ale mírnější než v první analýze. Na rozdíl od analýzy předložené na 12. konferenci zasedání smluvních stran, byl ve 13. analýze patrný klesající trend v objemu zadržené slonoviny po celém světě. V tomto ohledu je vidět, že je druhá analýza silně ovlivněna údaji za rok 2003, které jsou považovány za méně úplné než ty za předchozí časová období. Na rozdíl od roku 2004, který nebyl zatím do žádné z analýz zahrnut, údaje za rok 2003 představovaly nejmenší počet záchytů slonoviny a nejnižší objem zabavené slonoviny za 15 let záznamů do databází. (Burn a kol, 2004, str. 34)

V analýze ETIS pro 12. zasedání byla role Číny v ilegálním obchodu se slonovinou identifikována jako jeden z nejdůležitějších faktorů v růstovém trendu od roku 1999 až po 2001. Čína se ukázala jako hlavní zpracovatel slonoviny pro celou Asii, překonala Hongkong a Japonsko. Bylo také zjištěno, že Čína je pravděpodobně jedinou zemí ve východní Asii, která měla více zpracovatelských maloobchodů (v roce 2002), než v roce 1990. Avšak podle vyjádření zástupců Číny, byly v zemi zavedeny nové zákony a zvýšeno úsilí pro zastavení ilegálního dovozu slonoviny a pro stíhání pašeráků (Burn a kol, 2004, str. 38)

3.3 Konference 2007

3.3.1 Vstupní data analýzy pro 14. zasedání smluvních stran

Metody pro analýzu 14. zasedání smluvních, byly v podstatě stejné jako ty pro předešlé analýzy. Tentokrát se analyzovala data za období 1989–2006, protože z roku 2007 ještě nebyl dostatek údajů. Vyhodnoceno bylo celkem 11 338 záznamů hlášených v 82 zemích. Stejně jako v předchozích analýzách dat ETIS, objevil se i zde celkový pokles

objemu slonoviny zabavené v letech 1989 až 1995, a poté se postupně zvyšoval až do roku 1998. V novém vývoji se ukázala relativní chaotičnost v období 1999 až 2004, nicméně od roku 2005 přicházel vzestup, což bylo pozoruhodné, protože panovala domněnka, že údaje za rok 2005 a 2006 v době této analýzy představují poněkud neúplné soubory dat. Protože byly hlášeny ještě další zachycené a doposud nezpracované údaje, bude vzestupný trend v dalších analýzách pro toto období ještě ostřejší (Burn a kol., 2007, str. 2-3).

Pro účely této analýzy došlo k propracování některých proměnných, ze kterých vzešly výsledné trendy. Ve srovnání s předchozí analýzou ETIS, byla v této zprávě použita nová metoda pro výpočet chybějící hodnoty hmotnosti. V této analýze byl zaveden pojem „rozsáhlý záchyt slonoviny“, což je záchyt, který váží více než jednu tunu a doposud se takových povedlo zaznamenat 49, což tvoří pouze 0,4 % v rámci záchytů slonoviny, ale 34 % hmotnosti ze všech záchytů slonoviny. V potaz se v této analýze brala také role organizovaného zločinu, což je jev často spojený se záchyty velkého množství slonoviny a zapříčiněn je do velké míry globalizací afrického trhu. Co se týká celkového zhodnocení stavu trendu v době analýzy, výstup byl takový, že nezákonný obchod se slonovinou od roku 2004 roste. Úroveň nezákonného obchodu byla pravděpodobně nižší, než byla v letech 1998 a 1999, ale roste.

TRAFFIC upozornil, že mnohem častějším jevem se v období 1998-2006 stal výskyt záchytů rozsáhlých hmotností. Jednalo se o zásilky, které byly primárně určeny pro Čínu, Hongkong, zvláště administrativní oblast Macao a Tchaj-wan. Jedním z hlavních zdůraznění a rozhodnutí bylo, že akční plán pro kontrolu obchodu s africkou slonovinou by měl zůstat v platnosti a být posílen. Protože se Kamerun, Demokratická republika Kongo, Nigérie a Thajsko stále držely v pozici zemí, které se nejvíce podílejí na nezákonném obchodě se slonovinou, a prokazovaly jen málo důkazů o účinném implementování předpisů pro domácí trh se slonovinou, měly být tyto země, v rámci akčního plánu pro kontrolu obchodu s africkou slonovinou, považovány za prioritní – tzv. země prvořadého zájmu (Burn a kol., 2007, str. 6-12).

3.3.2 Výsledky shlukové analýzy

Do první skupiny spadaly již potřetí Demokratická republika Kongo a Thajsko, výsledky ukazovaly na poměrně pravidelné zapojení do nezákonného obchodu se slonovinou. Za celou dobu činnosti obchodovaly tyto dvě země aktivněji v posledním období - 1998-2006, kdy došlo ke dvěma třetinám celkového obchodu. Závažným nedostatkem nadále zůstalo účinné vymáhání práva, a hodnota CPI naznačovala vysoké vnímání korupce.

Stejně tak skóre domácího trhu se slonovinou bylo největší ze všech skupin. Obecně lze konstatovat stejný popis situace těchto zemí, k jakému dospěly předchozí analýzy ETIS. Od té doby byl zaznamenán jen malý pokrok.

Druhou skupinu utvořily Nigérie a Kamerun s poněkud vyššími hodnotami, než jaké se vyskytly v předchozí skupině. Téměř tři čtvrtiny nezákonného obchodu těchto zemí vyšly najevo až roku 1998, což naznačilo dřívější intenzivní aktivitu v nezákonných aktivitách se slonovinou. Tato skupina měla nejvyšší CPI skóre, nejnižší úroveň úsilí při vymáhání práva a druhé nejvyšší skóre domácího trhu se slonovinou, což poukázalo na nedostatečnost regulací ze strany vlády. Celkově také tyto výsledky odrážely poznatky předchozích zpráv ETIS.

Čína se ve své skupině umístila sama, vyšly jí druhé nejvyšší hodnoty, co se týká počtu záchytů a nejvyšší hodnota hmotnosti. To poukázalo na přetrvávající účast ve velkoobjemovém nezákonném obchodu se slonovinou. Čína jasně zůstala nejdůležitějším hráčem. Nicméně došlo k některým zásadním změnám, které prokázaly pozitivní vývoj. Čínské úsilí ve vymáhání práva se výrazně zlepšilo, stoupl ze 6 % v roce 2002 na 30 % v roce 2004 a na 58 % v roce současné analýzy. Na domácím trhu množství slonoviny také postupně kleslo.

Do další skupiny patřil v roce 2007 Egypt a Tchaj-wan. Zatímco Egypt a Tchaj-wan se objevily v předchozí shlukové analýze v různých skupinách, tentokrát je spojilo to, že i přes řídký počet záchytů se často jednalo o poměrně velké zásilky slonoviny. Výskyt obchodu byl rovnoměrně rozdělen mezi obdobími, což naznačuje poměrně konstantní zapojení do obchodu se slonovinou.

Další skupinu utvořily Hongkong, Filipíny a Singapur. Tato skupina vykazovala poměrně časté zapojení v rámci záchytů slonoviny, často se jednalo o případy s vysokým objemem, přičemž 69 % aktivity spadalo do nedávné doby. CPI skóre této skupiny mohlo ve skutečnosti být mnohem lepší, kdyby nebylo negativního vlivu hodnoty Filipín, kde úsilí k vymáhání předpisů bylo mimořádně nízké.

Následující uskupení, které spojilo Velkou Británii, Jihoafrickou republiku a Zimbabwe bylo charakteristické tím, že i když se tyto země často podílely na záchytech slonoviny, ve většině případů se jednalo o zásilky malého množství. Rozložení obchodu bylo rovnoměrné v celém období. Objevilo se zde nižší vnímání korupce, ale poměr vymáhacího úsilí byl relativně slabý.

Nejpočetnější uskupení v analýze čítalo Spojené arabské emiráty, Benin, Džibutsko, Gabon, Ghanu, Macao, Malajsii, Mosambik, Rwandu, Súdán a Vietnam. Tento shluk jedenácti zemí zahrnoval sedm subjektů-Benin, Gabon, Ghana, Macao, Malajsii, Rwandu a

Vietnam, které doposud nikdy nebyly zahrnuty ve shlukových analýzách ETIS. Tyto země se zřídka podílely na slonovinových záchytech, a když už, tak skromnými hodnotami hmotnosti. Tato skupina se stala mnohem aktivnější v posledních letech před analýzou. Hodnota CPI ukazovala na vysoké vnímání korupce, což negativně podpořila i nízká hodnota úsilí vymáhacích orgánů. Některé země také měly aktivní domácí trhy se slonovinou-Gabon, Ghana, Macao, Mosambik, Súdán a Vietnam. Pokud by si nedaly pozor, tak jim hrozil přesun do problematičtějších skupin.

USA se i nadále řadilo k nejvyššímu počtu záchyťů, ale ke středním hodnotám z hlediska hmotnosti. Nezákonný obchod v této zemi byl rovnoměrně rozdělený v rámci celého období. Kladná byla pro tuto skupinu hodnota CPI a intenzita vymáhání.

Nízký počet záchyťů, ale celkem vysoká hmotnost charakterizovaly Japonsko, Malawi a Zambii – jednotlivé záchyty se týkaly velkého množství slonoviny.

Botswana, Etiopie, Indie, Itálie, Namibie, Portugalsko a Uganda utvořily další seskupení, přičemž Itálie se poprvé objevila ve zprávě ETIS, a Etiopie, která byla dříve považována za zemi hlavního zájmu, se objevila v méně dramatické skupině. Jednalo se o země s větším počtem záchyťů nízké váhy a s nízkou hodnotou CPI a udržitelným vymáhacím úsilím. Přítomnost Etiopie byla velkým pokrokem, a to především v důsledku aktivní reakce země na rozhodnutí, které přijala na 12. konferenci zasedání smluvních stran, což byl v podstatě předchůdce současného akčního plánu CITES.

V předposlední skupině se umístila Keňa, která s vysokými počty záchyťů i hmotností v nedávné době, konfrontovala trvalou výzvu ohledně nezákonného obchodu se slonovinou. Mimořádně nízké hodnoty domácího trhu se slonovinou také poukazovaly na nulovou politickou toleranci vnitřního obchodu se slonovinou.

Tanzanie, která se umístila v poslední skupině, byla nadále zapojena do velkého počtu velkoobjemových záchyťů slonoviny, což u ní přetrvávalo během všech dosavadních období. Nízká hodnota CPI byla zmírněna, stejně jako u Keni, poměrně dobrým poměrem úsilí při vymáhání práva. Absentoval i vnitřní trh se slonovinou (Burn a kol., 2007, str. 7-9).

3.3.3 Výstup

V reakci na analýzu pro 12. zasedání smluvních stran, státy dospěly k rozhodnutí, jehož cílem bylo zahájit aktivní proces mezi zasedáními CITES, který by spadal pod vedení stálého výboru a zabýval by se problematikou domácích trhů se slonovinou, které nejsou v souladu s požadavky uvedenými v rezoluci 10. zasedání smluvních stran. Na 14. zasedání smluvních stran toto rozhodnutí bylo nahrazeno jiným, na jehož základě se zavedly akční

plány pro kontrolu obchodu s africkou slonovinou. Tyto akční plány požadovaly od všech afrických států, jichž se týkala problematika slonoviny: 1) zakázat neregulovaný domácí trh se slonovinou, ať už s nezpracovanou, částečně nebo zcela zpracovanou; 2) pověřit všechny řídicí a hraniční kontrolní subjekty, aby prosazovaly odpovídající zákony; 3) podpořit subjekty, aby se zapojily do kampaně, která povede ke zvýšení informovanosti veřejnosti prostřednictvím propagace těchto zákazů (Burn a kol., 2007, str. 40). Tyto akční plány ale ještě nefungovaly formou, kdy si je vytvářejí samy státy, na základě toho, do jaké skupiny podle analýzy spadají. Důraz na implementaci NIAPs, s požadavkem na větší aktivitu od jednotlivých smluvních stran, přišel až v s rokem 2013.

3.4 Konference 2009

3.4.1 Vstupní situace analýzy pro 15. zasedání smluvních stran

K této analýze je potřeba podotknout, že data používaná pro každou pozdější analýzu, jsou obtížněji zpracovatelná, protože možnosti metod jsou čím dál tím limitovanější. V této zprávě ETIS pro 15. zasedání smluvních stran budou naposledy použity metody analýzy, které zavedla první analýza ETIS na 12. zasedání smluvních stran v roce 2002. V důsledku omezených finančních a lidských zdrojů byly prostředky doposud zaměřeny převážně na výrobu pravidelných zpráv, spíše, než že by se postup soustředil na průzkum a rozvoj analytického rámce.

To se však mělo po této konferenci změnit. Škola biologických věd na Univerzitě v Readingu zajistila tříletý Darwin Initiative Grant od Defy ve Spojeném království, který je specificky zaměřen na vymýšlení efektivnějších metod budoucích analýz systému ETIS. Darwin Initiative Grant by měl umožnit delší dobu práce na vybudování pevnějšího základu a rámce pro udržení ETIS. Budoucí zaměření má cílit na tři klíčové prvky: 1) posílení konstrukčních prvků, provozních postupů a analytických schopností; 2) sdělování technických výsledků; a 3) budování kapacit pro participaci.

Celková strategie pro řešení tří výše uvedených bodů spočívala ve snaze vyvinout zlepšený metodický rámec a lepší nástroje pro shromažďování, nahrávání a používání záznamů o záchytech. Bylo by to významné kvůli podpoře základů politiky CITES, včetně vypracování nového databázového softwaru a využití druhotných zdrojů dat k nápravě nesrovnalostí.

V této analýze se výpočty prováděly s daty sesbíranými během 18 let – v rozmezí od roku 1992 až do 2009. Ačkoliv se pro rok 2009 podařilo zaznamenat pouze 168 případů a

zbývaly čtyři měsíce do konce tohoto roku, i přesto byly dostupné údaje zařazeny do analýzy (Burn a kol., 2009, str. 2-3).

3.4.2 Výsledky shlukové analýzy

Ve výsledcích této analýzy v nejproblematictější skupině zakotvila jenom jedna země – Nigérie. V analyzovaném období na Nigérii spadal největší počet záchytů a největší množství zadržené hmotnosti. Zhoršil to i fakt, že Nigérie za posledních 18 let nereportovala žádný záchyt, data byla odvozena od výsledků ostatních zemí. 60 % záchytů bylo klasifikováno jako zásilky velké hmotnosti, které bývají spojené s působením organizovaného zločinu.

Do druhé nejproblematictější skupiny spadaly, již počtvrté spolu v jedné skupině, Demokratická republika Kongo a Thajsko. Velké množství záchytů oběma zemím přivedilo označení stále se opakujícího zapojení do nezákonného obchodu se slonovinou. Od 14. zasedání smluvních stran nebyly obdrženy žádné reporty z Demokratické republiky Kongo, a jenom tři z Thajska. Selhávalo zde právní nastavení, identifikováno bylo zapojení do zásilek velkých hmotností a do s tím souvisejícího zločinu. Co se týká domácího trhu, v Kinshase, hlavním městě Demokratické republiky Kongo, bylo v květnu 2009 nalezeno 2650 předmětů ze slonoviny o hmotnosti asi 345 kg, volně vystavených za účelem prodeje, což je zjevným důkazem absence jakékoli účinné kontroly. Navíc se potvrdilo, že kinshasští řezbáři jsou pravidelnými dodavateli produktů ze slonoviny na trhy v Luandě a Kabindě v Angole a v Pointe-Noire v Kongu. Existují i důkazy, které naznačují, že Demokratická republika Kongo byla zdrojem některé slonoviny nalezené ve velkých zásilkách určených pro asijské trhy prostřednictvím přepravy přes Ugandu, Keňu a Tanzanii. V rámci Asie zůstalo Thajsko nadále největším neregulovaným trhem slonoviny, což dokládaly údaje o tom, že bylo nalezeno 26 277 produktů ze slonoviny v 270 prodejnách v pěti městech v Thajsku. Bylo provedeno upozornění na právní mezery v legislativě Thajska, které evidentně bránily účinnému prosazování práva na maloobchodní úrovni. Nedávné rozsáhlé slonovinové záchyty u mezinárodního letiště v Bangkoku podpořily evidenci toho, že nezákonný dovoz z Afriky a místní zpracování slonoviny pokračovalo.

Angola, Pobřeží slonoviny a Korea jen málokdy reportovaly nebo prováděly záchyty slonoviny, přičemž Angola, která není součástí úmluvy CITES nikdy nepodala jediný report. Nejvíce údajů o těchto zemích tedy pocházelo od ostatních zemí. Většina záchytů spojovaných s těmito zeměmi obsahovala menší zásilky opracované slonoviny. Angola byla v tomto období posouzena jako možná největší neregulovaný trh se slonovinou v jižní

Africe, ale o trhu v Koreji se toho vědělo jen málo.

Egypt, Etiopii a Súdán spojilo do skupiny to, že u nich proběhlo jen velmi málo transakcí větších objemů. Nejednalo se zdaleka o nejproblematictější klastr, přesto tyto země vykazovaly některé znepokojivé vlastnosti a na základě této analýzy si zasloužily zvláštní pozornost. Súdán v tomto období vykazoval pravidelněji reporty o slonovinových záchytech, než Egypt nebo Etiopie.

Čína opět vytvořila samostatný klastr, představovala druhou nejvyšší hodnotu v počtu záchytů a první nejvyšší hodnotu v množství zachycené slonoviny. Stále si udržela pozici důležitého hráče v nelegálním obchodu se slonovinou, na druhou stranu analýza opět registruje snahu o zavádění opatření (Burn a kol., 2009, str. 16-22).

3.4.3 Hlavní výstup analýz

Klíčovým poselstvím analýzy trendu, které předložil ETIS 15. zasedání smluvních stran bylo to, že nezákonný obchod se slonovinou od roku 2005 stoupal, a že akční plán CITES pro kontrolu obchodu s africkou slonovinou potřebuje intenzivnější pozornost, aby se zabránilo tomuto znepokojivému vývoji. Co se týká celosvětového trendu, nezákonný obchod se slonovinou vykazoval velmi pozvolný nárůst od 2003/2004 až 2007, ale pak začal mnohem prudší nárůst do roku 2009. (Burn a kol., 2009, str. 8-9). V diskuzi se tento report zaměřuje na Čínu a Japonsko, jako na dvě konečné destinace toků slonoviny. I přes jisté pokroky ve snaze o regulace, zůstává Čína největším odbytiskem slonoviny. Také několik stovek čínských občanů žijících mimo zemi, bylo zatčeno při pašování slonoviny z Afriky. Naopak co se týká Japonska, pohyb slonoviny do této země je zaznamenáván velmi sporadicky a co stojí v kontrastu vůči Číně je, že Japonci bývají jen málokdy zapleteni do obchodu se slonovinou přicházející z Afriky. (Burn a kol., 2009, str. 26). Výsledky shlukové analýzy říkají, že nelegální obchod se slonovinou se v této analýze zdá být napojen silněji na zločinnost v zemi, než na velké domácí trhy slonoviny. V doporučeních se opět zmiňuje potřeba posílit akční plán slonoviny pro africké země. Prioritní pozornost by měly mít Demokratická republika Kongo, Thajsko a Nigérie. (Burn a kol., 2009, str. 30)

3.5 Konference 2013

3.5.1 Vstupní situace analýzy pro 16. zasedání smluvních stran

Tento report shrnoval údaje za roky 1996 až 2011. Analýza trendu byla obohacena o

dva nové indexy – transakční index a index hmotnosti – pro předešlé analýzy byl trend založen pouze na relativní hmotnosti obchodované každý rok. Do analýzy není zahrnut rok 2012, protože, podobně jako v předešlých případech, zde chybí dostatečné množství dat. Výstupy tedy pocházejí z přibližně 4 000 výkazů o záchytech. Opět je potřeba poznamenat, že Angola, Benin, Rovnicková Guinea, Libérie, Senegal, Somálsko a Togo z afrických zemí, kde žijí populace slonů, a z asijských zemí Kambodža, Laos a Myanmar, od roku 1989 nikdy ETIS nepředložily žádná data o záchytech. Stejně jako v předešlých analýzách, i tentokrát docházelo k modelování výsledků množství, zejména ze dvou důvodů – 1) ne všechny transakce v zemi vyústí v záchyty, ale ty, které ano, jsou brány jako počty záchytů; 2) pouze jistá část záchytů, co se v zemi stanou, jsou reportovány ETIS. V předešlých analýzách totiž nebylo možné tato zkusení přesně zachytit, ale pomocí nástrojů této analýzy už to možné je (Burn a kol., 2013, str. 3-5).

Transakční index, nový nástroj, který je použit v rámci této analýzy, znázorňuje globální ilegální aktivitu v obchodu se slonovinou v rámci šesti kategorií: surová a zpracovaná slonovina, každá zařazená do jedné ze tří hmotnostních kategorií – do 10 kg, 10-100 kg, nad 100 kg slonoviny. Co se týká trendu, bylo možné pozorovat, že nelegální aktivita týkající se zpracované i nezpracované slonoviny v posledních letech narostla. V posledním roce této analýzy se zvedl především obchod s nezpracovanou slonovinou spadající do hmotnostní kategorie 10-100 kg a se zpracovanou slonovinou v hmotnostní kategorii pod 10 kg, což ale nebyl nový jev (Burn a kol., 2013, str. 5-9).

Shluková analýza byla provedena pro období 2009-2011 a obsahovala údaje od 68 zemí. Použité proměnné byly: transakční index, celkový počet záchytů nad jednu tunu, celkový počet záchytů, které země neprovedla sama, ale byla zapletena do řetězce záchytu, a celková hmotnost záchytů. Z předešlých shlukových analýz většinou vycházelo 13-14 skupin, z této vzešlo 12 skupin. Proměnné, na jejichž základě se počítala hodnota pro skupiny zemí byly: počet záchytů, hmotnost záchytů, procento hmotnosti v předešlém období – bráno jako aktivita v předešlém období, síla právního vymáhání, efektivita vymáhání práva a procento záchytů hmotností nad 100 kg (Burn a kol., 2013, str. 10-11).

3.5.2 Výsledky shlukové analýzy

První čtyři skupiny se vyznačovaly velkou rozdílností od všech ostatních klastrů analýzy. Charakteristický znak, který odděloval Thajsko, Malajsii, Filipíny, Vietnam, Hongkong, Jihoafrickou republiku, Keňu, Tanzanii a Čínu, byl především ten, že vyjmenované země v té době prioritně způsobovaly největší obavy v rámci nezákonného

obchodu se slonovinou. Tyto skupiny se pravidelně podílely na nezákonném obchodě se slonovinou a dohromady tvořily tři čtvrtiny celkové průměrné hmotnosti slonoviny představované daty ETIS. Zapojily do obchodu s nejvyššími hmotnostmi slonoviny, což představuje trestnou činnost na vyšší úrovni. Pro země v těchto čtyřech skupinách je také typické, že na jejich území se nacházely některé z největších trhů slonoviny (Burn a kol., 2013, str. 18).

Skupinu, charakteristickou tím, že představovala spojnicí mezi asijskými konečnými trhy a africkou slonovinou, utvořily Keňa, Tanzanie a Jihoafrická republika, coby primárními exportní oblastí. Zásilky odsud pokračovaly do Malajsie, na Filipíny, do Vietnamu nebo do Hong Kongu. Již analýza pro 15. zasedání smluvních stran Tanzanii identifikovala jako zemi obavy s ohledem na velké zásilky, které tudy opouštějí africký kontinent, zatímco Keňa ještě zaujímala post nově vznikající síly, která byla dvakrát zapletena do velkých zásilek ze střední Afriky. Údaje ETIS za poslední tři roky ukazují, že obě země upevnily své pozice jako primární kanály pro velké zásilky slonoviny, které mají být vyváženy do Asie. Zapletly do 21 (62%) z 34 velkých slonovinových záchvatů, zaznamenaných od roku 2009. Tyto tranzitní body se používaly ke změně totožnosti kontejnerů pocházejících z Afriky, takže jejich další přeprava do Číny nebo Thajska nepřitahovala pozornost kontroly. Slonovina dovezená do Vietnamu následně cestovala po souši přes pozemní hranice s Čínou, o čemž svědčilo zabavení 707 klů v dubnu 2011. V některých zemích je problémem i uskladnění a hlídání zadržené slonoviny. Například na Filipínách údajně poměrně velké zabavené množství slonoviny, které mělo být pod dohledem zajištěným vládou, zmizelo. V období zahrnutém v této analýze se významně ukázalo právě to, že je potřeba hlídat, aby se již zabavená slonovina znovu nedostávala do oběhu.

Nigérie, Etiopie, Egypt, Gabon, Kongo, Uganda, Mosambik, Demokratická republika Kongo, Tchaj-wan, provincie Číny a Kamerun v této analýze představovaly země druhotného zájmu. Analýza ETIS pro 15. zasedání CITES identifikovala Demokratickou republiku Kongo a Nigérii jako dvě ze tří zemí nejhůře zapletených do nezákonného obchodu se slonovinou. Tyto dva africké státy i nadále fungovaly jako hlavní zdroje slonoviny a pokračovaly v prvenství i co se týká pozice dvou největších neregulovaných domácích trhů na africkém kontinentu. Zatímco Demokratická republika Kongo poněkud snížila předchozí úroveň obchodu, Nigérie byla zdrojem více než jedné tuny slonoviny zadržené v Hong Kongu v roce 2010, a více než jedné tuny slonoviny zachycené v Thajsku v roce 2011. Nigérie primárně fungovala jako skladiště vzhledem k tomu, že nemá „zásoby sloních stád“, zatímco Demokratická republika Kongo působila jako zdroj klů a obav o její sloní populaci.

V Kong a Gabonu se v době analýzy vyskytovala nejpočetnější sloní stáda. Obě dvě země i s Kamerunem potlačily své domácí trhy slonoviny v hlavních městech Brazzaville, Libreville a Yaoundé, což se odrazilo v jejich neproblematickém skóre domácího trhu slonoviny. Gabon v červnu 2012 získal mezinárodní pozornost kvůli spalování vládou držených zásob slonoviny, což TRAFFIC ohodnotil jako příkladné prokázání snahy o ochranu afrických slonů. Kromě Kamerunu, jehož téměř jedna tuna slonoviny byla zadržena na cestě do Nigérie v roce 2009, žádná z těchto zemí nebyla zjevně zapojena do velkých záchyťů v průběhu posledních tří let analýzy. Nicméně kvůli skutečnosti, že je slonovina pocházející ze středoafriického regionu považována za primární zdroj pro asijské trhy, prosazovala se aplikace testování DNA slonoviny zadržené v souvislosti s rozsáhlými záchyty, což mělo posloužit k identifikaci rozsahu pytláckých sítí (Burn a kol., 2013, str. 21-22).

Slonovina z Ugandy byla nadále spjata s Demokratickou republikou Kongo, jako se zdrojem, a s Keňou, jako hlavním kanálem pro export. Navíc se na 15. zasedání smluvních stran vynořilo tvrzení, podle kterého se ugandská armáda zapojila do vývozu slonoviny ven z Demokratické republiky Kongo-vojenskými vrtulníky údajně transportovala slonovinu z národního parku Garamba. Častěji se však slonovina pohybovala přes dlouhé pozemní hranice mezi oběma zeměmi v nákladních automobilech a pak v kontejnerech. Dvě zásilky velké hmotnosti z Ugandy procházející přes Keňu, v celkové výši přes 1,8 tuny, byly zadrženy v Thajsku v roce 2009. Uganda v této analýze zůstala zemí znepokojení, protože její pozice tranzitní země spojovala středoafriickou slonovinu s východoafriickými body výstupu. Etiopie spadala do této skupiny vzhledem k tomu, že zůstala v roli hlavního dopravního uzlu, jehož prostřednictvím se slonovina často pohybovala z Afriky do Asie. Mezinárodní letiště v Addis Abebě mělo jedno z nejlepších letových spojení ze západní Afriky do Thajska (Bangkok) a Číny (Guangzhou a Peking). Zatímco Etiopie obecně neposkytovala údaje ETIS pro roky 2009 a 2010 (pouze šest případů), v roce 2011, byl každý ze 163 záchyťů, které Etiopie hlásila, proveden na mezinárodním letišti v Bole.

Mosambik jen zřídka reportoval údaje o záchytech slonoviny ETIS, ale zůstal zemí znepokojení ze stejného důvodu jako v předešlé analýze, a to kvůli pokračování neregulovaného domácího trhu se slonovinou a toku nezpracované slonoviny do sousední Tanzanie nebo přímo do Asie, zejména do Vietnamu. Také zde se objevily krádeže dříve zachycené slonoviny z vládního držení, což nadále indikovalo přítomnost organizovaných zločineckých syndikátů

Ačkoli geograficky daleko od jakýchkoli sloních populací, egyptský trh se slonovinou byl tradičně založen na nelegálním dovozu klů, které primárně pocházely ze

střední Afriky a ze sousedního Súdánu (Burn a kol., 2013, str. 20-22).

Z těchto skupin jsou to Thajsko a Čína, země, které vystupují jako nejdůležitější trhy konečné spotřeby. Report z tohoto období se na jejich situaci zaměřuje jako na případové studie, proto zásadní body shrnu i ve své práci.

3.5.3 Trhy konečné spotřeby-Thajsko a Čína

Údaje za poslední tři roky udávají, že čínský nelegální obchod slonovinou byl asi dva a půl krát objemnější než thajský. Zatímco spotřeba slonoviny v Číně vznikala převážně v důsledku domácího konzumu většinou již zpracované slonoviny, thajský obchod slonoviny byl silně spojen s cestovním ruchem, takže zpracované výrobky ze slonoviny se neustále pohybovaly do dalších světových destinací, zejména do Severní Ameriky, Evropy a Austrálie. Dalším důležitým rozdílem mezi těmito dvěma zeměmi bylo, že čínský poměr donucovacího úsilí vykazoval téměř třikrát lepší hodnoty než thajský.

Thajsko obvykle zachytávalo slonovinu v místě dovozu a zpravidla se jednalo o velké zásilky slonoviny, které vstupovaly do země jako náklad. Celkově lze říci, že strategie v Thajsku se může bránit velkému množství dovozu slonoviny, ale pokud se dodávky nezpracované slonoviny nepodaří zjistit v místě vstupu do země, zpracovaná slonovina se potom volně uvádí na trh, který je uvnitř země velmi málo regulován.

Číně se daří prezentovat, které regulační nástroje v rámci potírání nelegálního obchodu se slonovinou zapojuje. V rámci tohoto období bylo podle různých zpráv zrušeno minimálně deset výroben oficiálně určených zpracovatelům slonoviny, a také zabaveno tisíce předmětů ze slonoviny na domácím trhu v roce 2012, avšak tyto údaje dosud nebyly programu ETIS hlášeny a nelze si je ověřit. Čína také mluvila o uvěznění stovek ilegálních obchodníků slonoviny za uplynulé desetiletí a o odsouzení asi 30 pašeráků slonoviny k doživotnímu vězení. Ačkoli nelze ověřit pravdivost všech těchto prohlášení, je jasné, že Čína se vážně zabývá opatřeními k vymáhání práva. Čína hlásí, že všechny výrobky ze slonoviny mohou být prodávány pouze u určených prodejců s certifikátem, na druhou stranu není jasné, jaké jsou sankce za porušení a jak často se tyto přestupky dějí a přichází se na ně (Burn a kol., 2013, str. 18-19).

4. Současný stav studované problematiky

4.1 Výstupy 17. zasedání smluvních stran

Pro nastínění současného stavu studované problematiky využiji report a výstupy pro doposud poslední, 17. zasedání konference smluvních stran, které proběhlo na podzim roku 2016. Ohledně problematiky obchodu se slonovinou vzešlo z tohoto zasedání 6 dokumentů, velký důraz se kladl především na situaci asijských zemí.

Dokument Implementation of Resolution Conf. v několika bodech shrnuje současnou situaci asijských sloních populací. Hned na prvním místě poznamenává, že nelegální obchod se živými slony, ať z volné přírody nebo ze zajetí, v Asii pokračuje, ač chybí hmatatelné důkazy. Důvodem je, nejen v asijských zemích, narůstající poptávka ze strany turismu. A to nejen v tom smyslu, že prodejem migruje více slonů, ale i více lidí migruje za tímto způsobem rozptýlení. Sloni takto sice nejsou přímo ohroženi na životě, ale obchod se živými jedinci není v souladu se zásadami CITES a mohl by podpořit vznik nelegálního obchodu. Druhý zásadní bod se týká zákonů ohledně slonů, a upozorňuje, že nejsou dostatečně prosazovány, což pramení i z faktu, že jurisdikce některých zemí přijaly několikery zákony týkající se slonů, což vzbuzuje zmatek v jejich vyznění k veřejnosti. Vzhledem k tomu, že mnozí představitelé asijského zákona si myslí (zjištěováno na základě interview), že jejich národní legislativa ohledně ochrany divoce žijících živočichů je dostatečná, jako hlavní problém se jeví nedostatek účinného vymáhání stávajících právních předpisů. V zemích Asie patří sloni pod nejvyšší míru ochrany divoce žijících živočichů, bez rozdílu, jestli se jedná o slony z volné přírody nebo v zajetí. To se ale netýká Thajska, kde existuje legální rozdíl mezi slonem v zajetí a slonem ve volné přírodě. Třetím bodem je fakt, že registrační systémy nejsou dostatečně aktualizovány a dostatečně nabrání nedovolenému obchodu. Většina zemí v Asii má formální nebo částečně formální registrační systémy pro monitorování slonů, kteří na jejich území žijí v zajetí. Mnohé ze systémů však obsahují chyby, které v kombinaci s neefektivním vymáháním dodržování předpisů způsobují to, že v současné době není na místě žádná efektivně fungující struktura, která by s jistotou určovala původ zajatých slonů a zajišťovala by, aby na trh nevstoupili žádní divocí sloni. S tím související potíže způsobuje i velký počet různých organizací a agentur, které dohromady sdílí národní zodpovědnost za slony na území státu. Narůstá také počet zajatých slonů, kteří v rámci úmluv o ochraně nemají uplatnění. Některé státy mají více slonů žijících v zajetí než žijících ve volné přírodě, a to i v důsledku ničení jejich přirozených biotopů, takže se zdá, že některé populace v zajetí přežijí volně žijící populace (Implementation of resolution conf. 10.10 (rev. Cop16) on trade

in elephants specimens, 2016, str. 26-29)

4.2 Report TRAFFIC – Vstupní informace

V úvodu TRAFFIC oceňuje finanční podporu z programu Evropské unie s názvem Minimalizace nezákonného zabíjení slonů a dalších ohroženými druhů, který trvá od roku 2014 do roku 2018. Tento program je financován z prostředků Evropské Unie prostřednictvím Evropského rozvojového fondu (Minimising the Illegal Killing of Elephants and other Endangered Species (MIKES), CITES, 200?). Dne 25. ledna 2016 ETIS čítal 24 636 záznamů o záchytech sloních produktů z celkem 98 zemí od roku 1989. Z roku 2015 nejsou údaje kompletní, a i nadále chybí některé neposouzené údaje z období 2007 až 2014. Je důležité poznamenat, že asi pro polovinu záchyťů smluvní strany neupřesnily váhu zadržených kusů, ale pouze počet kusů, a také není vždy známo, zda se jednalo o celé kly, části, surovou či zpracovanou slonovinu, což se ve výsledku mohlo pohybovat na škále od několika gramů k mnoha kilogramům. V ostatních případech se předpokládá, že nahlášené váhy představují pouze odhad a neproběhla přesná měření. Chybějící hodnoty hmotnosti byly vypočteny pomocí aktualizace modelu vyvinutého pro analýzu ETIS trendů. Pro tyto výpočty byla použita data od roku 2005 až do roku 2015, ve kterých byly kusy, typy a hmotnost zachyceného zboží zaznamenané. Dále stojí za zmínku také to, že ve čtyřech posledních letech 2011-2014 bylo podle údajů ETIS zachyceno největší množství slonoviny od roku 1989.

Na 17. zasedání smluvních stran byla také revidována původní rezoluce z 10. zasedání smluvních stran, a bylo doporučeno, aby smluvní strany odebíraly vzorky slonoviny ze záchyťů těžších než 500 kg a posílaly je na forenzní analýzy, což by umožňovalo spolehlivě určit původ konkrétní slonoviny. (Burn a kol., 2016, str. 3-4)

4.2.1 Wasserova forenzní analýza

Forenzní přístup významně inspirovala ovlivnila práce Samuela K. Wassera, který vymyslel inovaci ve stopování pytláků. Jeho metoda spočívá ve sledování DNA. Podle DNA je schopen určit, odkud nalezená slonovina pochází a stopovat tak strategii pytláků. V Africe začal S. Wasser prvně pracovat v polovině 70 let. Od roku 2005 vytváří mapu slonoviny. Krátce po vytvoření této mapy se začalo ukazovat, že zabíjení slonů i přes zákaz obchodu se slonovinou opět narůstá. Rostoucí poptávka v Asii zvedla ceny do nových rozměrů. V roce 2012 černý trh se slonovinou vynesl ceny až na 1000 amerických dolarů za kg slonoviny a

pytlákům podlelo až 22 000 slonů, přičemž tato úmrtnost byla vyšší než přírůstek za tento rok, což bylo opět varováním, že druhu může hrozit vyhubení. Wasserova mapa usnadňuje sledování obchodních sítí a důležitých bodů, kudy slonovina proudí. Vyjevuje také obrázek fungování pytlácké strategie – domluvená data a domluvené množství zásilek slonoviny. Pytláci loví koncentrovaně v jedné oblasti a zásilky posílají krok po kroku – 2 kly na motorce, potom o něco více v autě atd. Osoby, které pytláčení řídí, nejsou v terénu přímo zapojené. Pytláci slonovinu většinou posílají až ze sousední země a snaží se ji převézt přes 4-5 přístavů, než doputuje do konečného bodu. Nyní se počet slonů v Africe točí okolo čísla 400 000 a odhad na vyhubení je 20 let. V roce 2015 Wasser analyzoval 28 velkých zásilek – celkem více než 62,5 tuny slonoviny. Největší množství slonoviny pocházelo ze dvou regionů – z Tridomu, což je oblast zahrnující severovýchodní Gabon, severozápad Demokratické republiky Kongo a jihovýchod Kamerunu. Druhá oblast zahrnuje část Tanzanie, sever Mosambiku a jih Keni. Po zveřejnění mapy měl Wasser obavy vrátit se do Tanzanie, kde odkryl nejvíce pytláckých záměrů. Po roce 2015, kdy došlo ke změně vlády, se opět do země vrací, ale je mu jasné, že se bude potřeba soustředit na to, kterou zemi si nyní pašeráci vyberou za hlavní zdroj (Kolbert, 2017). (Burn a kol., 2016, str. 13).

4.3 Shluková analýza

Tato analýza je založena na analytickém rámci, který pro ETIS navrhl Underwood v roce 2013. Vyskytují se v ní jisté úpravy, které se týkaly následujících kategorií: 1) časová perioda analýzy: nyní se analýzy budou zaměřovat především na aktuální situaci, a to zejména na intervaly mezi jednotlivými konferencemi; 2) třídy hmotnosti: nynější analýza dat ETIS popisuje trendy nelegálního obchodu se slonovinou pomocí tří váhových kategorií zvlášť pro surovou a zpracovanou slonovinu, jak již bylo popsáno u předešlé analýzy; 3) výběr zemí: tento výběr je v současné analýze založen na množství záchytů a velikosti hmotnosti, a cílem bylo vyloučit země, které se na obchodu podílejí jenom nevýznamně; 4) seřazení nepřesností dat ETIS, které vznikají kvůli dvěma rozdíly ve schopnosti zemí – v první řadě jde o schopnost provádět záchyty a ve druhé řadě o schopnost záchyty hlásit ETIS. Korekce nepřesností umožňuje vyrábět relativní odhady záchytů a modelovat četnost hlášení pro každou zemi za každý rok, což následně umožňuje smysluplná srovnání. Přehled výsledků vzniká na základě indexu transakce, který má za úkol posouzení četnosti nezákonného obchodu se slonovinou, a na základě indexu hmotnosti, který udává rozsah nezákonného obchodu se slonovinou (Burn a kol., 2016, str. 6-9).

Nadále jednou z hlavních součástí analýzy zůstává i shluková analýza. V této analýze byly porovnány údaje z 55 zemí pocházející z období 2012–2014 (Burn a kol., 2016, str. 11-12). Hodnoty, z jejichž kombinace vycházely jednotlivé skupiny pro období 2012-2014, byly poskládány z frekvence záchyťů, z průměrné hmotnosti záchyťů, z úsilí vymáhání práva, z efektivity vymáhání práva a z rychlosti podávání zpráv.

Skupiny z této analýzy mají specifický charakter a oproti ostatním analýzám neřídka obsahují nová uskupení, což vychází ze změn v pojetí analýzy, především ve změně posuzovaného období.

V první skupině se nachází Malawi, Togo, Singapur a Malajsie. Malajsie byla v analýze 16. zasedání smluvních stran identifikována jako země prvořadého zájmu, vzhledem k její úloze hlavního asijského tranzitního uzlu. Singapur je na tom podobně, a stejně tak Togo a Malawi slouží jako skladiště slonoviny. Je to poprvé, co tyto čtyři země spadají do stejné skupiny. Spojuje je také to, že zřídka hlásí záchyty slonoviny, nicméně záchyty, které se na jejich území udály, obvykle hodně vážily.

Další skupinu tvoří Kambodža a Srí Lanka a charakterizují ji podobné jevy jako skupinu předešlou, akorát se nedějí v tak velké míře. O tom svědčí nízké hodnoty průměrného počtu záchyťů, ale vyšší hodnoty průměrné hmotnosti zadržené slonoviny spojené i s organizovaným zločinem a nedostupností práva ve státě. Především v Kambodži se navíc objevuje snazší přístup ke sloním produktům na domácím trhu.

Keňa a Tanzanie se společně objevují v klastru, který prezentuje největší odtok slonoviny z Afriky. Obě země byly identifikovány jako země prvotního zájmu. Pravidelně ETIS předkládají vysoké počty záchyťů i velké hodnoty zachyceného množství. Problematické hodnoty trestné činnosti i státní regulace poukazují na problémy s korupcí, které také komplikují situaci. Co ale pro skupinu vyznívá pozitivně, je snaha vytvářet a implementovat regulace a kontroly, a zdá se, že s tím souvisí i to, že skóre domácího trhu je nejnižší ze všech skupin, což odkazuje na aktivní potlačování místního obchodu se slonovinou, a to je k podivu vzhledem k relativně rozběhlému turistickému odvětví v obou zemích.

Hong Kong, Uganda a Vietnam jsou země, které byly v předchozí analýze identifikovány jako země primárního zájmu. Hong Kong a Vietnam spadají do charakteristik pro hlavní tranzitní trasy, kudy prochází velké množství slonoviny. Uganda se projevuje jako důležité skladištní exportní centrum ve východní Africe, s jasnými stopami toků slonoviny ze střední Afriky. Tato skupina vykazuje vysokou hodnotu průměrného počtu záchyťů v

průběhu období 2012-2014. Ve skutečnosti tuto míru značně zvýšily Hong Kong a Uganda, zatímco počet záchytů provedených a oznámených Vietnamem poklesl. Státy Vietnam a Uganda byly často zapleteny do záchytů, které provedly jiné země. Objevují se známky zločinecké činnosti, ale i známky relativně dobrého vymáhacího úsilí.

Čína, stejně jako dříve při každé analýze, spadá do skupiny sama. Vyznačuje se nejvyššími hodnotami průměrného počtu záchytů a středními hodnotami zadržené hmotnosti slonoviny, přičemž od roku 2002 pokračuje v držení pozice hlavního odbytiště nelegálně obchodované slonoviny.

Pro sloučení Francie, Súdánu, Indie a Zambie asi neexistuje žádná intuice. Pokud jde o podávání zpráv ETIS, je Indie absolutní výjimkou a je pozoruhodné, že doposud nebyla z Indie reportována žádná data, přestože důkazy nelegálního obchodování se slonovinou se pravidelně objevují prostřednictvím informování v místních médiích. Této skupině vyšly střední hodnoty, co se týká průměrného počtu záchytů, s tím, že žádný ze záchytů nespadal do velkých zásilek nad 800 kg. Celkově zde tedy chybí indicie poukazující na aktivní organizovanou trestnou činnost. Kvůli velmi nízkému skóre trhu se slonovinou tato skupina zemí nehraje zásadně problematickou roli na malo-obchodní úrovni, ale za uplynulá léta nejsou v podstatě žádné průzkumy trhu v Súdánu.

Kongo, Etiopie, Nigérie, Kamerun, Gabon, Jihoafrická republika a Thajsko tvoří společný shluk. Thajsko vyšlo jako hlavní trh konečného využití a spolu s Jihoafrickou republikou získalo status země prvořadého zájmu, přičemž ostatní země spadaly do škály středního znepokojení. Jejich přítomnost v této skupině tedy znamená zlepšení. Kongo, Kamerun a Gabon a jsou považovány za významné zdroje slonoviny, z nichž většina je nezákonně vyvážena Nigérií. Etiopie je v tomto klastru vzhledem ke své úloze hlavního leteckého uzlu, který spojuje Afriku s Asií. Etiopie tvoří 70 % počtu nahlášených záchytů této skupiny. Skupina spadá do první třetiny z hlediska frekvence a hmotnosti záchytů, ale průměrná hmotnost je uměle nižší, protože velká část nezpracované slonoviny z těchto zemí ztrácí svou identitu. Hodnoty vymahatelnosti práva jsou problematické, přestože míra vymáhání práva se pro celou skupinu jeví příznivě, avšak kdyby do této skupiny nespadala i Etiopie, klesl by poměr vymáhacího úsilí na druhou nejnižší pozici této analýzy. Přibližně do poloviny záchytů jsou zřejmě zapojeny organizované kriminální živly s ještě vyšší hodnotou, než tomu bylo v předešlé analýze.

Botswana, Zimbabwe a Namibie se stejně jako v analýze pro 16. konferenci sešly ve stejné skupině a jsou to tři ze čtyř států, jejichž populace slona afrického byly v roce 1997 převedeny do přílohy II. Tyto země pravidelně vykazují údaje ETIS, spojitost s organizovaným zločinem je nízká, avšak vláda Zimbabwe je nejhorší ze všech tří, stejně tak

i situace domácího trhu se slonovinou, zatímco ve zbylých dvou zemích jsou tyto ukazatele mnohem příznivější.

Zbytkové uskupení je tvořeno Rakouskem, Jižní Koreou, Laosem, Tureckem, Rwandou, Filipínami a Saúdskou Arábií. Každá z těchto zemí hrála roli alespoň v jednom nedávném velkém slonovinovém záchytu. Tato skupina má nejnižší průměrný počet záchytů, ale zakázky typicky zahrnují velké hmotnosti slonoviny a ostatní indikátory prokazují velkou variabilitu.

Austrálii, USA, Belgie a Německo lze definovat jako uskupení relativně bohatých zemí, které do značné míry prokazují nejpozitivnější vlastnosti ze všech skupin analýzy. Frekvence a hmotnost poukazují na velké množství záchytů většinou nízké hmotnosti, což naznačuje přetrvávající zákaz zpracování slonoviny.

Skupina, kterou tvoří Burundi, Demokratická republika Kongo, Pobřeží slonoviny, Ghana, Libérie, Guinea a Katar má společné to, že tyto země téměř nikdy nehlásily záchyty ETIS. V období tří uplynulých let je z těchto zemí dohromady zaznamenáno jenom osm případů, ale kolektivně byly tyto země zapleteny do 281 záchytů provedených v jiných zemích. V Demokratické republice Kongo, Pobřeží slonoviny, Ghaně, Libérii a Guinei ještě stále žijí zbytky sloních populací, ale jejich počet se snižuje. Burundi bývalo hlavním skladem ve střední Africe, zatímco Katar vstoupil tohoto clusteru jako důležitý blízkovýchodní uzel v rámci letecké dopravy spojující Afriku s Asií. Tato skupina má navíc nejhorší výsledky z hlediska ukazatelů správy – právní systém je nejnižší ze všech skupin, stejně jako poměr vymáhacího úsilí. Situace domácího trhu je třetí nejhorší v této analýze, především kvůli Demokratické republice Kongo, Pobřeží slonoviny a Guineji, které jsou obzvláště problematické.

Zbývající země zahrnuté do analýzy se sešly ve skupině vyznačující se značnou nesourodostí situace (Burn a kol., CITES, 2016, str. 13-17)

4.3.1 Výstupy shlukové analýzy

Z analýzy vychází určení zemí primárního a sekundárního zájmu a zemí s potřebou dohledu. Mezi africké země prvořadého zájmu na základě této analýzy stejně jako na základě té předešlé patří Keňa, Tanzanie a Uganda. Dohromady tyto země tvoří největší zakázaný obchod se slonovinou, který proudí ven z Afriky v období 2009 až 2014. Vzhledem k tomu, že se tyto země staly součástí procesu NIAPs, zdá se, že u nich v některých ohledech dochází k pokroku. Dochází k zatýkání pašeráků, především Číňanů, a také k omezování pohybu velkých zásilek. Dále se do prioritních zemí dostalo Togo a Malawi. Togo se projevilo jako hlavní sklad slonoviny a vývoze od roku 2012 navzdory tomu, že se v této

oblasti nachází jen velmi málo populací slonů. Účast Malawi přivodil jediný záchyt velké hmotnosti spojený s Tanzanií, ale i to, že Malawi historicky zaujímal pozici významného skladiště a vývozce v jižní Africe. Navíc zjištěné místní asijské zločinecké syndikáty se doposud nepodařilo nikde dopadnout, ani zahájit jejich stíhání.

Mezi zeměmi prvotního zájmu v Asii zůstává Čína, ač na základě doporučení předešlých konferencí CITES zavádí všemožná opatření pro zlepšení situace. Stejně tak ve skupině zůstává i Hong Kong, jeden z největších interních trhů se slonovinou. Vietnam, také identifikovaný jako země primárního zájmu již od předešlé konference pokračuje v pozici hlavní tranzitní země pro zásilky do Číny. Malajsie a Singapur fungují jako hlavní tranzitní země v oblasti, Singapur se k zemím primárního zájmu přidal až na základě této analýzy (Burn a kol., 2016, str. 18-21).

Jako země sekundárního zájmu z Afriky analýza vyhodnotila Kamerun, Kongo a Gabon, kvůli pozici hlavních středoafričských zásobitelů slonovinou. Nigérie zaujímá po Togu druhou nejvýznamnější pozici jako tranzitní země v oblasti a na jejím území spočívá jeden z nejméně regulovaných domácích trhů se slonovinou. Přítomnost Etiopie ve skupině sekundárního zájmu je způsobena tím, že zajišťuje hlavní uzel mezi Afrikou a Asií. Jihoafrická republika se posunula od předešlé analýzy ze skupiny zemí primárního zájmu mezi oblasti méně dramatické potřeby regulace především díky faktu, že od roku 2012 nebyla zapletena do žádné zakázky spadající do skupiny velkých hmotností. Mezi asijské země tohoto hodnocení analýza zařadila Thajsko, které přešlo ze zemí vyššího zájmu, kam patřilo od roku 2002. Posun si vysloužilo absencí záznamu o jakékoli souvislosti zapletení se do obchodu s velkým množstvím slonoviny a za pozitivní posun může i podpora neziskových organizací, například od World Wildlife Fund (Burn a kol., 2016, str. 22).

Zástupci skupiny zemí potřeby dohledu jsou typicky státy, které se v analýze ocitly v některé ze zbytkových skupin, avšak sledování trendů poukazuje na možnost rizika jejich hlubšího zapojení do obchodu se slonovinou. Na základě aktuální analýzy se jedná o Angolu, Demokratickou republiku Kongo, Egypt, Japonsko, Laos, Mosambik, Filipíny, Katar a Spojené arabských emiráty. Většina z těchto zemí již vyvinulo NIAPs (Burn a kol., 2016, str. 22).

4.4 Rozhodnutí ze 17. zasedání smluvních stran CITES

Na základě 17. zasedání smluvních stran na přelomu září a října v Johannesburgu

vešla v platnost rozhodnutí z této konference, která se, co se týká slonů, vztahují pro druhy slona asijského. Jednalo se o rozhodnutí týkající se všech smluvních stran, které jsou zapojeny do obchodu se živými slony asijskými. Rozhodnutí se zaměřuje na důsledné provádění vyšetřování nelegálního obchodu se živými asijskými slony, cílí na zlepšení vnitrostátní správy a předpisů. Také požaduje spolupráci na vývoji a uplatňování regionálního systému registrace, označování a sledování živých asijských slonů (Burn a kol., 2016, str. 54-55).

5. Analytická část

V analytické části práce se zaměřím na dvě vybrané země a provedu jejich komparaci. Vyberu případy dvou zemí, které byly na základě analýz zpracovaných programem TRAFFIC zařazeny do skupin hlavního zájmu. Takto zařazené smluvní strany na bázi výsledků analýzy TRAFFIC si vytvořily vlastní NIAP's. To spočívalo v tom, že si samy, popřípadě za dohledu odborné asistence, vytvořily logické rámce, kde si stanovily cíle, jejichž dosažení by mělo pomoci zlepšit jejich situaci v nelegálním obchodu se slonovinou. Tyto logické rámce byly zatím vytvořeny na dvě období, a to od roku 2014 do roku 2015 a od roku 2015 do roku 2016. Proběhla už i evaluace naplnění stanovených cílů, kterou měly na starost samy smluvní strany. Výběr smluvních stran, jejichž logické rámce a progres budu komparovat, provedu na základě podobnosti výsledků dat od ETIS a MIKE, na základě podobnosti stanovených cílů smluvních stran a na základě podobnosti kulturní a geografické blízkosti zemí, aby bylo možné srovnávat, jak se jim daří dosahovat stanovené milníky, které by měly být relativně podobné.

Než se dostanu k samotné komparaci, vytvořím zde přehled dat, které sesbíraly programy MIKE a ETIS pro země, o kterých píše v teoretické části. Do tabulek a grafů zanesu, pokud existují, údaje všech smluvních stran, které byly identifikovány jako ty, které by si měly vytvářet NIAP's, tedy těch, které jsou považovány za smluvní strany zvýšeného zájmu. Cílem první sekce analytické části je prezentovat významné hodnoty a reálné počty nalezených sloních koster a záchytů na území smluvních stran primárního zájmu. Budou to data, která sesbíral program MIKE do roku 2015, v případě ETIS půjde o data do roku 2009, protože v dalších reportech již nejsou k dohledání data pro jednotlivé smluvní strany, dohledala jsem pouze souhrnné výsledky shlukových analýz. Tyto souhrnné výsledky shlukových analýz ale použiji pro představení dvou komparovaných smluvních stran.

Ve druhé části představím výsledky srovnání logických rámců dvou vybraných smluvních stran CITES ohodnocené za druhé období – 2015-2016, aby bylo možné zhodnotit a porovnat jejich aktuální situaci a dosavadní pokrok implementace NIAPs. Více přiblížím v kapitole 5.2 Komparované státy-Kamerun a Nigérie.

5.1 MIKE a ETIS

5.1.1 Data programu MIKE

Z tabulky č.1 a grafů č. 1 a č.2 lze vyčíst, že celkem bylo ve sledovaném období na území porovnávaných smluvních stran programem MIKE nalezeno 10 251 koster slonů, z toho 5643 zabitých nelegálně. Nejvyšší počet nalezených koster se v období 2003-2015 vyskytuje v Keni – 4776. Z toho 1980 z těchto koster patřilo nelegálně zabitým slonům, což je také nejvyšší počet mezi porovnávanými smluvními stranami. S počtem 1155 nelegálně zabitých slonů následuje Demokratická republika Kongo a se 1131 Tanzanie. Tyto počty souvisí jednak s velikostí sloní populace, která se na území vyskytuje, a může být tedy zdrojem pro pytláky, tak také se schopností zemí zavést vhodné politiky, aby svá sloní stáda ochránily.

Nejvyšší meziroční změny v rámci zahrnutých zemí, v řádech stovek, se objevují v období 2003-2005 a 2013-2014 v Demokratické republice Kongo, dále potom v Keni v letech 2007-2014, v období 2010-2012 také v Kongu, a v období 2009-2010 a 2012-2013 v Tanzanii. Jedná se o země, které jsou zároveň oblastmi nejpočetnějších nálezů sloních koster programem MIKE. Malé, téměř žádné, změny se objevují na území Toga, Laosu či Malajsie, což opět může souviset s velikostí tamních stád. Změny se pohybují okolo roku 2012, kdy bylo zaznamenáno nejvíce nalezených sloních koster.

Rok, kdy bylo programem MIKE nalezeno nejvíce nelegálně zabitých slonů na území smluvních stran primárního zájmu, je podle grafu č. 2 rok 2012, kdy bylo nalezeno celkem 990 nelegálně zabitých slonů. V tento rok bylo také na území zmiňovaných zemí nalezeno vůbec největší množství sloních koster – a to 1397. Ač má pro tento rok Kamerun programem MIKE zaznamenaných 7 ilegálně zabitých slonů, v národním parku Bouba Ndjida bylo podle jiných zdrojů po masovém zabíjení povstaleckými skupinami z Čadu a Súdánu v počátku roku usmrceno okolo 200-300 slonů (Lewis, 2012). Je tedy vidět, že data, která shromažďuje MIKE, jsou velmi závislá na tom, v jaké oblasti země má MIKE sídlo a je potřeba nepouštět ze zřetele, že mají-li být data brána jako vypovídající, tak leda pro případ monitorované oblasti, a ne pro celou zemi. Tento masakr i tak může souviset s tím, že v roce 2012 bylo programem MIKE zaznamenáno nejvíce zabitých slonů, protože pytlácké skupiny, které zabíjely v Kamerunu, či členové těchto skupin, mohli působit i v dalších zemích.

Nejméně nalezených koster - 354, a nejméně nelegálně zabitých slonů – 93, bylo programem MIKE nalezeno v roce 2006, což může souviset i s tím, že poté, co v roce 2005 program ETIS zaznamenal nejvíce záchytů slonoviny, byl kladen důraz na zvýšení celkové ostražitosti hlídek a pytláci se vyhýbali oblastem, o kterých věděli, že jsou monitorované.

Nižší zaznamenané počty v prvních letech monitoringu souvisí s tím, že počty sídel programu se od jeho zavedení do praxe postupně zvyšují.

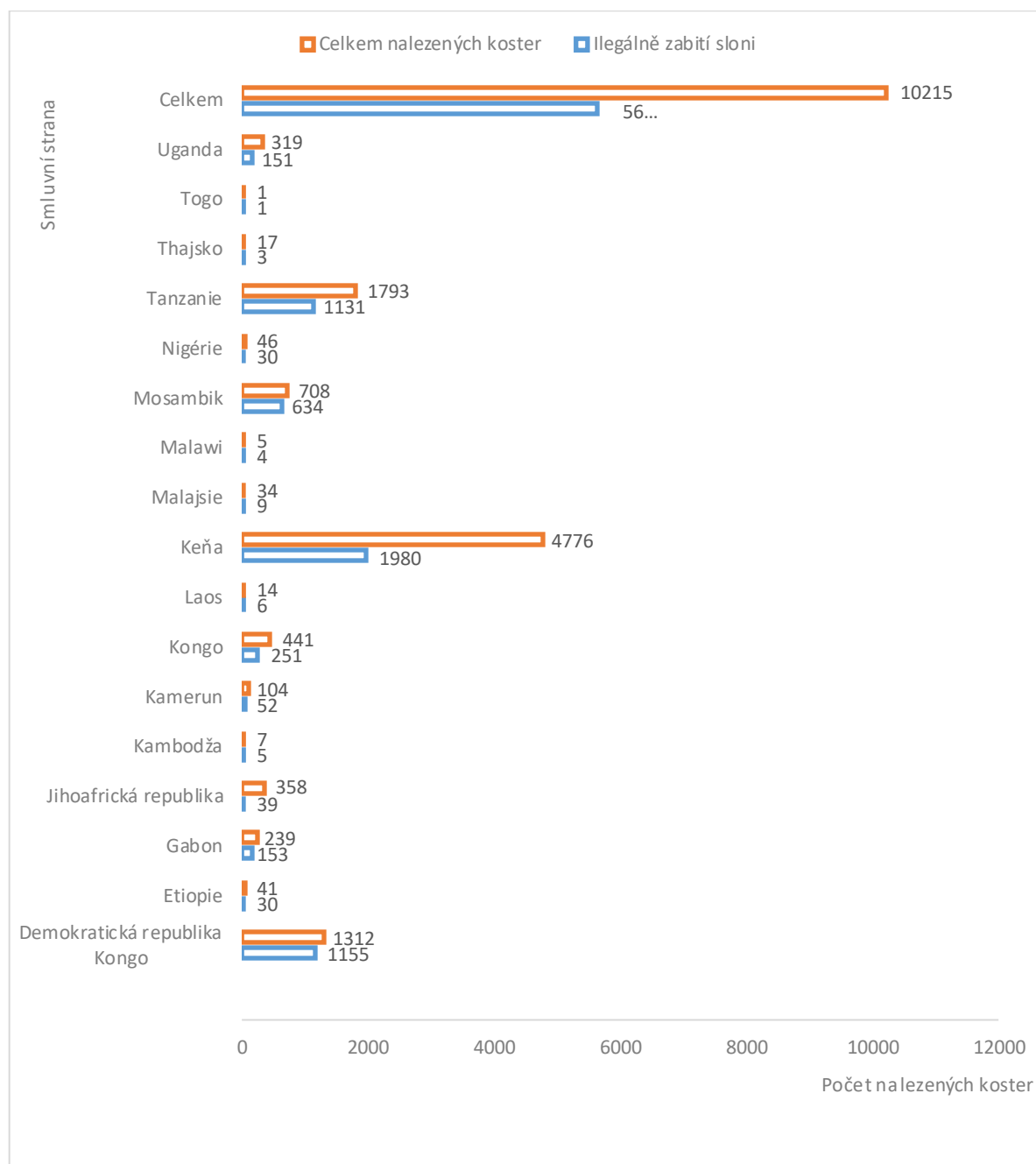
Tabulka č. 1: Počet sloních koster nalezených programem MIKE v období 2003-2015 (Zdroj: CITES MIKE Programme, 2017)

Smluvní strana	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.	II.	C.
Demokratická republika Kongo	120	136	221	263	103	121	38	42	18	40	69	70	54	59	76	114	75	76	90	91	35	36	145	147	111	117
Etiopie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	19	10	15	3	3	3	4
Gabon	12	18	13	17	3	6		1	0	0	4	5	5	7	17	22	29	39	28	41	22	49	20	34	0	0
Jihoafrická republika	0	2	0	18	0	35	0	51	1	34	0	18	1	35	0	14	1	20	0	5	0	17	6	35	30	74
Kambodža	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0
Kamerun	14	22	6	9	4	5	1	15	0	2	0	3	6	15	3	6	5	6	7	13	4	4	2	4	0	0
Kongo	7	46	23	50	3	77	0	6	35	37	10	21	5	8	2	6	122	133	14	14	1	11	19	22	10	10
Laos	2	2	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Keňa	60	284	64	265	44	221	37	203	38	166	173	372	161	702	160	285	269	464	466	707	272	512	136	298	100	297
Malajsie	0	0	0	0	2	3	1	3	1	3	0	0	1	2	2	2	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0
Malawi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	2	1	1
Mosambik	1	3	2	16	0	0	1	3	0	0	14	16	0	0	72	89	91	103	136	144	97	104	145	151	75	79
Nigérie	1	4	3	5	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	4	6	4	4	11	11	6	10	1	2	0	2
Tanzanie	13	38	18	48	13	21	11	15	46	102	66	107	53	110	157	278	203	294	194	309	156	202	82	116	119	153
Thajsko	0	2	0	2	0	1	0	1	0	0	1	3	0	1	1	2	0	3	0	1	0	1	0	0	0	0
Togo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Uganda	11	11	4	10	0	1	4	13	5	67	5	11	0	0	6	18	40	46	29	40	18	47	15	31	14	24

Pozn.: „II.“ – ilegálně zabítí sloni, „C.“ – celkem nalezených koster

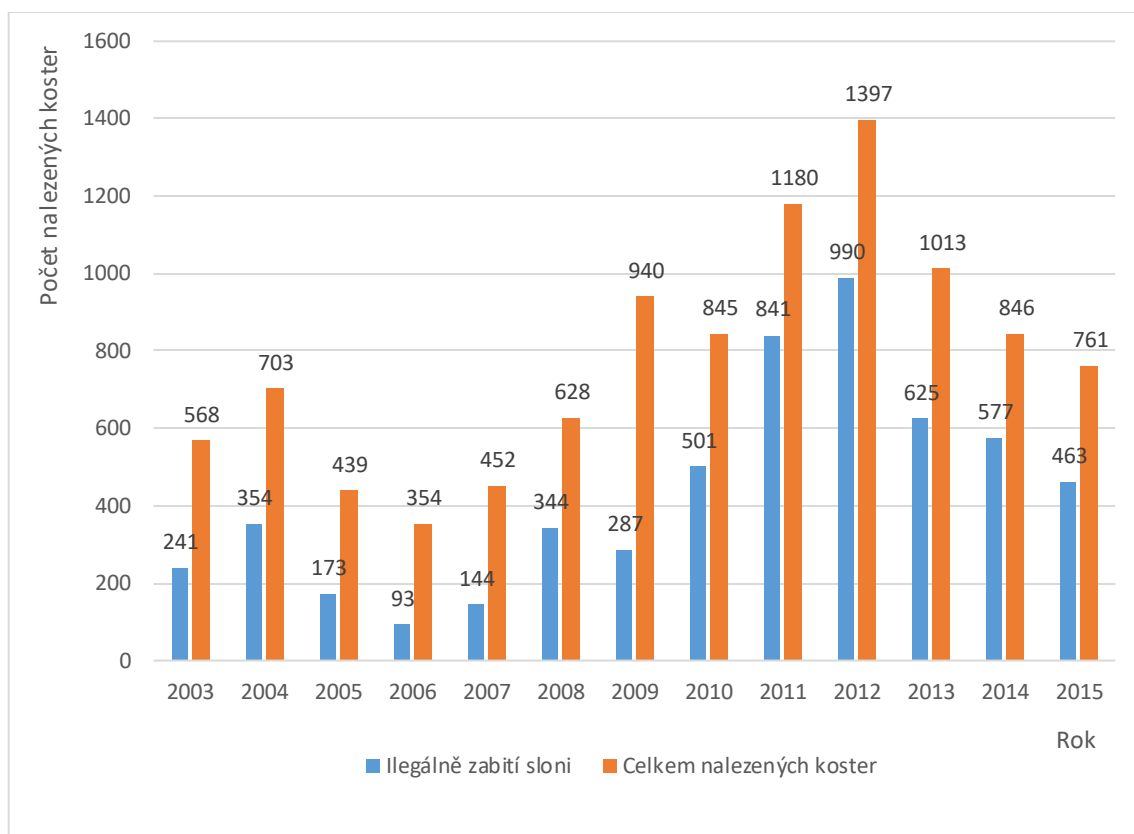
Graf č. 1

Součet všech nalezených sloních koster programem MIKE v jednotlivých zemích a souhrnný počet všech nalezených koster dohromady v letech 2003-2015 (Zdroj: CITES MIKE Programme, 2017)



Graf č. 2

Celkový počet sloních koster nalezených programem MIKE na území smluvních stran primárního zájmu v období 2003-2015 (Zdroj: CITES MIKE Programme, 2017)



5.1.2 Data programu ETIS

Dohromady největší počet záchytů byl zaznamenán na území zemí primárního zájmu v roce 2005–244 záchytů, viz. graf č. 3. V tomto roce se výrazně zvýšil počet záchytů v Etiopii – o 63, ale v následujícím roce opět počet záchytů v této zemi výrazně poklesl, dokonce tak, že pro rok 2006 nebyl hlášen žádný záchyt. Co se týká validity přiřazení roku záchytu, již v teoretické části bylo nastíněno, že někdy může jít o ne zcela přesné stanovení, protože ne všechny smluvní strany reportují záchyty, které se na jejich území stanou, včas. Roli v kolísání hodnot za jednotlivé roky může hrát jednoduše i to, že zachycená slonovina byla po nějakou dobu skladována a až po čase měla být uvedena na černý trh.

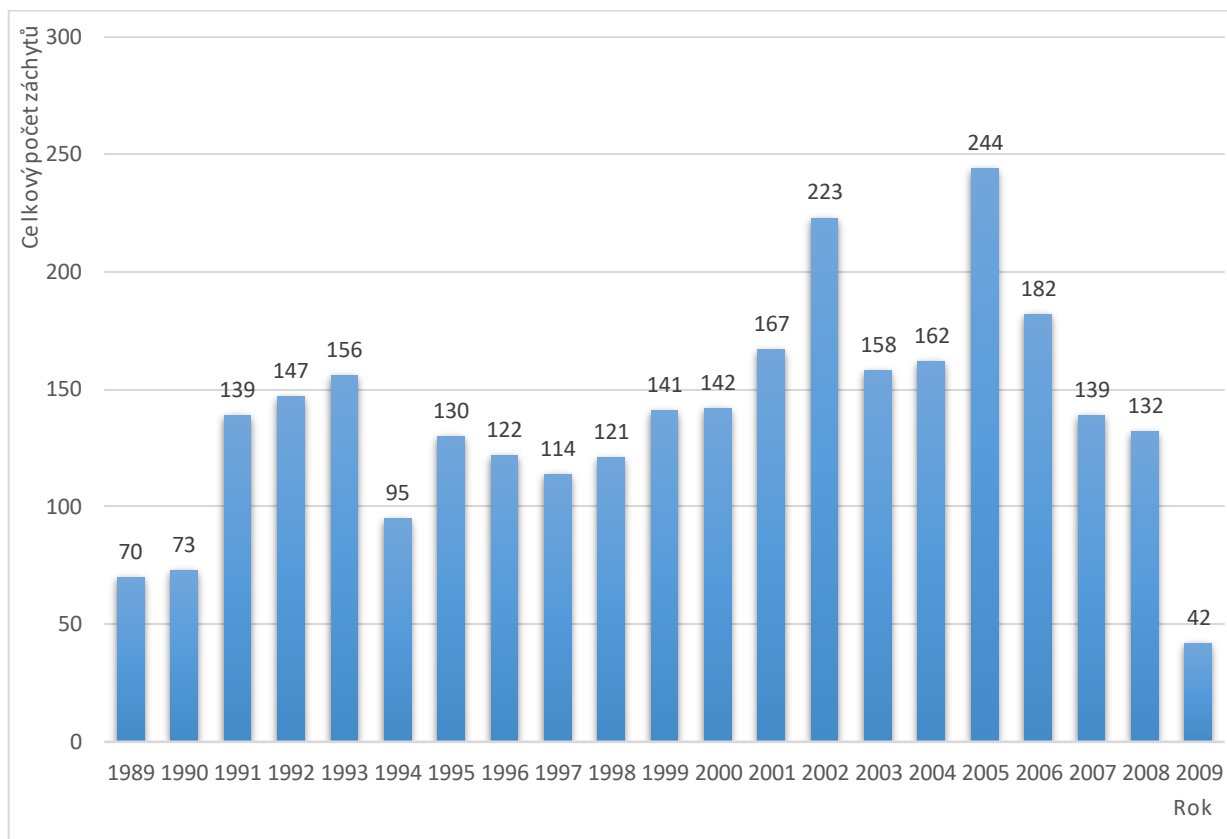
O nejvyšší celkový počet záchytů se podle tabulky č. 2 zaslouží, s 575 záchyty za celé období 1989-2009, Čína, následovaná Jihoafrickou republikou s 468 záchyty za celé období, a Keňou, s 449 záchyty. To, že Čína počtem záchytů vede, nejspíše není až tak překvapující, protože na její území míří většina slonoviny, je hlavní cílovou destinací. Naopak Keňa je do záchytů zapletená z pozice tranzitní země, která putuje právě směrem do Asie. Země, které za celé období 1989-2009 nahlásily 10 a méně záchytů jsou Demokratická republika Kongo (6), Filipíny (10), Gabon (8), Katar (7), Kongo (6), Srí Lanka (4) a Spojené arabské emiráty (4). Nedá se ale říci, např. vzhledem k datům o nalezených kostrách od programu MIKE, která dokazují, že na území Demokratické republiky Kongo dochází k nelegálnímu zabíjení slonů, že by tato země nebyla do vysílání zboží zapletená. V případě DRK jde velmi pravděpodobně spíše o jistou laxnost v reportování záchytů programu ETIS, či spíše ještě možná v první řadě o nedostatečnou kontrolu trhu. To že dle grafu č. 3, je pro rok 2009 zaznamenáno nejméně záchytů souvisí s tím, že v tomto roce byl vydán poslední report, kde byly uváděny počty záchytů pro jednotlivé země. V dalších letech byly k tomu roku pravděpodobně přičteny ještě další záchyty.

Tabulka č. 2: Počet reportovaných záchytů programu ETIS na území smluvních stran v období 1989-2009 (Zdroj: Burn a kol., 2009)

Smluvní strana	Rok																				1989 - 2009	
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008		2009
Cína	0	0	0	0	2	3	1	3	0	3	11	30	75	74	62	73	65	32	89	51	1	575
Demokratická republika Kongo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	6
Egypt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	10	6	21	0	1	0	0	0	0	0	41
Etiopie	0	1	1	3	10	12	5	5	4	17	16	12	3	8	9	15	78	0	0	4	2	205
Filipíny	0	0	0	0	0	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	4	1	0	0	0	10
Gabon	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	0	8
Hong Kong	0	19	14	18	11	8	11	14	8	5	4	9	4	4	1	5	5	4	1	4	6	155
Japonsko	3	7	2	1	1	6	46	39	23	17	18	8	14	9	9	6	6	12	5	6	1	239
Jihoafrická republika	3	7	47	40	47	22	16	26	49	62	63	13	9	25	14	10	2	6	1	4	2	468
Kamerun	0	0	3	0	3	2	0	0	0	0	0	12	1	0	0	4	3	15	5	4	6	58
Katar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	1	0	0	7
Kongo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	0	2	0	6
Keňa	0	1	1	17	20	7	24	8	6	2	10	33	32	29	36	21	58	57	27	30	30	449
Malajsie	0	0	0	11	2	0	0	0	0	1	0	0	2	0	1	1	0	0	0	0	0	18
Malawi	22	12	27	26	25	4	9	2	1	1	4	1	4	2	5	2	7	0	0	0	0	154
Mosambik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	2	3	0	0	20	0	29
Nigérie	8	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
Singapur	0	1	1	1	3	2	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	13
Srí Lanka	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Spojené arabské emiráty	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	4
Tanzanie	34	20	41	25	29	21	11	19	17	10	5	6	13	29	13	10	7	41	4	0	0	355
Thajsko	0	0	0	3	3	9	5	4	1	1	1	1	2	16	1	8	0	0	0	1	2	58
Uganda	0	3	0	1	0	1	1	0	1	0	1	3	2	3	3	2	0	4	5	5	2	37
Celkem	70	73	139	147	156	95	130	122	114	121	141	142	167	223	158	162	244	182	139	132	42	

Graf č. 3

Počet záchytů nahlášených programu ETIS na území smluvních stran primárního zájmu v období 1989-2009 (Zdroj: Burn a kol., 2009)



5.2 Komparované státy – Kamerun a Nigérie

5.2.1 Nigérie-obecná charakteristika

Nigérie je přímořský stát v Guinejském zálivu, který sousedí s Beninem, Niger, Čadem a Kamerunem. Hlavním městem Nigérie je Abuja. S populací okolo 180 milionů obyvatel tvoří tento stát 47 % populace západní Afriky. Nigérie je největším vývozcem ropy na kontinentu a na jejím území se nacházejí významná ložiska zemního plynu. HDP per capita Nigérie činilo v roce 2015 2 671, 7 \$ USA. V roce 2015 proběhly relativně klidné volby, v kontrastu ke krvavým potyčkám v roce 2011. Nynější vláda se soustředí na boj proti korupci, řešení problému nezaměstnanosti a na bezpečnost ve státě. Současnou rozvojovou výzvu představuje skupina Boko Haram na severovýchodě, kde jsou miliony vysídlených obyvatel a poškozená infrastruktura. Další nepokoje vznikají mezi mladými lidmi, kteří mají problém najít zaměstnání. (Nigeria, The World bank, 2017)

Sloni na území Nigérie žijí v menších skupinách a pohybují se mezi lesy, které se nacházejí na jihu, a savanami, které leží severněji. Protože je Nigérie nejlidnatější africká země, fragmentace sloních území je vlivem postupujícího osidlování a zemědělství téměř nevyhnutelná (Federal Ministry of Environment, Department of Forestry, 2013). MIKE má v Nigérii monitorovací základnu v Národním parku Yankari, kde monitoruje 2254 km². Toto území se nachází východně od hlavního města Nigérie, Abují, avšak ne zcela u hranic s Kamerunem (MIKE site boundaries, 2017). Poslední výzkumy ukázaly, že sloni se koncentrují především na jihovýchodě parku, protože je zde nejmenší procento lidské činnosti (Federal Ministry of Environment, Department of Forestry, 2013, str. 4).

Nigérie byla na 65. zasedání označena jako jedna ze stran druhořadého zájmu. V zavádění regulací ohledně obchodu se slonovinou se zemi zatím podařilo dosáhnout jen malého progresu a stále zůstává důležitým bodem obchodní sítě tohoto nelegálního obchodu. Sloni pašerákům v Africe dále podléhají a jejich slonovina, maso nebo kůže jsou potom dále obchodovány právě přes Nigérii. Ve svém Národním akčním plánu o slonovině Nigérie uvádí 5 hlavních cílů, na které se zaměří:

- 1) Vylepšení dostupných legálních nástrojů a zvýšení trestů, aby byl efektivně potírán zločin proti divoké přírodě a nelegální obchod se slonovinou
- 2) Zajištění toho, aby případy zločinu proti divoké přírodě byly efektivně prošetřovány, a aby viníci dostali odpovídající tresty

- 3) Zkvalitnění a znásobení vyšetřovacích přístupů a logistických procedur pro rozkrývání kriminálních sítí ve zločinu proti divoké přírodě
- 4) Zkvalitnění koordinace na národní a regionální úrovni, kvůli dozoru na hranicích a prevenci nelegálního obchodu
- 5) Rozvinutí ochrany zbývajících populací slonů v jejich klíčových oblastech výskytu v Nigérii

Nejdůležitější instituce, zahrnuté do implementace cílů v Národním akčním plánu slonoviny pro Nigérii, jsou následující: FEMNV-Federální ministerstvo přírodního prostředí a departmentu lesnictví¹⁷, NESREA-Národní agentura pro regulaci a vymáhání standardů životního prostředí¹⁸, národní parky, celní autority, letištní autority a Ministerstvo spravedlnosti (Federal Ministry of Environment, Department of Forestry, 2013, str. 5-7).

5.2.2 Kamerun-obecná charakteristika

Kamerun je stejně jako Nigérie země s přístupem ke Guinejskému zálivu. Sousedí s Nigérií, Čadem, Středoafričskou republikou, Rovníkovou Guineou a Gabonem. Hlavním městem je Yaoundé. Populace je značně nižší, než v Nigérii – okolo 23 milionů obyvatel. V zemi se nachází dvě anglofonní oblasti, zbytek tvoří frankofonní části. Země je bohatá na ropu a zemní plyn, v jejích lesích se nachází cenné dřeviny a minerální látky, daří se zde pěstovat jako je káva, bavlna, kakao, kukuřice a maniok. HDP per capita Kamerunu v roce 2015 činilo 1217, 3 \$ USA. Politická situace je v Kamerunu delší dobu stabilizovaná, ale slabá vláda není schopná do země přilákat zahraniční investice. Aktuálně se začaly objevovat problémy v severním regionu, za které taktéž, jako v případě Nigérie, může skupina Boko Haram. V zemi se nacházejí vnitřní uprchlíci i uprchlíci ze Středoafričské republiky (Cameroon, The World bank, 2017).

V Kamerunu má program MIKE sídlo na jihu země v národním parku Boumba-Bek a monitorované území čítá 2382 km², tedy podobně, jako v Nigérii (MIKE site boundaries, 2017). Kamerun, stejně jako Nigérie, byl na 65. zasedání v Ženevě v roce 2014 zařazen do skupiny zemí sekundárního zájmu. NIAP's Kamerunu má, na rozdíl od Nigérie, šest základních pilířů. Prvních pět je stejných jako u Nigérie, navíc má Kamerun ještě šestý bod týkající se komunikace a zvyšování povědomí o problematice nelegálního obchodu se slonovinou.

¹⁷ Federal Ministry of Environment, Department of Forestry

¹⁸ National Environmental Standard Regulation and Enforcement Agency

Akční plán Kamerunu platí od února 2015 a hodnocení progresu je rozděleno do dvou období – leden až srpen 2015 a leden 2015 až září 2016. Zodpovědné instituce za implementaci stanovených cílů jsou: MINFOF – Ministerstvo lesů a divoce žijících živočichů¹⁹, MINJUSTICE – Ministerstvo spravedlnosti²⁰, MINATD – Ministerstvo územní správy a decentralizace²¹, MINREX – Ministerstvo zahraničních vztahů²², MINDEF – Ministerstvo obrany²³, SED – Státní kancelář pro obranu²⁴, COMIFAC – Komise lesů střední Afriky²⁵ a RAPAC – Středoafriická síť chráněných území²⁶ (National ivory action plan (NIAP) of Cameroon, 2015).

5.2.3 Data MIKE a ETIS pro Kamerun a Nigérii

V období realizace NIAP's spadají Kamerun i Nigérie do stejné skupiny podle poslední shlukové analýzy ETIS předložené na zasedání smluvních stran CITES v roce 2016. Průměrný počet záchytů této skupiny činí 180 záchytů za období 2012-2014 a průměrná hmotnost všech reportovaných záchytů v této skupině je 5079 kg (Tabulka č. 3). Tyto dvě země spolu sousedí a mají přístup do Guinejského zálivu, jejich výchozí geografické i kulturní podmínky jsou tedy relativně srovnatelné. V obou státech docházelo během monitorovaných let k nálezům nelegálně zabitých slonů. Nigérie celkem reportovala 30 nelegálně zabitých zvířat, Kamerun o něco více, celkem 55 nelegálně zabitých slonů za celou dobu monitoringu MIKE (Graf č. 6). Co se týká záchytů slonoviny na území země, do roku 2009, do kdy jsou dostupná data pro jednotlivé země, bylo z území Nigérie programu ETIS reportováno celkem 12 záchytů a z území Kamerunu celkem 58 záchytů (Graf č. 4)

¹⁹ Ministère des Forêts et de la Faune (Ministry of Forestry and Wildlife)

²⁰ Ministère de la Justice (Ministry of Justice)

²¹ Ministère de l'Administration Territoriale et de la Décentralisation (Ministry of Territorial Administration and Decentralization)

²² Ministère des Relations Extérieures (Ministry of Foreign Affairs)

²³ Ministère de la Défense (Ministry of Defence)

²⁴ Secrétariat d'Etat à la Défense (Gendarmerie) (State Secretary's Office for Defence (Gendarmerie))

²⁵ Commission des Forêts Afrique Centrale (Central African Forest Commission)

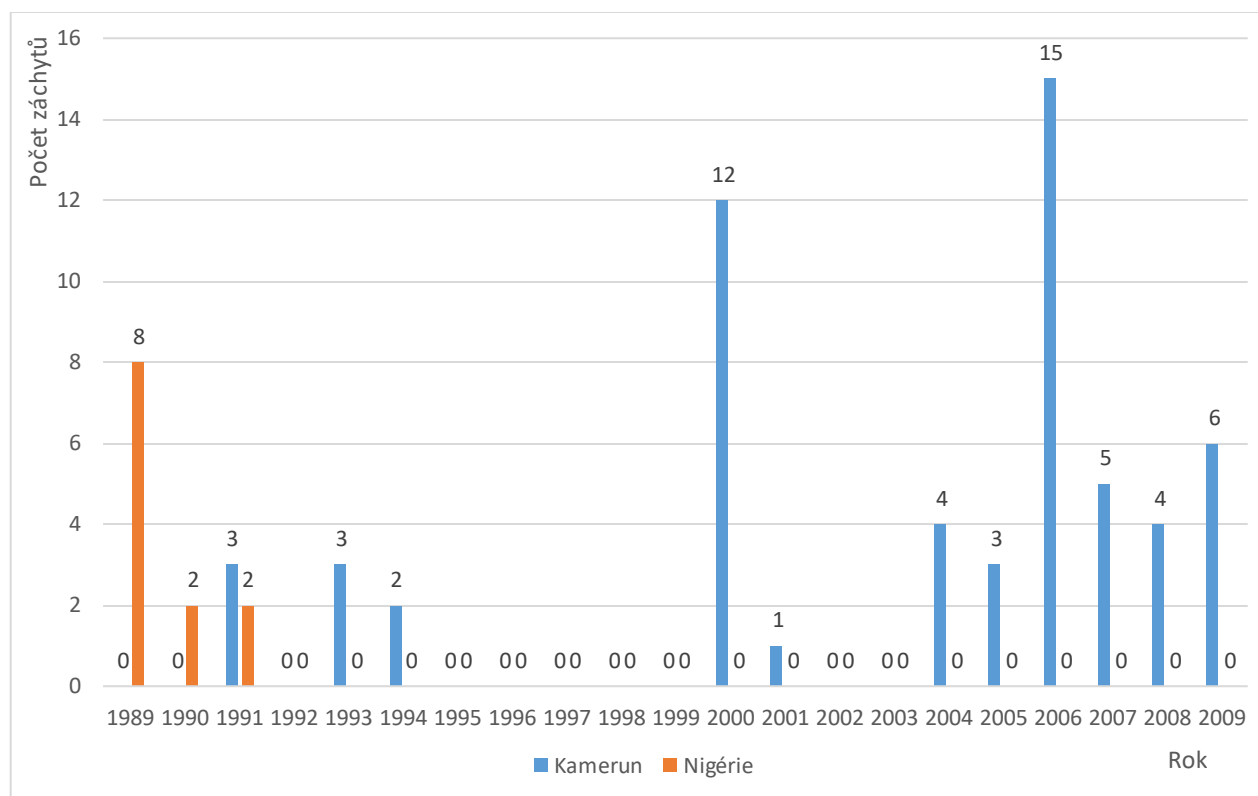
²⁶ Réseau des Aires Protégées d'Afrique Centrale (Central African Network of Protected Areas)

Tabulka č. 3: Přehled vyhodnocení situace Kamerunu a Nigérie prostřednictvím shlukových analýz tvořených programem ETIS v období 2002-2016 (Zdroj: Burn a kol., 2002-2016)

Rok vydání analýzy	Kamerun			Nigérie		
	Průměrný počet záchytů ve skupině	Průměrná hmotnost záchytů ve skupině	Pořadí skupiny	Průměrný počet záchytů ve skupině	Průměrná hmotnost záchytů ve skupině	Pořadí skupiny
2002	23	3506	5.	141	8676	2.
2004	212	8337	3.	509	10 796	2.
2007	223	11 039	2.	223	11 039	2.
2009	101	10 718	7.	341	10 361	1.
2013	25	1088	6.	90	2 042	5.
2016	180	5079	7.	180	5 079	7.

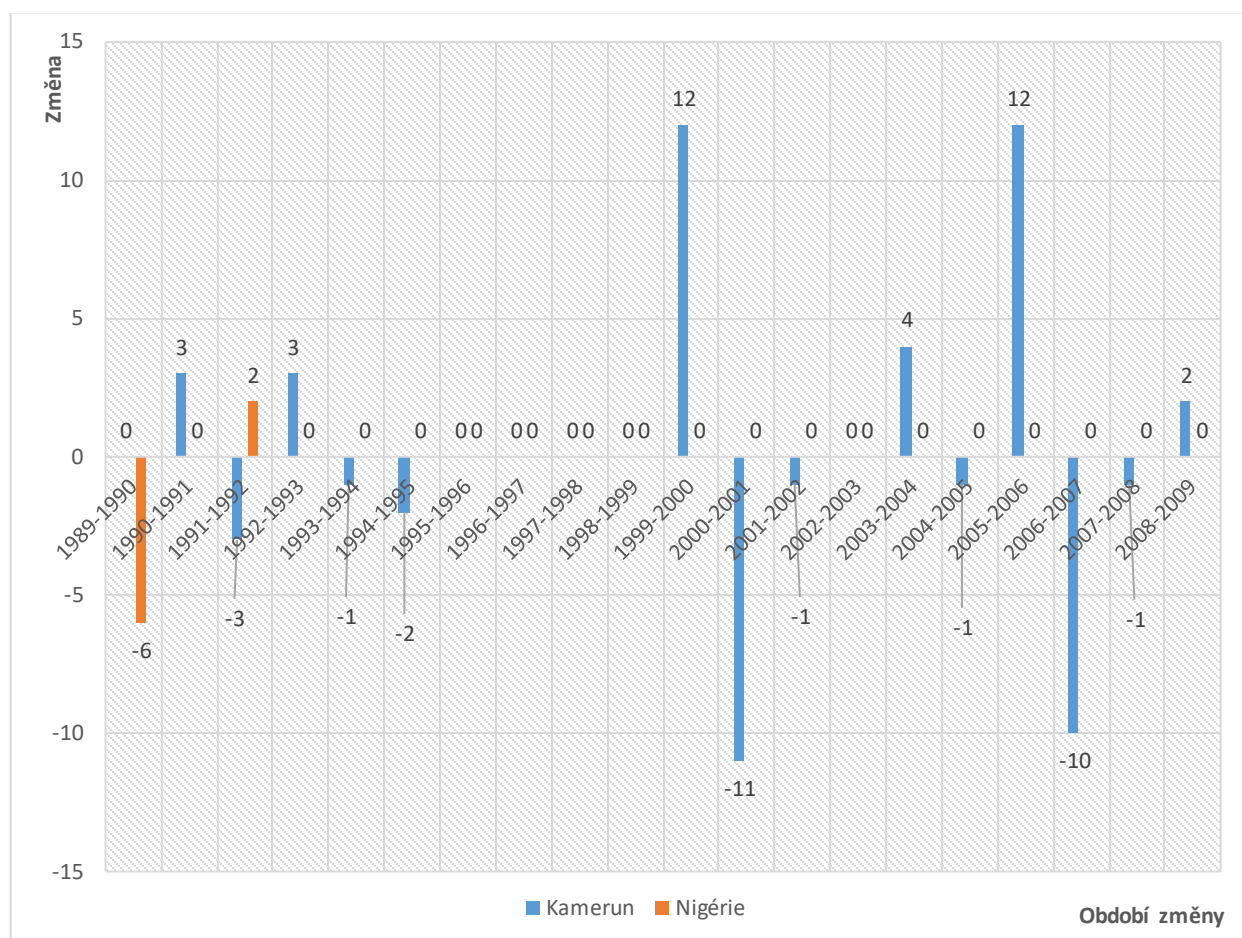
Graf č. 4

Počet záchytů nahlášených programu ETIS na území Kamerunu a Nigérie v průběhu období 1989-2009 (Zdroj: Burn a kol., 2009)



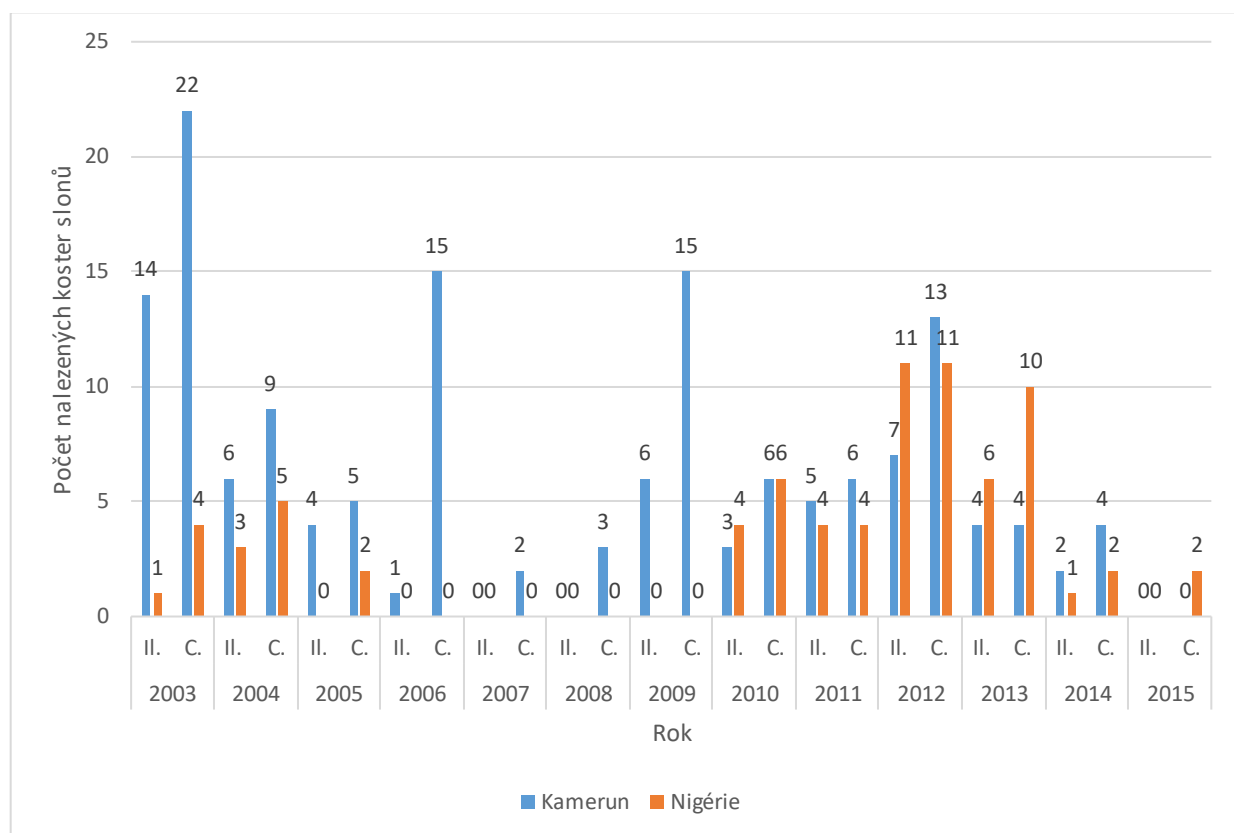
Graf č. 5

Meziroční změny v záchytech slonoviny v Kamerunu a v Nigérii nahlášené programu ETIS
(Zdroj: Burn a kol., 2009)



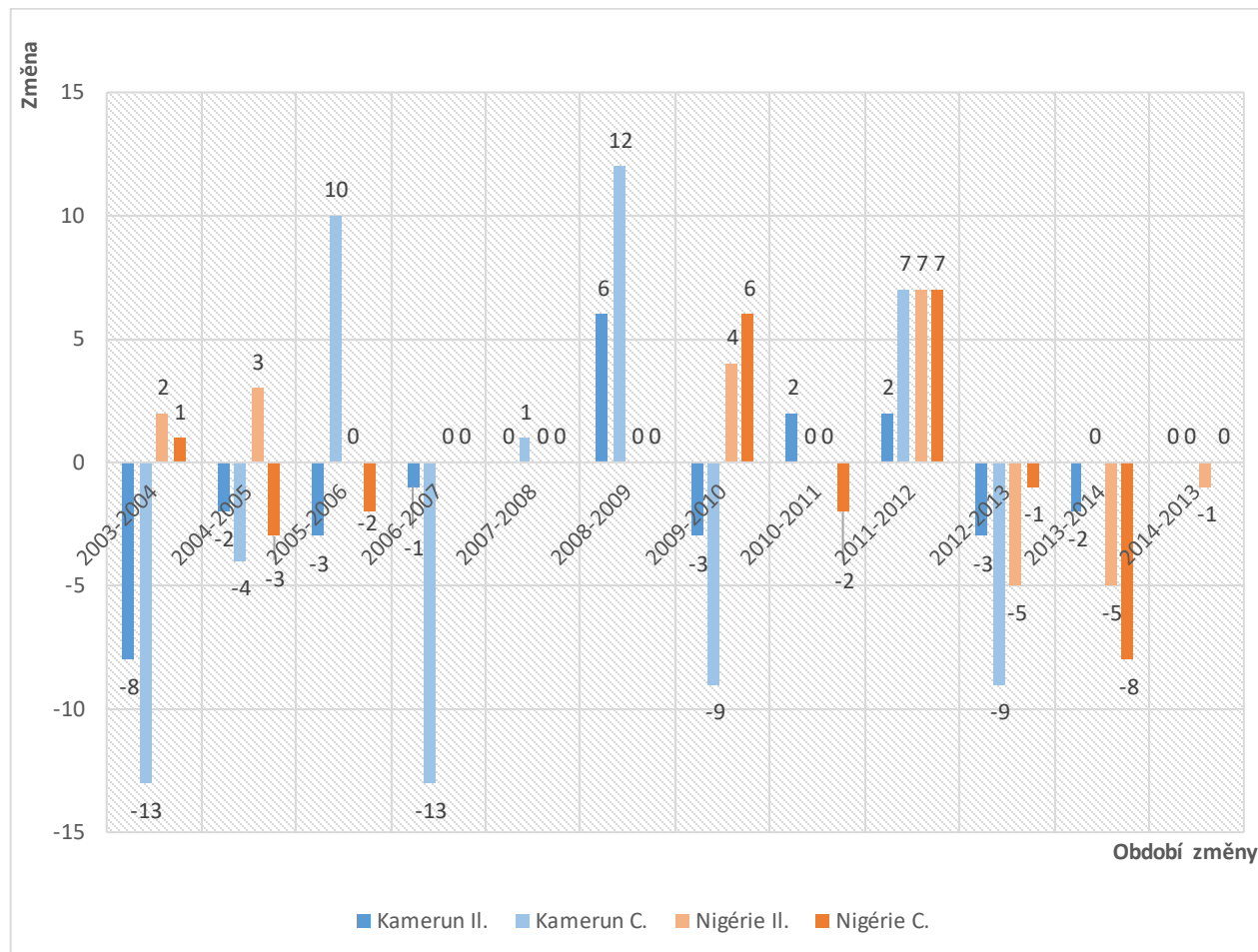
Graf č. 6

Počet nalezených koster na území Kamerunu a Nigérie v období 2003-2015; „Il.“-ilegálně zabití sloni, „C.“-celkový počet nalezených koster (Zdroj: CITES MIKE Programme, 2017)



Graf č. 7

Meziroční změna v počtu nalezených koster na území Kamerunu a Nigérie v období 2003-2015; „II.“-ilegálně zabití sloni, „C.“-celkový počet nalezených koster (Zdroj: CITES MIKE Programme, 2017)



5.2.4 Komparace NIAP's Kamerunu a Nigérie

NIAP's je praktický nástroj používaný CITES proto, aby smluvní strany posílily svoji kontrolu obchodu se slonovinou. Každý akční plán nastiňuje naléhavě potřebná opatření, která se stát ve vymezeném časovém horizontu zavazuje naplnit. Akční plán Nigérie i Kamerunu je postaven na pěti hlavních pilířích, jimiž jsou: 1) legislativa; 2) trestní stíhání; 3) informování a vyšetřování; 4) národní a mezinárodní spolupráce ohledně zločinu a 5) donucovací opatření. Jak již bylo zmíněno, Kamerun ve svém NIAP formuluje ještě 6. pilíř týkající se komunikace a zvyšování povědomí (Federal Ministry of Environment, Department of Forestry, 2013, str. 3).

V této části představím a porovnáám výsledky skóre logických rámců Kamerunu a Nigérie, přičemž tabulky s obodovanými dílčími cíli jednotlivých pilířů Kamerunu a Nigérie je možné shlédnout v 10. kapitole Přílohy.

Tabulka č. 4: Výsledky analýzy pro jednotlivé pilíře Kamerunu a Nigérie a celkové skóre obou logických rámců		
(Zdroje: Progress report on Nigeria national ivory action plan, 2016; Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire, 2016)		
Pilíř	Skóre	
	Nigérie	Kamerun
1. Legislativa	0,4091	0, 4167
2. Trestní stíhání	0,3571	0, 6667
3. Zpravodajství a vyšetřovací akce	0,1786	0, 6111
4. Národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoče žijících druhů	0,1250	0,5208
5. Donucovací opatření	0,6071	0,6041
6. Komunikace a zvyšování povědomí	-	0, 4167
Celkové skóre logického rámce	0,3553	0,5426

Výpočet skóre

Každý logický rámec obou zemí je hodnocen škálou: v podstatě dosaženo, v procesu, náročné a nejasné, přičemž Kamerun má navíc dvě kategorie-v očekávání na dokončení jiných aktivit a doposud nezapočato. Aby bylo možné výsledky těchto dvou zemí srovnat,

přičítala jsem každé hodnotě bodové hodnocení následovně: v podstatě dosaženo²⁷ -1, v procesu²⁸ - 2, náročně²⁹ - 3, nejasně³⁰ - 4, v očekávání na dokončení jiných aktivit³¹ - 5 a doposud nezapočato³² - 6. Pro získání standardizované hodnoty každého pilíře v logickém rámci byly hodnoty sečteny, vyděleny celkovým počtem hodnotící škály (Nigérie 4, Kamerun 6) a odečteny od čísla 1. Výsledné hodnoty se pohybují na škále 0-1, přičemž čím více se hodnota bude blížit 1, tím úspěšněji je pilíř naplňován. Celkové skóre pro oba logické rámce je vypočteno obdobně – součet všech hodnot za jednotlivé cíle pro danou zemi byl vydělen celkovým počtem hodnotící škály a odečten od čísla 1.

Výpočet je inspirován vzorcem od Red List Index IUCN, který počítá posuny druhů mezi kategoriemi ohrožení v čase. RLI počítá s druhy zařazenými do kategorií, které jsou ohodnoceny následovně: nejméně znepokojivý³³-0, téměř ohrožený³⁴-1, zranitelný³⁵-2, ohrožený³⁶-3, kriticky ohrožený³⁷-4, vyhynulý a vyhynulý ve volné přírodě³⁸-5. Rovnice výpočtu, kde $W_{c(t,s)}$ je hodnota kategorie c , pro druh s v čase t , (W_{EX}) je hodnota nejvyšší kategorie – vymřelé druhy (5), a N je počet hodnocených druhů s výjimkou těch, které jsou z hodnocení pro málo údajů a další důvody, vyloučeny, vypadá takto:

$$RLI_t = 1 - (\sum W_{c(t,s)} / (W_{EX} \cdot N))$$

Výsledná hodnota se pohybuje na škále 0-1, přičemž čím více se hodnota blíží 1, tím spíše druh spadá do kategorie „nejméně znepokojivý“, a čím více se hodnoty blíží 0, tím více příslušným druhům hrozí kategorie „vyhynulý“ (Bubb a kol., 2009).

Hlavní výzkumné otázky:

Která ze dvou porovnávaných zemí má lepší skóre v naplňování jednotlivých pilířů svého Národního akčního plánu o slonovině?

Která ze dvou porovnávaných zemí má lepší celkové skóre logického rámce v naplňování svého Národního akčního plánu o slonovině?

²⁷ Substantially achieved/Substantiellement réalisée

²⁸ On track/En bonne voie

²⁹ Challenging/Difficile

³⁰ Unclear/Peu claire

³¹ En attente de la réalisation d'autres actions

³² N'as pas encore débuté

³³ Least Concern

³⁴ Near Threatened

³⁵ Vulnerable

³⁶ Endangered

³⁷ Critically Endangered

³⁸ Extinct in the Wild and Extinct

V tabulce č. 4 jsou u jednotlivých pilířů i celkového skóre tučně vyznačeny ty hodnoty ze dvou porovnávaných, které se na škále 0-1 více blíží hodnotě 1. Ty údaje ze dvou porovnávaných, které se více blíží hodnotě 1, značí, že se smluvní straně CITES, která jich dosahuje, daří lépe naplňovat stanovené cíle v jejím Národním akčním plánu o slonovině. Kamerun dosáhl svého nejlepšího skóre v rámci druhého pilíře, který se zaměřuje na trestní stíhání - 0,6667, na rozdíl od toho Nigérie si vede nejlépe v rámci pátého pilíře, kde dosáhla svého nejvyššího skóre, které činí 0,6071. Rozdíl mezi nejvyššími dosaženými hodnotami v rámci jednotlivých pilířů u obou zemí činí 0,0599, avšak rozdíl mezi nejnižšími dosaženými hodnotami je větší.

Nejnižších hodnot Kamerun dosáhl u dvou pilířů: 1) legislativa a 2) komunikace a zvyšování povědomí s hodnotou 0,4167. Nejnižší skóre Nigérie je o 0,2917 nižší, činí 0,1250 a Nigérie ho dosáhla ve čtvrtém pilíři, který se týká národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoče žijících druhích.

Nyní již mohu zodpovědět stanovené výzkumné otázky:

Která ze dvou porovnávaných zemí má lepší skóre v naplňování jednotlivých pilířů svého Národního akčního plánu o slonovině?

Podle tabulky č. 4, která prezentuje výsledky analýzy, je zřejmé, že Kamerun má lepší výsledky než Nigérie u čtyř z pěti srovnávaných pilířů, a to u legislativy, u trestního stíhání, u zpravodajství a vyšetřovacích akcí a u národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoče žijících druhích, přičemž největší rozdíl se nachází u třetího pilíře, který se zaměřuje na zpravodajství a vyšetřovací akce a činí 0,4325. Nejmenší odstup dělí Nigérii od stejné úrovně, jaké dosáhl Kamerun, u prvního pilíře, který je zaměřený na legislativu - 0,0076. Nigérie má lepší skóre než Kamerun pouze u jednoho, pátého, pilíře, zaměřeného na donucovací opatření, a to o pouhých 0,0030, když v tomto pilíři dosáhla hodnoty 0,6071.

Která ze dvou porovnávaných zemí má lepší celkové skóre v naplňování svého Národního akčního plánu o slonovině?

Opět se odvolám na výsledky prezentované v tabulce č. 4, které jasně ukazují, že ve srovnání celkového skóre logických rámců si vede lépe Kamerun, který dosáhl hodnoty 0,5426, a má o 0,1873 lepší skóre, než Nigérie - 0,3553. Horší výsledky Nigérie možná také vypovídají o tom, že tato smluvní strana nemá NIAP's a jejich naplňování na předních pozicích prioritních plánů. Už také fakt, že Nigérie, např. spolu s Demokratickou republikou Kongo, patřila k těm smluvním stranám, které předložily své NIAP's sekretariátu CITES se

zpožděním, dokonce jim bylo na čas pozastaveno obchodování v rámci Úmluvy, vypovídá o jisté laxnosti, se kterou k celé iniciativě možná země přistupuje. Nelze však opomíjet fakt, že Nigérie se potýká s problémy kriminality a bezpečnosti, a v tomto ohledu není aktuální situace v Kamerunu tolik vážná, ač obě dvě srovnávané smluvní strany podle UNDP³⁹ zaujímaly pro rok 2016 téměř stejnou pozici na žebříčku HDI⁴⁰, Nigérii patřilo 152. místo a Kamerun byl dokonce na 153. pozici z celkem 188 zemí. Obě dvě země spadaly do kategorie nízké úrovně lidského rozvoje.

Konkrétní příklady výzev pro naplňování NIAP's Kamerunu a Nigérie

Co se týká přiblížení možných výzev pro naplňování jednotlivých cílů, uvedu zde několik příkladů z obou porovnávání smluvních stran, které se týkají situace jejich sloních stád a nelegálního obchodu se slonovinou.

První příklad se týká pilíře zaměřeného na národní a mezinárodní spolupráci proti zločinu na divoce žijících druzích a také tématu spolupráce s místními komunitami. V Kamerunu, v oblasti Tridom⁴¹, kam NIAP také směřuje své cíle, provedli Poufoun a kol. výzkum ochoty zaplatit za zachování druhu slona pralesního. Sloni zde plní důležitou ekosystémovou funkci pro původní pygmejské obyvatelé lesů – Baka. Pohyb slonů v lesích v tomto území podporuje rozmnožování dřeviny moabi, která je důležitou složkou stravování místních obyvatel a tento strom je zároveň podstatným článkem lesního ekosystému. Pro kmen Baka jsou sloni významní i z kulturního hlediska, protože lov slonů a jejich uctívání patří k tradici. Studie se snažila vyčíslit ochotu místních obyvatel zaplatit za zachování druhu. Většina přistěhovalých i původních obyvatel oblasti Tridom se živí drobným farmařením a pěstováním obilnin, lovem bushmeat⁴² a menšina také dolováním zlata. Výsledky ukázaly, že za záchranu slonů jsou ochotni platit především lidé kmene Baka, protože sloni jsou pro ně, na rozdíl od jiných skupin obyvatel této oblasti, důležitou součástí identity. Avšak větší zájem podílet se na ochraně slonů mají skupiny žijící dále od oblasti výskytu slonů, protože nemívají zkušenosti s tím, že by jim sloni ničili úrodu. Za ochranu druhu se jsou ochotni zasazovat i přistěhovalci žijící v oblasti, kde dochází ke konfliktům mezi slony a člověkem, ale tyto obyvatelé mají větší rozlohu půdy na pěstování obživy. Částky, které by místní přispívaly na ochranu slonů, by přispívaly především na

³⁹ United Nations Development Programme

⁴⁰ Human Development Index

⁴¹ Oblast zahrnující severovýchodní Gabon, severozápad Demokratické republiky Kongo a jihovýchod Kamerunu

⁴² Maso z ulovených zvířat divoce žijících v pralesích

tvorbu koridorů pro bezpečný přesun zvířat, ale také na posílení hlídek pro podporu boje proti pytláctví a s tím souvisejícího rozvoje infrastruktury (Poufoun a kol., 2016).

Další příklad, tentokrát vyloženě znesnadňující situaci, se týká Nigérie. Jde o působení ozbrojené skupiny Boko Haram, která přivodila mnohé obavy, kvůli tomu, že se v roce 2016 měli povstalci tendence usídlit se v buši národního parku Yankari, kde by našli úkryt. To by znamenalo ničení infrastruktury pro hlídky národního parku, nárůst zvířecích obětí, a také to, že by dobytek, který Boko Haram vlastní, v této oblasti likvidoval velké množství bylinné stravy například právě pro slony. Nejhorší scénář je ten, že by ozbrojenci začali definitivně vybíjet lokální slony, aby za prodanou slonovinu získali prostředky na financování svých aktivit. Je to právě velký, jen těžko kontrolovatelný, trh ve federálním státě Lagos, jehož stálý monitoring si ve 3. pilíři zaměřeném na zpravodajství a vyšetřovací akce klade NIAP Nigérie za cíl, avšak doposud tento cíl hodnotí jako „náročný“. Nejen Boko Haram představuje hrozbu pro slony, nebezpečím jsou totiž i civilní pastevcí stád z okolí rezervace Yankari, kteří se dostanou do rezervace a snaží se slony ulovit doslova „z hladu“, kvůli bídým životním podmínkám v zemi (Findlay, 2016).

Situace na trhu v Lekki ve federálním státě Lagos v Nigérii také představovala, a to bohužel částečně stále přetrvává, obrázek toho, jak se státním představitelům, nedaří prosazovat potřebné regulace a nařízení. V roce 2011 zavedla nigerijská vláda přísné právní předpisy, které měly omezovat obchod se slonovinou-inzerci, nákup nebo prodej slonoviny. Přesto se v tomto období začal do Nigérie přesouvat obchod z Keni, a trh v Lekki se stal významným vývozním místem do Číny. Ještě o pár let později nebyl problém si na trhu všimnout vystavených produktů ze slonoviny a zakoupit jich velké množství (Gatehouse, 2013).

Obě země si ve svých NIAP's kladly za cíl zajištění stávajících zásob zabavené slonoviny, kamerunská vláda k tomu přistoupila například i tak, že na jaře 2016 nechala spálit přes 2000 zadržených kusů sloních klů a výrobků ze slonoviny, aby najisto zabránila jejich možnému návratu do tržního oběhu. Jestli je toto správný přístup, je diskutabilní – slonovina se již nedostane do oběhu, otázka je, jestli to zabrání poptávce a dalšímu lovu slonů a jestli to se nejedná o znehodnocení (Power, 2016).

6. Diskuze

Co se týká zpracování tématu obchodu se slonovinou, je obtížné dohledávat další bakalářské, diplomové a vědecké práce přímo na téma programů CITES i na téma obchodu se slonovinou, spíše se vyskytují studie pojednávající celkově o CITES. Avšak na problematiku slonoviny a slona afrického se zaměřila bakalářská práce „*Vlajkové druhy*“ *pod ochranou CITES: slon africký a slonovina*, z roku 2013, která dochází k hlavnímu závěru, že aktuálně jsou zásadními zeměmi vývozu slonoviny Keňa a Tanzanie, a primárními cílovými zeměmi Čína a Thajsko. Práce se nezaměřuje na popis konkrétních programů, ale spíše na zhodnocení situace slonoviny, která pochází z Afriky, proto pro zpracování používá i další databáze než ty, které vznikly na základě iniciativy CITES. Studie z roku 2013 čerpá z databází UNEP – WCMC⁴³, na základě čehož zpracovává údaje o záchytech slonoviny (kly, řezby ze slonoviny, části slonoviny a slonovinové odřezky) ve sledovaném období (1977–2011) a z AED⁴⁴, kde získává údaje o populacích slonů (Štarková, 2013). V porovnání s mojí prací, která vychází pouze z dat CITES, výsledky práce „*Vlajkové druhy*“ *pod ochranou CITES* komplexněji popisují situaci slonoviny, právě proto, že se nezaměřují na zhodnocení a popis práce konkrétních programů, ale spíše na zhodnocení situace slona afrického.

Moje práce v analytické části předkládá výsledky toho, ve kterých zemích primárního zájmu bylo v období 2003-2015 nalezeno nejvíce nelegálně zabitých slonů – v Demokratické republice Kongo, v Keni a v Tanzanii. Ve své práci také docházím k tomu, že Čína, Jihoafrická republika a Keňa jsou zeměmi, na jejichž území se událo v období 1989-2009 nejvíce záchytů (viz. kapitola 5.1 MIKE a ETIS). To je v souladu s výsledky s prací „*Vlajkové druhy*“ *pod ochranou CITES: slon africký a slonovina*, která Keňu, spolu s Tanzanií, řadí k hlavním zemím vývozu slonoviny z afrického kontinentu. To, že se nejvíce záchytů se podle mé práce událo v období 1989-2009 v Číně, také odpovídá, protože je Čína srovnávanou prací hodnocena jako primární cílová země.

Nepodařilo se mi dohledat žádnou práci zaměřenou přímo na rozbor iniciativy NIAP's. Možná je to i tím, že analýza akčních plánů o slonovině pro konkrétní zemi není lákavá z toho pohledu, že nespěje ke zhodnocení celkové situace obchodu se slonovinou.

⁴³ Světové monitorovací centrum ochrany přírody (World Conservation Monitoring Centre – WCMC) zřízeno Světovým svazem ochrany přírody (IUCN), Světovým fondem na ochranu přírody (WWF) a Programem OSN pro životní prostředí (UNEP).

⁴⁴ African Elephant Database (AED) - databáze, která shromažďuje údaje o sloních populacích, místech výskytu na vnitrostátní, regionální i kontinentální úrovni.

Tento typ analýzy se více zaměřuje více na vybrané země, a srovnání s výsledky ostatních států je problematické, pokud se nejedná o oblasti s podobnými výchozími podmínkami. Jako odrazující může působit i to, že národní akční plány o slonovině a jejich evaluace, kterou smluvní strany předkládají CITES, závisí na autoevaluaci za kterou jsou zodpovědné samy smluvní strany. Ty sice evaluační formuláře vytvářejí za asistence poradců CITES, ale nejedná se o dokumenty a průzkumy, které by si Úmluva CITES vytvářela sama, jako například analýzy programů MIKE a ETIS.

Avšak myslím si, že je důležité, že už samotné vytváření odpovídajících NIAP's přináší do vládních a dalších osnov smluvních stran povědomí o problematice obchodu se slonovinou a iniciuje prvotní akce, které mají příslušné státní i nestátní instituce podnikat. Zatím proběhlo druhé období, a obě komparované země učinily jisté pokroky. Jistě to bude běh na dlouhou trať, celkové hodnoty, které srovnávané země získaly v analýze vývoje NIAP's činí 0,5426 pro Kamerun a 0,3553 pro Nigérii, přičemž v nejlepším případě mohly obě země dosáhnout až hodnoty 1, což ukazuje, že se progres NIAP's těchto smluvních stran má ještě kam posouvat.

Přijde mi ale významné, že se Úmluvě CITES podařilo prostřednictvím NIAP's dosáhnout k vládám jednotlivých států, které by si tak mohly lépe uvědomit zodpovědnost za domácí situaci sloních populací, za národní trh se slonovinou a také za to, jak jejich situace ovlivňuje ostatní země. To se rozhodně může lépe dařit, když budou zástupci příslušných postů v konkrétním státě přímo zaangażováni a motivováni do plánování, přípravy a zajištění provádění odpovídajících kroků.

Myslím, že hlavní výzvou v rámci NIAP's je, aby si instituce, odpovědné za realizaci cílů v jednotlivých státech, stanovovaly logické rámce tak, aby byly schopny vytyčené body naplňovat. Je samozřejmě potřeba, aby tyto cíle byly v souladu také s představami CITES, protože každý akční plán musí být schválen stálým výborem. Pokud by si země zvykla, že se jí nedaří dosahovat stanoveného vývoje, těžko se bude mít od čeho posunovat kupředu.

7. Závěr

Předložená práce se snaží představit a zhodnotit význam programů, které Úmluva CITES zavedla s cílem regulace nelegálního obchodu se slonovinou.

Programy MIKE a ETIS si vytyčují cíle spíše monitorovacího charakteru – vytvářejí databáze a analýzy, na jejichž základě jsou schopny udávat směr a doporučení, které smluvní strany by měly upřít síly na domácí trh s tím, aby účinně bránily nelegálnímu obchodu se slonovinou.

Programy ETIS i MIKE jsou jistě přínosné v tom, že shromažďují data, se kterými dále pracují. Avšak když se podíváme například na počty nalezených sloních koster v databázi MIKE v porovnání se zprávami o zabitých slonech z jiných zdrojů, které informují o o stovky vyšších počtech usmrčených zvířat, zdá se, že MIKE je v současné podobě schopen odhalovat jen určitou část nelegálně zabitých slonů, v závislosti na oblastech, kde si zřídil monitorovací základny. Ty se však postupně rozrůstají, a je potřeba reflektovat, že sám program se nezavázal k tomu, že bude podávat data o celkové národní situaci, ale soustředí se na regionální a sub-regionální sběr dat v oblastech, kde působí. Každopádně, ač tento program není celoplošný a nedosahuje na všechna místa výskytu slonů a možného pytláčení, jeho působení je důležitým krokem vpřed, protože se snaží vytvořit rámec pro účinné potírání nelegálního zabíjení slonů. Co se týká výzkumné otázky, jak se daří naplňovat cíle programu MIKE, je možné konstatovat, že MIKE pro vybrané oblasti monitoringu nálezy vykazuje, avšak vůči celkové oblasti výskytu slonů tento přístup může sloužit spíše jako model, protože jeho výsledky nejsou zcela vypovídající pro jednotlivé země.

Program ETIS je do velké míry závislý na jednotlivých smluvních stranách a jejich zodpovědnosti a schopnosti odpovídajícím způsobem reportovat záchyty slonoviny a provádět politiky, které CITES doporučuje pro to, aby se zamezilo pašování slonoviny a nelegálnímu obchodu se slonovinou. Analýzy, které na základě dat ETIS vypracovává TRAFFIC, přinášejí informace přínosné pro identifikaci smluvních stran hlavního zájmu, na které se dále zaměřuje iniciativa NIAP's.

Nad významem NIAP's jsem se zamyslela již v 6. kapitole Diskuze. Myslím si, že když se povede příslušné zástupce ve státě motivovat k tomu, aby se země angažovala v nastavení pravidel ohledně specifického problému, může to být přínosnější, než kdyby

mělo jít o zakomponování „vně“ vymyšlené strategie, jejíž charakter nevychází přímo z národních podmínek. Nicméně otázkou je, do jaké míry jednotlivé smluvní strany své akční plány o slonovině vytváří s reálnou motivací kvůli jejich splnění, a do jaké míry se snaží vyhovět CITES, aby mohly být zapojeny do Úmluvy. Protože zeměmi hlavního zájmu jsou často státy, které se potýkají s dalšími problémy, například s bezpečností v zemi, korupcí, atd., zůstává otázkou, kolik síly jsou tyto smluvní strany schopny a ochotny vložit do boje proti pytláctví na slonech. A to i vzhledem k tomu, že si jsou, nezdědka zkorumpované, vlády rozvojových zemí jistě vědomy toho, že slonovina je, například pro asijský trh, žádaným artiklem a mohla by zemi přinést kapitál. Uvidíme, jestli čínská vláda uvede v praxi zákaz zpracování a prodeje slonoviny pro komerční účely ke konci roku 2017, jak avizovala na přelomu 2016/2017. Tento zákaz ale jistě nebude nárazově platit pro celou Čínu, má totiž spočívat v tom, že vláda v Číně neobnoví licence státním podnikům na zpracování slonoviny a očekává, že to inspiruje ostatní obchodníky, aby postupně přestali obchodovat se slonovinou. Charakter omezení tedy bude spočívat především v omezení mezinárodního vývozu a dovozu, přičemž tato iniciativa prozatím nezahrnuje Hong Kong, kudy proudí nejvíce slonoviny (Dohnal, 2017).

Přesné počty „zbývající“ sloní populace nejsou známy, odhadovaná čísla se točí okolo 400 000 kusů, s tím, že nelegálnímu lovu v posledním analyzovaném období podléhalo ročně v průměru přibližně 20 000 slonů. Přínos své práce vidím v tom, že poskytuje přehled a sumarizaci dosavadních významných kroků, které byly pod záštitou CITES podniknuty pro zamezení dalšího zabíjení slonů a pro zamezení nelegálnímu obchodu se slonovinou. Zároveň ve své práci nabízím výše představenou metodu pro komparaci NIAP's smluvních stran CITES.

8. Internetové zdroje

Asian elephants. *World Wide Fund For Nature* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://wwf.panda.org/what_we_do/endangered_species/elephants/asian_elephants/

Asian elephant. *World wide life* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.worldwildlife.org/species/asian-elephant>

Biodiversity-related Conventions. *Convention on biological diversity* [online]. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://www.cbd.int/brc/default.shtml>

Cameroon. *The World bank* [online]. 2017 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/cameroon>

Carcasses reported to MIKE by site and year. *CITES MIKE Programme* [online]. 2017 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: https://fusiontables.google.com/DataSource?docid=1juiqNCOUwqperYcoq_uCWaZ5lEs8t09hfRry_I37#rows:id=4

CITES National Ivory Action Plans. *CITES* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/niaps>

DOHNAL, R. Čína chce do konce roku zakázat obchod se slonovinou. Má to ale háček. *Ekolist.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-05-09]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/cina-chce-do-konce-roku-zakazat-obchod-se-slonovinou-ma-to-ale-hacek>

Donors and Partners. *CITES* [online]. 2007 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: https://www.cites.org/eng/prog/mike/donors_and_partners

Funding. *Global environment facility* [online]. 2017 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.thegef.org/about/funding>

GATEHOUSE, G. African elephant poaching threatens wildlife future. *BBC News* [online]. 2013 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-africa-2101842>

How CITES works. *CITES* [online]. 2007 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z:

<https://cites.org/eng/disc/how.php>

Loxodonta africana. *SPECIES+* [online]. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://www.speciesplus.net/#/taxon_concepts/4521/legal

Elephas maximus. *SPECIES+* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: https://www.speciesplus.net/#/taxon_concepts/5690/legal

Elephas maximus. *The IUCN List of Threatened Species* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.iucnredlist.org/details/7140/0>

FINDLAY, S. Defending Nigeria's last elephants against poachers. *Phys.org* [online]. 2016 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <https://phys.org/news/2016-03-defending-nigeria-elephants-poachers.html>

Introduction (MIKE). *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/prog/mike/intro/index.shtml>

History of NIAPs Process. *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: https://cites.org/eng/prog/niaps/history_niaps_process

How is CITES financed? *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.cites.org/eng/disc/fund.php>

KOLBERT, Elizabeth. There's a New Tool in the Fight Against Elephant Poaching. *Smithsonian* [online]. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://www.smithsonianmag.com/science-nature/new-tool-fight-against-elephant-poaching-180961425/>

Member countries. *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/parties/index.php>

MIKE Data and Reports. *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: https://cites.org/eng/prog/mike/data_and_reports

MIKE & ETIS Technical Advisory Group (TAG). *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-26].
Dostupné z: https://cites.org/eng/prog/mike/tag/mike_etis_tag.php

MIKE-ETIS Subgroup of the Standing Committee. *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-26].
Dostupné z: https://cites.org/eng/prog/mike/sub_group/index.php

MIKE site boundaries. *CITES MIKE Programme* [online]. 2017 [cit. 2017-04-02].
Dostupné z:

<https://fusiontables.google.com/DataSource?docid=1gMHluFHQyJkokmOT7ux1RSYUOoxPigqz5LE2UuIS#map:id=3>

Minimising the Illegal Killing of Elephants and other Endangered Species (MIKES).
CITES [online]. 200? [cit. 2017-03-25]. Dostupné z:
<https://cites.org/eng/prog/mike/proj/mikes/>

Monitoring the Illegal Killing of Elephants (MIKE). *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/prog/mike/>

NIAP development and implementation support. *CITES* [online]. 201? [cit. 2017-03-27].
Dostupné z: https://cites.org/eng/prog/niaps/Implementation_support

Nigeria. *The World bank* [online]. 2017 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z:
<http://www.worldbank.org/en/country/nigeria>

O slonech. *SAVE-ELEPHANTS.ORG* [online]. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z:
<http://save-elephants.org/o-slonech/>

POWER, S. Ivory products, poached wildlife goods set ablaze in fight against smuggling.
The Guardian [online]. 2016 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/world/2016/apr/19/wildlife-protection-stopping-illegal-trade-ivory-poached-animals-cameroon>

Reporting under the Convention. *CITES* [online]. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z:
<https://cites.org/eng/resources/reports.php>

The African Elephant Coalition [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://www.africanelephantcoalition.org/>

The Elephant Trade Information System (ETIS). *CITES* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/prog/ETIS/index.php>

What is CITES? *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/what.php>

LEWIS, D. Poachers kill 200 elephants in Cameroon killing spree. *The Reteurs* [online]. 2012 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-cameroon-elephants-idUSTRE81G10720120217>

What is ICCWC? *CITES* [online]. 200? [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/prog/iccwc.php>

9. Literatura

ANDAYA, Leonard Luzon. The Social Value of Elephant Tusks and Bronze Drums among Certain Societies in Eastern Indonesia. *Journal of the Humanities and Social Sciences of Southeast Asia* [online]. 2016, 1(172), 66-89 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z:

<http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/22134379-17201001>

BUBB, P.J., BUTCHART, S.H.M., COLLEN, B., DUBLIN, H., KAPOS, V., POLLOCK, C., STUART, S. N., VIÉ, J-C. IUCN *Red List Index-Guidance for National and Regional Use*. 2009. Gland, Switzerland: IUCN.

BURN, R. W., F. M. UNDERWOOD a N.D. HUNTER. MIKE *Data Analysis Strategy* [online]. 2003 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z:

https://cites.org/sites/default/files/common/prog/mike/data/Data_Analysis_Strategy.pdf

BURN, R. W.; T. MILIKEN a L. SANGALAKULA. Twelfth meeting of the Conference of the Parties Santiago (Chile), 3-15 November 2002. *Summary report on the Elephant Trade Information System (ETIS)*. 2002 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z:

<https://www.cites.org/sites/default/files/eng/cop/12/doc/E12-34-1.pdf>

BURN, R. W.; T. MILIKEN; F. M. UNDERWOOD a L. SANGALAKULA. The Elephant Trade Information System (ETIS) and the Illicit Trade in Ivory. *A report to the 13th meeting of the Conference of the Parties to CITES* [online]. 2004 [cit. 2017-03-26].

Dostupné z: <https://www.cites.org/sites/default/files/common/cop/13/inf/E13-29-2A.pdf>

BURN, R. W.; T. MILIKEN a L. SANGALAKULA. Fourteenth meeting of the Conference of the Parties. *Monitoring of illegal trade in ivory and other elephant specimens*. 2007 [cit. 2017-03-26].

BURN, R. W.; T. MILIKEN a L. SANGALAKULA. The elephant trade information system (ETIS) and the illicit trade in ivory. *ETIS report of TRAFFIC* [online]. 2009 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/common/cop/15/doc/E15-44-01A.pdf>

BURN, R. W.; T. MILIKEN; F. M. UNDERWOOD a L. SANGALAKULA. Monitoring of illegal trade in ivory and other elephant specimens. *ETIS report of TRAFFIC* [online]. 2013 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/cop/16/doc/E-CoP16-53-02-02.pdf>

BURN, R. W.; T. MILIKEN, F. M. UNDERWOOD a L. SANGALAKULA. *Report on the elephant trade information system (ETIS)* [online]. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/sites/default/files/eng/cop/17/WorkingDocs/E-CoP17-57-06-R1.pdf>

CITES. *Conf. 16.9. African Elephant Action Plan and African Elephant Fund* [online]. 2013 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/sites/default/files/document/E-Res-16-09.pdf>

CITES. Decisions of the Conference of the Parties to CITES in effect after its 17th meeting. 2016. <https://cites.org/sites/default/files/eng/dec/valid17/E17-Dec.pdf>

CITES. *Implementation of resolution conf. 10.10 (rev. Cop16) on trade in elephants specimens* [online]. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://cites.org/sites/default/files/eng/cop/17/WorkingDocs/E-CoP17-57-01.pdf>

CITES. Fifty-fifth meeting of the Standing Committee The Hague (Netherlands), 2 June 2007. *MIKE Baseline information* [online]. 2007 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/com/sc/55/E55-10-2.pdf>

CITES. *African elephant action plan*. [online]. 2010 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: https://cites.org/sites/default/files/eng/prog/MIKE/reg_meet/AEM3/EN-E15i-68_African_elephant_action_plan.pdf

CADDELL, Richard. Inter-Treaty Cooperation, Biodiversity Conservation and the Trade in Endangered Species. *RECIEL*. 2013, 22(3), 264-280.

FEDERAL MINISTRY OF ENVIRONMENT, DEPARTMENT OF FORESTRY. *National Ivory Action Plan for Nigeria* [online]. 2013 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: https://cites.org/sites/default/files/common/prog/niaps/Nigeria_NIAP.pdf

National ivory action plan (NIAP) of Cameroon [online]. 2015 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <https://cites.org/sites/default/files/common/prog/niaps/E-CAMEROON-NIAPRev-Jun2015.pdf>

NELLEMAN, Christian, Rannveig Knutsdatter FORMO, Julian BLANC, Diane SKINNER, Tom MILIKEN a Tom DE MEULENAER. *Elephants in the dust: The african elephant crisis* [online]. GRID-Arendal, 2013 [cit. 2017-03-26].

POUFOUN, Jonas Ngouhouo, Jens JENS ABILDTRUP, Denis Jean SONWA a Philippe DELACOTE. The value of endangered forest elephants to local communities in a transboundary conservation landscape. *Ecological Economics* [online]. 2016, (126), 70-86 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z:
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S092180091530238X>

Progress report on Nigeria national ivory action plan [online]. 2015 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z:
https://cites.org/sites/default/files/common/prog/niaps/PROGRESS_REPORT_Nigeria_rev.pdf

Rapport d'étape relatif au plan d'action national pour l'ivoire [online]. 2015, <https://cites.org/sites/default/files/eng/com/sc/66/F-SC66-29-Annex12.pdf> [cit. 2017-04-04].

Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire [online]. 2016 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z:
https://cites.org/sites/default/files/common/prog/niaps/progress_report_Cameroon_sc67.pdf

ŠTARKOVÁ, V. „*Vlajkové druhy“ pod ochranou CITES: slon africký a slonovina* [online]. České Budějovice, 2013 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z:
http://theses.cz/id/any7x5/Bakalsk_prce_Vra_tarkov.pdf. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta.

10. Přílohy

10.1 NIAP's-1. pilíř

Tabulka č. 17

Ohodnocení pilíř „legislativa“ - Nigérie

1. pilíř Nigérie-legislativa	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Předložení návrhu na zákon o ochraně druhů Federální výkonné radě vlády ke schválení	V podstatě dosaženo	1	0,4091	0,3553
2. Vypracování přehledu různých právních předpisů a sankčních rámců, které se v této oblasti provádějí	V podstatě dosaženo	1		
3. Vypracování návrhu ministerstva spravedlnosti na zákon o ochraně ohrožených druhů-návrh předložen parlamentu pro jeho zakomponování do práva, proběhne parlamentní jednání a vznik konečného zákona	V podstatě dosaženo	1		
4. Kompletní vypracování a schválení národního zákona o ochraně divoké přírody, který obsahuje přehled sankcí za každý stupeň spáchání trestného činu	V podstatě dosaženo	1		
5. Ustanovení mechanismu spolupráce mezi federálními zeměmi	V procesu	2		
6. Setkání federálních států a dalších zúčastněných stran, aby prodiskutovaly hlavní výzvy v jejich legislativách, co se týká divoce žijících druhů, a také způsob činnosti opatření vůči nelegálnímu obchodu s divoce žijícími živočichy	V procesu	2		
7. Schválení pozměněného zákona parlamentem	V procesu	2		

8. Posílení harmonizace právních předpisů nejméně ve třech federálních zemích s mezinárodním letištěm-Lagos, Port Harcourt, Kano, Abuja	Nejasné	4		
9. Distribuce nových právních sborníků k soudu	Nejasné	4		
10. Implementace doporučení na národní úrovni Nigérie a trénink soudního personálu ohledně legislativy pro divoče žijící druhy	Nejasné	4		
11. Regionální setkání se sousedními zeměmi kvůli diskuzi o rozporech v legislativě pro divoče žijící druhy za účelem rozvoje dalších doporučení	Nejasné	4		

(Progress report on Nigeria national ivory action plan, 2016).

Tabulka č. 18

Ohodnocení pilíř „legislativa“ - Kamerun

1. pilíř Kamerun-legislativa	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Ujistění se, že revize stávajících právních předpisů zintegruje do legislativy přiměřené sankce, aby odrazovaly od zločinu na divoče žijících druhů	V procesu	2	0,4167	0,5426
2. Zajištění integrace vzniklého práva do těla legislativy	V procesu	2		

3. Výbor přezkoumá předpis číslo 0648/MINFOF ⁴⁵ z 18. 12. 2006 o vytvoření seznamu tříd ochrany druhů A, B a C, a také předpis číslo 649/MINFOF, zaznamenávající míru povoleného lovu	V očekávání na dokončení jiných aktivit	5		
4. Vedení národního jednání ohledně validace vzniklých textů	V očekávání na dokončení jiných aktivit	5		

(Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire, 2016).

⁴⁵ Ministère des Forêts et de la Faune (Ministry of Forestry and Wildlife)

10.2 NIAP's-2. pilíř

Tabulka č. 19

Ohodnocení pilíř „trestní stíhání“ - Nigérie

2. pilíř Nigérie-trestní stíhání	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Soustředění všech dat o zabavené slonovině na FMENV ⁴⁶	V podstatě dosaženo	1	0,3571	0,3553
2. Shromáždění všech konfiskovaných předmětů za účelem správné dokumentace	V podstatě dosaženo	1		
3. Konzultace s ministerstvem spravedlnosti o tom, jak vytvořit a spravovat databázi zabavených předmětů	V procesu	2		
4. Workshopy organizované ministerstvem spravedlnosti a policií ohledně toho, jak rozvíjet doporučení a aplikovat zákony týkající se divoce žijících druhů	V procesu	2		
5. Provádění doporučení, která vzešla z workshopů (například jmenování specializovaných státních zástupců v každém z federálních států, výcvik ohledně práce s legislativou organizovaný pro soudní, policejní a další donucovací orgány, a vyškolení personálu ke zvýšenému cílení na trestnou činnost vůči divoce žijícím druhům a pokutování)	Nejasné	4		

⁴⁶ Federal Ministry of Environment, Department of Forestry Nigeria

6. Školení pro zaměstnance FMENV o tom, jak předkládat zprávy programu ETIS	Nejasné	4		
7. Navržení a testování databází na různých tranzitních trasách a zajištění pravidelného podávání zpráv programu ETIS	Nejasné	4		

(Progress report on Nigeria national ivory action plan, 2016).

Tabulka č. 20

Ohodnocený pilíř „trestní stíhání“ - Kamerun

2. pilíř Kamerun-trestní stíhání	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Zorganizování seminářů ohledně popularizace legislativních textů a předpisů, které se týkají divoce žijících živočichů	V procesu	2	0,6667	0,5426
2. Vypracování sborníku právních textů a jeho distribuce	V procesu	2		
3. Vyvinutí vzdělávacích modulů v boji proti pytláctví a pašování produktů pocházejících z divoce žijících druhů	V procesu	2		
4. Poskytování vzdělávacích modulů pracovníkům celní správy a FMO ⁴⁷	V procesu	2		

(Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire, 2016).

⁴⁷ Forces de Maintien de l'Ordre-sily vymáhání práva

10.3 NIAP's-3. pilíř

Tabulka č. 21

Ohodnocený pilíř „zpravodajství a vyšetřovací akce“ - Nigérie

3. pilíř Nigérie-zpravodajství a vyšetřovací akce	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Soupis hlavních domácích trhů se slonovinou	V podstatě dosaženo	1	0,1786	0,3553
2. Inventarizace zásob zadržené slonoviny a aktualizace dat zabavených položek a zdrojů slonoviny a vytvoření úplného seznamu zásob slonoviny, o což se postará NESREA ⁴⁸ a další organizace a vládní služby	V podstatě dosaženo	1		
3. Provedení kontroly skladovacích zařízení slonoviny prostřednictvím NESREA a dalších organizací	V podstatě dosaženo	1		
4. Svolání setkání všech příslušných orgánů, za účelem vytvoření spolupráce a porozumění mezi ministerstvy ohledně nelegálního obchodu se slonovinou, využití zpravodajství k řešení tohoto problému a vypracování odpovídajících doporučení	V procesu	2		
5. Výcvik 15 zaměstnanců z každé z příslušných organizací, které se zabývají vyšetřováním zločinu na divoce žijících živočišných, za využití zpravodajských a vyšetřovacích postupů	Náročné	3		

⁴⁸ National Environmental Standard Regulation and Enforcement Agency Nigeria

6. Rozvoj informačního a vyšetřovacího procesu na základě doporučení a nastavení sítě mezi všemi orgány, za cílem sdílení informací o obchodu se slonovinou	Náročné	3		
7. Konání schůzek s jednotkou Lagos State Conservation s cílem prodiskutování průběhu řešení nelegálního obchodu s divoce žijícími živočichy na trhu v Lekki (ve federálním státě Lagos) a poskytnutí podrobných doporučení pro vyvinutí opatření	Náročné	3		
8. Zřízení zpravodajské sítě, která bude pomáhat v boji proti nelegálnímu obchodování se slonovinou	Nejasné	4		
9. Posílení a zabezpečení zařízení pro zabavené přírodní produkty	Nejasné	4		
10. Nashromáždění informací pro lepší porozumění dodavatelskému řetězci na tuzemském trhu	Nejasné	4		
11. Personál NESREA podstoupí paramilitantní školení	Nejasné	4		
12. Trénink zaměstnanců FMENV ⁴⁹ , FDF ⁵⁰ a personálu NESREA cílený na forenzní analýzu zabavených předmětů (alespoň 5 zaměstnanců z každé organizace)	Nejasné	4		
13. Přerušování dodavatelských řetězců na tuzemský trh prostřednictvím cíleného prosazování zákonů a činností, které povedou k ukončení nezákonného	Nejasné	4		

⁴⁹ Federal Ministry of Environment, Department of Forestry

⁵⁰ Federal Department of Fisheries

obchodování se slonovinou na trhu v Lekki				
14. Speciální školení-nejméně 20 - pro zaměstnance FMENV, FDF a NESREA, cílená na činnost v oblasti donucovacích opatření	Nejasné	4		
15. Zřízení forenzní laboratoře pro využití těchto kapacit pro vyšetřování trestné činnosti na divoce žijících živočišných a najmutí odborníka	Nejasné	4		

(Progress report on Nigeria national ivory action plan, 2016).

Tabulka č. 22

Ohodnocení pilíř „zpravodajství a vyšetřovací akce“ - Kamerun

3. pilíř Kamerun-zpravodajství a vyšetřovací akce	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Školení a budování kapacit agentů MINFOF ohledně technik a procesu sběru informací vztahujících se ke zločinu na divoce žijících druzích	V procesu	2	0,6111	0,5426
2. Shromažďování partnerů do informačních sítí a vytvoření systému výměny informací	Náročné	3		
3. Infiltrování zón s vysokou mírou pytláctví na slonech, aby se rozbily sítě nelegálního obchodu se slonovinou	V procesu	2		

(Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire, 2016).

10.4 NIAP's-4. pilíř

Tabulka č. 23

Ohodnocený pilíř „národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoce žijících druhích“ - Nigérie

4. pilíř Nigérie-národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoce žijících druhích	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Zvýšení počtu posádek (o 5) na výstupních bodech a na hranicích	V podstatě splněno	1	0,1250	0,3553
2. Setkání s organizacemi a institucemi sousedních zemí (Benin, Čad, Kamerun) a vedení diskuzí, které vyústí v posílení opatření proti zločinu na divoce žijících druhích, vyvinutí doporučení pro příslušné hranice	Náročné	3		
3. Prezentování NIAP potenciálním zúčastněným stranám, zajištění jejich participace a odsouhlasení podmínek koordinačního výboru	Náročné	3		
4. Pořízení vybavení pro identifikaci slonoviny na nigerijských hranicích s Beninem, Čadem, Kamerunem a Niger, a vyškolení pracovníků k využívání vybavení pro efektivní identifikaci	Nejasné	4		
5. Oficiální setkání s pracovníky z hraničních přechodů (policie, celní správa, úředníci řešící problematiku divoce žijících druhů), kteří povedou diskuzi o tom, jak zlepšit koordinaci v oblasti potírání trestné činnosti na divoce žijících druhích	Nejasné	4		

6. Informační workshop s leteckými společnostmi a zaměstnanci letišť (nejméně 3 semináře)	Nejasné	4		
7. Vývoj a podpis kodexu s leteckými společnostmi ohledně opatření, která budou podniknuta k zajištění toho, aby nebyla transportována žádná slonovina ani jiné nelegální předměty původem z divoce žijících druhů	Nejasné	4		
8. Vyvinutí a zavedení konkrétního akčního plánu s identifikovanými prioritními federálními zeměmi s cílem potlačit obchodování se slonovinou přes hranice	Nejasné	4		
9. Zvýšení hladiny detekce nelegálního využívání divoce žijících druhů a realizace schůzí koordinačního výboru jednou za 6 měsíců, aby byl zhodnocen pokrok v implementaci	Nejasné	4		
10. Permanentní koordinační mechanismus mezi organizacemi, které se zabývají prodejem letenek a jejich distribucí leteckým společnostem a mezi celní správou	Nejasné	4		

(Progress report on Nigeria national ivory action plan, 2016).

Tabulka č. 24

Ohodnocení pilíř „národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoče žijících druhů“ - Kamerun

4. pilíř Kamerun-národní a mezinárodní spolupráce proti zločinu na divoče žijících druhů	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Vytvořit bipartitní spolupráci mezi MINFOF a klíčovými administrativními institucemi v oblasti financí, celní správy, policie, četnictva a práva v zájmu aplikace práva ohledně divoče žijících druhů	V procesu	2	0,5208	0,5426
2. Vytvoření národního kontaktního bodu NIAP pro komunikaci s regiony	V očekávání na dokončení jiných aktivit	5		
3. Vytvoření národních regionálních kontaktních bodů NIAP	V podstatě dosaženo	1		
4. Vytvoření a zavedení technických nástrojů a mezisektorové komise pro dohlázení průběhu a plnění cílů NIAP	V podstatě dosaženo	1		
5. Vytvoření platformy pro dialog mezi TNS, TRIDOM ⁵¹ , BSB Yamoussa ⁵² , Trinational LAB ⁵³ , COMIFAC ⁵⁴ , RAPAC ⁵⁵	V očekávání na dokončení jiných aktivit	5		

⁵¹ Tri-National Dja-Odzala-Minkébé – pohraniční spolupráce v lesích mezi Kamerunem, Gabonem a Kongem

⁵² Binational Sena Oura Boubou Ndjida Yamoussa-pohraniční spolupráce správy národních parků

⁵³ Trinational Lutte contre le Braconnage-boj proti pytláctví ve spolupráci tří národností

⁵⁴ Commission des Forêts Afrique Centrale (Central African Forest Commission)

⁵⁵ Réseau des Aires Protégées d'Afrique Centrale (Central African Network of Protected Areas)

6. posílit spolupráci mezi MINFOF, Interpolem a Mezinárodní sítí prosazující právo divoce žijících druhů (CITES, WCMC ⁵⁶ , smluvní strany CITES)	V procesu	2		
7. Vytvoření spolupráce s cílovými a tranzitními zeměmi slonoviny s cílem sdílení informací	V procesu	2		
8. Vytvořit a formulovat doporučení na základě existující spolupráce na národní úrovni	V očekávání na dokončení jiných aktivit	5		

(Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'Ivoire, 2016).

10.5 NIAP's-5. pilíř

Tabulka č. 25

Ohodnocený pilíř „vymáhací opatření“ - Nigérie

5. pilíř Nigérie-donucovací opatření	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Vytvoření seznamu prioritních oblastí	V podstatě splněno	1	0,6071	0,3553
2. Poskytnutí moderního vybavení hlídkám v Yankari Game reserve a v dalších prioritních oblastech	V podstatě splněno	1		
3. Trénink místních správců parku ohledně implementace programu SMART ⁵⁷ v Yankari Game Reserve	V podstatě splněno	1		
4. Zajištění dostačujících finančních prostředků a zdrojů, které umožní budování kapacit a aplikaci poznatků nabytých v rámci tréninku SMART v	V podstatě splněno	1		

⁵⁶ World Conservation Monitoring Centre

⁵⁷ Spatial Monitoring and Reporting Tool

prioritních oblastech výskytu slonů, především v Yankari Game Reserve				
5. Uvedení SMART do provozu v Yankari Game Reserve	V podstatě splněno	1		
6. Vyvinutí proti pytlácké strategie se všemi zúčastněnými stranami ve všech prioritních oblastech výskytu slonů	V podstatě splněno	1		
7. Aplikace SMART v prioritních oblastech-Yankari Game Reserve	V podstatě splněno	1		
8. Vycvičení personálu hlídek (vymahačů práva, strážců) pro všechna místa, a vybavení personálu pro účinné monitorování, poučení personálu o sebeúctě a o cíli ochraňovat divokou přírodu v národních parcích Yankari Game Reserve, Cross-Rivers, Okomu a federálním státu Edo	V podstatě splněno	1		
10. Trénink strážců národních parků vedoucí k implementaci SMART v národních parcích Cross-Rivers, Okomu a federálním státě Edo	V procesu	2		
11. Implementace proti pytlácké strategie v národních parcích Yankari Game Reserve, Cross-Rivers, Okomu a federálním státu Edo, zajištění dostatečných finančních prostředků, což umožní budování kapacit a aplikaci školení SMART v dalších prioritních oblastech	V procesu	2		
12. Aktivity iniciující uvědomění komunit v klíčových oblastech výskytu slonů a participaci komunit	V procesu	2		

13. Implementace proti pytláckým strategiím v dalších Game Reserve oblastech a zavedení programu SMART	Nejasné	4		
14. Zvýšení počtu hlídek i mimo chráněná území a zajištění kvalitnějšího shromažďování informací a řízení databáze kvůli potenciálně nelegálním činnostem	Nejasné	4		

(Progress report on Nigeria national ivory action plan, 2016).

Tabulka č. 26

Ohodnocený pilíř „vymáhací opatření“ - Kamerun

5. pilíř Kamerun-donucovací opatření	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Provádění nezávislých kontrol úložných systémů a správy zabavené slonoviny	V podstatě dosaženo	1	0,6041	0,5426
2. Posílení místní ochrany zabavené slonoviny	V procesu	2		
3. Shromáždění a zabezpečení všech záchytů slonoviny (úkol pro soudy a decentralizované složky MINFOF)	V procesu	2		
4. Vyškolení aktérů kontrol (celní správy, policie, letištní kontroly, přístavní hlídky, atp.)	V procesu	2		
5. Pořízení technického detekčního vybavení	Doposud nezapočato	6		
6. Systematické kontrolování vozidel, která opouštějí zemi, také zavazadel a balíků cestujících do Asie (na letištích a v přístavech)	V procesu	2		

7. Uspořádání misi do hlavních pytláckých zón-alespoň jednou za tři měsíce	V procesu	2		
8. Navýšení počtu personálu v chráněných oblastech a v kontrolních bodech	V procesu	2		
9. Vyškolení personálu MINFOF k používání nástrojů programu SMART a k používání technik značení slonoviny	V procesu	2		
10. Nákup komunikačního a navigačního vybavení	Náročné	3		
11. Náhodné terénní průzkumy (v národních parcích a loveckých oblastech) v zájmu informování soudních představitelů	Nejasné	4		
12. Vyškolení terénních pracovníků MINFOF a celní správy ke správnému vyplňování formulářů pro ETIS	V procesu	2		
13. Aktualizace a popularizace seznamu přestupků	V procesu	2		
14. Organizování souvislých monitorovacích misi v hlavních kritických oblastech	V procesu	2		
15. Pravidelné sledování sporů	V procesu	2		
16. Sledování účinnosti soudních rozhodnutí	V procesu	2		

(Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire, 2016).

Ohodnocený pilíř „komunikace a zvyšování povědomí“-Kamerun

6. pilíř Kamerun-komunikace a zvyšování povědomí	Ohodnocení	Body	Celková hodnota pilíře	Celkové skóre logického rámce
1. Zorganizování výpravy do identifikované oblasti-alespoň jednou za čtvrt roku	Doposud nezapočato	6	0,4167	0,5426
2. Uvědomit veřejné vnímání prostřednictvím komunikačních služeb a rádia	V procesu	2		
3. Zapojit ekonomické subjekty ze sektoru lesnictví a fauny do informování o problematice slonoviny	V procesu	2		
4. Uvést ve funkci komunikační platformy	Náročné	3		
5. Poskytnout komunikační prostředky	Náročné	3		
6. Organizovat informační kampaně na letištích a v cestovních agenturách	V procesu	2		
7. Publikace výsledků záťahových akcí a záchytů	Nejasné	4		
8. Zavedení multimedialního přístupu za využití podpory mobilních telefonických společností	Doposud nezapočato	6		

(Rapport de mise en oeuvre du plan d'action national pour l'ivoire, 2016).